

Text Fly

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198130

UNIVERSAL
LIBRARY

OUP—881—5-8-74—15.000

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. **K83.1** Accession No. **Pu.k 2259**

Author **I97D**
వెయిట్, IC.V.

Title **దేయ్యద మన భద్రా ఆపివ రుకు**

This book should be returned on or before the date last marked below
అక్టోబర్ 1949

ದೆಯ್ಯದ ಮನೆ

ಅಥವಾ

ಆಸಾಧ ಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ

ಕೆ. ವಿ. ಐಯರ್

ಮಾರಾಟಗಾರರು:

ಹಿಂದ್ ಕಿತ್‌ಆಬ್ಸ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್ (ಬೊಂಬಾಯಿ)

ಬೆಂಗಳೂರು 2

[ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳೂ ಬರೆದವರದು]

ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ:

೨೪-೧೧-೧೯೪೯

/

ಈ ಪುಸ್ತಕ 1.22

ಕೈಲಾಸಂ ಜ್ಞಾಪಕ ಸಮಿತಿ

ಇವರಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು

ಬಿ. ಬಿ. ಡಿ. ಪವರ್ ಪ್ರೆಸ್

ಅರಣೀಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು ೫೬

ಪ್ರಕಾಶಕರ ಅರಿಕೆ

“ಬಾಗಿದ ಬೆನ್ನೇ ಬೇನೆಯ ತವರು.”

ಹತ್ತಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಈ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಲೇಖನ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಲೇಖನದ ವಸ್ತು: ವ್ಯಾಯಾಮದ ಅವಶ್ಯಕತೆ. ಅದರ ರೀತಿ: ತಮ್ಮಂದರಿಗೆ ಅಣ್ಣ ಮಾತನಾಡಿದಂತೆ. ತರ್ಕ, ವಿಚಾರಸರಣಿ: ನಿರ್ದುಷ್ಟ. ವಿಷಯ: ಎಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೇ ಮಾತು. ಲೇಖನದ ಶೀರ್ಷಿಕೆ—ಪ್ರಾಸವನ್ನು ಮುಕ್ಕಾಲು ಪೋಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಸಾರ್ಥವಾದ ಸೂತ್ರದಂತಹದು, ಕೇಳಿದ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಅನುರಣನವಾಗುವಂತಹದು. ಬರೆದವರು: ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವ್ಯಾಯಾಮಶಾಲೆಯ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಕೆ. ವಿ. ಐಯರ್ ಅವರು. ‘ಆಡಿದಂತೆ ಮಾಡು’ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದಾದರೂ, ತಾವು ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಆಡಿದವರು.

ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಯಾಮಪಟುಗಳಾಗಿ ದೈಹಿಕಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆದವರು ತಮ್ಮ ಮಾನಸಿಕ ಹಾಗೂ ಹಾರ್ಡಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಗಳ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯನ್ನು ಮರೆಯದೆ, ತಾವು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯಗ್ರಂಥಗಳ ಸತ್ಸಂಗವನ್ನೂ ಅವರೊಡನೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಕೈಲಾಸಂ, ವಿ. ಸೀ. ಮೊದಲಾದ ಹೊಸಕಾಲದ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಸಾಹಚರ್ಯವನ್ನೂ ಕಂಡಿದ್ದವರಿಗೆ, ವ್ಯಾಯಾಮದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಬರೆದ ಒಂದೆರಡು ಬರೆಹಗಳನ್ನು ಓದಿದ್ದವರಿಗೆ, ಅವರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದು ಕೇಳಿದ್ದವರಿಗೆ, ನಮಗೆ ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಹೀಗೆನ್ನಿಸುತ್ತಿತ್ತು: ‘ನಾವು ಕೆಲವರು ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಸಂಚದ ಪ್ರಜೆಗಳು, ಅಲ್ಲಿನ ಇಲ್ಲಿನ ಪರಾವಲಂಬನದಿಂದ, ನಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯ ಕುಲಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕುಟ್ಟಿ ತಂದು ಏನೇನೋ ಕೃತಿ ಮಾಡುತ್ತೇವೆಯಲ್ಲಾ! ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ವಿವಿಧವಾದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ ವೈದ್ಯರು, ವಕೀಲರು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ಇತರ ವ್ಯವಹಾರಿಕರು (ಈ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬರೆಯುವುದೆಂಬ ಸಂಕೋಚವನ್ನು ತೊರೆದು) ತಾವು ಕಂಡದ್ದನ್ನು

ಕಂಡಂತೆ ಹೇಳಿದರೆ, ಆ ಕೃತಿ ಎಂಥ ಕೆಂಡವಾದೀತು! ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಈ ಐಯರ್ ಅವರು ಎಂಥೆಂಥ ಜನರ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಜೀವಗಳನ್ನು ಅಂಗೈ ಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ! ಇದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದಾದುದು, ಮಾನವತೆಯ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಮಣಿಮಾಲೆಯಾಗಿ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮೆರೆಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಷ್ಟೋ ಇದ್ದೀತು! ಇಂಥವರು ಏಕೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕೈಹಚ್ಚಬಾರದು!’ ಎಂದು ಅನೇಕ ಸಲ ಎನ್ನಿಸಿದ್ದುಂಟು.

ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಂಬಿಕೆ—ಯಾವುದಕ್ಕೂ ‘ಕಾಲಲಬ್ಧಿ’ ಬರಬೇಕು, ಎಂದು. ಆ ಸತ್ಯವಾಗುವ ಕಾಲ ಒದಗಿ ಬಂದಾಗ, ಫಲ ತಾನಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ.

ಅದರಂತೆ, ಈಗೊಂದು ಒಂದೂವರೆ ವರ್ಷದ ಕೆಳಗೆ ಶ್ರೀ ಐಯರ್ ಅವರ ‘ರೂಪದರ್ಶಿ’ ಎಂಬ ಕಾದಂಬರಿಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಕಂಡಾಗ ನಮಗೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಕತೆಯ ತಡಿಕೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದಲೂ ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಮೂಲದಲ್ಲಿನ ಅಚ್ಚಾದ ಅರ್ಥ ಮುಕ್ಕಾಲು ಪುಟ ಇವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಮುನ್ನೂರು ಬರೆ ವಣಿಗೆಯ ಪುಟಗಳಷ್ಟು ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿತ್ತು. ಕತೆಯ ಓಟ, ಘಟನೆಗಳ ಹೊಂದಿಕೆ, ಗುರಿಗೆ ನಡೆದ ಬೆಳೆವಣಿಗೆ, ತಾನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ರೂಪು ಗೊಂಡ ಆ ವಿವಿಧ ಪಾತ್ರಗಳು—ಇವು ತೃಪ್ತಿಕೊಟ್ಟರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ‘ವಾಸನೆ’ (atmosphere) ದೂರ. ಕತೆ ನಡೆಯುವುದು ಇಟಲಿಯಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳು ಇಟಲಿಯವರು.

ಹೀಗಾಗಿ, ಅರಕೆ ಇನ್ನೂ ಹಾಗೇ ಇತ್ತು—ಐಯರ್ ಅವರು ತಮಗೆ ‘ಆಡಿದ ಹೊಲ, ಉಂಡ ಮದ್ದು, ಕಂಡ ವಿಚಾರ’ ಅದ ಕತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ, ಎಂದು.

ಈಗೊಂದು ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ, ಕೈಲಾಸಂ ಅವರ ‘ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ಹುತ್ತ’ವನ್ನು ಶ್ರೀ ಐಯರ್ ಅವರು ಓದಬೇಕೆಂದು ಒಂದು ಸಭೆ ಏರ್ಪಾಡಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಅದೇ ಸಂಜೆ, ಎದುರುಗಡೆ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಒಂದು ಸಂಗೀತ ಸಭೆ ‘ಧ್ವನಿವರ್ಧಕ’ ಹಾಕಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ, ಈ ವಾಚನ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ವಾಚನ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದವರೊಡನೆ

ಅದೇ ಸಂಜೆ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ, 'ಇದೊಂದು ಸಣ್ಣದಿದೆ. ಒಂದ್ ಒಂದೂಕಾಲ್ಕಂಟೆ. ಓದ್ದೇನೆ, ಕೇಳಿರಾ' ಎಂದು ಅವರು ಅಂದಾಗ, 'ದಮ್ಮಯ್ಯಾ ಅಂತ' ಅಂದೆವು.

ಆ ಸಂಜೆ ಅಲ್ಲಿ ನಾವು ಕೇಳಿದ್ದೇ ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವುದು.

ಇಲ್ಲಿರುವ ಕತೆಯೆಂದರೆ ಈಗ ನಾವು 'ಸಣ್ಣಕತೆ' ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ ಯಲ್ಲಾ ಆ ಮಾದರಿಯದಲ್ಲ; ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಯಾವುದು 'ಕಥಾ' ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತೋ ಆ ಮಾದರಿಯದು, ಕಥೆಯಾದರೂ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಕಾದಂಬರಿಯಂತೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಎರಡು ವರುಷಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾಲದ ಕಥೆಯಿದೆ, ಹತ್ತಾರು ಜೀವ ಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಥೆಯಿದೆ.

ಈ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಮಲಾಭತ್ರದ ಕಾವಲುಗಾರ ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ನಾವು ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಕಥೆ ಗಾರಿಕೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೇ ಕಾವಲುಗಾರ ಇದ್ದ ಹಾಗೆ. ಕೇಳಿ ದವರಿಗೆ, ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ಅದನ್ನು ಕಂಡವೋ ಎಂಬಂತೆ ಆಗಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಭಾಷೆ, ತಕ್ಕ ನಿರೂಪಣೆ, ತಕ್ಕ ನಿಧಾನ.

ಈ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಹೇಳುವ ದೈವದ ಮನೆಯ ಕತೆ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನು ಮೈ ಜುಮ್ಮಿಬ್ಬಿಸುವಂತಹದಾದರೂ, ಇದು ಇನ್ನೊಂದು ಗಂಡು ಜೀವದ ಕತೆಯ ಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಕಂಬ ಅಷ್ಟೆ. ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನ 'ಪರಾಣ' ಹೋದ ಆ ಕರುಣದ ಕತೆಯೇ ಈ ಕೃತಿಯ ಪ್ರಾಣ.

'ಬಾಗಿದ ಬೆನ್ನೇ ಬೇನೆಯ ತವರು' ಎನ್ನಲಿಲ್ಲಾ? ಬೆನ್ನು ಬಾಗದೆ ಹುರಿ ನೇರಗೊಂಡಷ್ಟೂ 'ಛಾತಿ' ಮುಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಇಂಥ ವನು. ಯಜಮಾನರು ಮುನಿಸಾಮಪ್ಪ ಹೇಳಲಿಲ್ಲಾ: 'ಛಾತಿ ಐತೋ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲಂಗಿ. ದಿಲ್ ಕಚ್ಚಾ ಅಲ್ಲ ಅವನೂ'ಂತ! ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ ಹೇಳಲಿಲ್ಲಾ: 'ಯಮಗುಂಡ್ಗೆ ಕಣಪ್ಪಾ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲಂದೂ'ಂತ!

ಇಂತಹ ಒಬ್ಬ ಗರಡಿಯ ಗಂಡಾಳಿನ ಕತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡ ಇವರು ಅದೇ ಹಳೆಯ ಕಾಲದ ಗರಡಿಯವರಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೊಂಡು, ಆ ಹಿಂದಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಸನಾಥವಾಗಿ ಮಾಡಿರುವವರಲ್ಲೊಬ್ಬರು.

ಹಳೆಯದರ ಪುಣ್ಯಸ್ಮೃತಿಯನ್ನು ಅಚ್ಚಳಿಯಗೊಡದೆ ತಾಳಿದ ತಮ್ಮ ಚಿತ್ತಭಿತ್ತಿಯಿಂದ ಈ ಒಂದೆರಡು ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಇಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಇಂತಹವು ಇನ್ನೂ ತೇಲಿ ಬರಲಿ ಎಂದು ನಮ್ಮ ಆಸೆ.

ಶ್ರೀ ಐಯರ್ ಅವರು, ಕೈಲಾಸಂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಬೆಳೆಸಿದವರು. ಕೈಲಾಸಂ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಬರೆದವರು, ಬರೆದುದನ್ನು ಕೈಲಾಸಂ ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ಓದಿದವರು. ಹೀಗಾಗಿ ಇವರ ಈ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸಂ ಪದ್ಧತಿ ಕಂಡುಬಂದರೆ ಅದೇನೂ ಕಲಿತು ಬಂದದ್ದಲ್ಲ, ಅದು ಕಲಿತು ಬಂದದ್ದು.

ಇಲ್ಲಿನ ಕಥನದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಘಟನೆ ನಡೆಯುವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಪಾತ್ರಗಳು ಆಡುವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ, ಕೈಲಾಸಂ ಅವರಿಗೆ ಬಹುಪ್ರಿಯವಾದ 'ವಾಸನೆ' ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಉಂಟು ಎಂಬುದನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಕಾಣಲಾಪರು. ಜೊತೆಗೆ ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ, 'ಯೆಂಗ್ವೇಶೂ' ಇವರ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಕೈಲಾಸಂ ಅವರ ಪ್ರಪಂಚ.

ಈ ವರುಷದ ಇದೇ ನವೆಂಬರ್ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು—ಕೈಲಾಸಂ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ದಿವಸ. ಆ ದಿವಸ ಅವರ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಮುಖವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಎಣಿಸಿದ್ದೆವು. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲು, ಅವರ ನೆನಪಿಗೆ, ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೇ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದೇವೆ.

೨೪-೧೧-೧೯೪೯ }
ಬೆಂಗಳೂರು }

ಪ್ರಕಾಶಕರು

ನನಗೆ
ಗುರುಗಳೂ ಗೆಳೆಯರೂ ಆಗಿ
ನನ್ನ ಜೀವನಪಥಕ್ಕೆ ಬಿಳಕು ಕಾಣಿಸಿದ
ಕೈಲಾಸಂ
ಅವರ ನೆನಪಿಗೆ

ವಿವರ

			ಪುಟ
೧.	ಹಳೆಯ ಬೆಂಗಳೂರು ೯
೨.	ಕಾಮನ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ೧೪
೩.	ದೈಯ್ಯದ ಮನೆ ೩೨
೪.	ಆಷಾಢ ಬಹುಳ ಅನುವಾಸ್ಯೆ ೫೧

ಹಳೇ ಬೆಂಗಳೂರು

ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಮಾತು. ಆಗ ಬೆಂಗಳೂರು ಈಗಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ತಾನೆ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ದೀಪ ಬಂದಿತ್ತು. ಊರಿನ ಒಂದೆರಡು ಕಡೆ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಲಾಂದ್ರ ಇನ್ನೂ ಇತ್ತು.

ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ ಆಗಲೂ ದೊಡ್ಡ ಜಂಕ್ಷನ್. ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ ರೈಲು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಇಳಿದು ಅದೇ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಹೋದರೆ, ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೋಗುವುದರೊಳಗೆ ಎದುರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆ: ಹೆಸರು 'ಧರ್ಮಾಂಬುಧಿ'. ಕೆರೆಯ ತುಂಬ ನೀರು, ನೀರುಹಕ್ಕಿ. ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ತಣ್ಣಗೆ ಬೀಸುವ ಗಾಳಿ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೆಲ್ಲಾ ರೈಲಿನಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು, ಬಿಸಿಲಿನ ಬೇಗೆಯನ್ನೂ ಜನಗಳ ನೂಕಾಟವನ್ನೂ, ಗಂಟೆಗೆ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ಮೈಲಿ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವ ಪ್ರಯಾಸವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿ, ಎಂದಿಗೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಸೇರಿಯೇವೋ ಎಂದು ಕಾತರಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಯಾಣಿಕರಿಗೆ—ರೈಲ್ವೆಸ್ಟೇಷನ್ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಆ ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ಬೀಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಗಾಳಿ ಎಷ್ಟೋ ಶ್ರಮ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲದೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ರೈಲ್ವೆಸ್ಟೇಷನ್ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನಿಳಿದು, ಅದೇ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಉತ್ತರ—ದಕ್ಷಿಣವಾಗಿದ್ದ ಅಡ್ಡರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣದ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೆರೆಯ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ನಡೆದುಹೋದರೆ, ಅದು ನೆಟ್ಟಗೆ ಅರಳೇಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅರಳೇಪೇಟೆಯ ರಸ್ತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೆರೆಯ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ನಡೆದುಹೋದರೆ, ಬಲಕ್ಕೆ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಗಾರ್ಡನ್—ಅಥವಾ ಚಿಕ್ಕ ಲಾಲ್‌ಬಾಗ್—ಎಂಬ ತೋಟ ಸಿಗುವುದು. ತೋಟದ ಕಡೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮರಗಳು. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಗೋಣಿಯ ಮರಗಳು. ಪ್ರತಿ ಭಾನುವಾರ ಈ ಚಿಕ್ಕ ಲಾಲ್‌ಬಾಗಿಿನಲ್ಲಿ ಸೊಗಸಾದ

ನಾಗಸ್ವರ. ಊರಿನ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯ ಜನ ಆ ಸಂಗೀತ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೂ ತೋಟದ ಒಳ್ಳೆಯ ಹವ ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೂ ರಜಾದಿನವಾದ್ದರಿಂದ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ದಿನಗಳಿಂದ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡದೆ ಇದ್ದವರು, ಸ್ನೇಹಿತರು, ಬಂಧುಗಳು, ಬಂದು ಸೇರುವುದಕ್ಕೆ ಅದು ಬಹು ಅನುಕೂಲವಾದ ಸ್ಥಳವಾಗಿತ್ತು.

ಕೆರೆಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಗೇ ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಹೋದರೆ, ಬಲಗಡೆ—ಮೆಟ್ಟಲು ಇಳಿದು ಪೂರ್ಣಯ್ಯನ ಭತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿ. ಮೆಟ್ಟಲಿನ ಒಂದು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷ, ನಾಗರಕಟ್ಟಿ. ಆ ಅಶ್ವತ್ಥದ ಮರವೂ ಅದರ ಪಕ್ಕದ ಗೋಣೀ ಮರಗಳೂ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಕೋತಿಗಳಿಗೆ ತಲ್ಪತರು. ಮೆಟ್ಟಲುಗಳ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಬೈರಾಗಿಗಳ ಮಠ. ಸಂಸಾರ ಸಮೇತರಾದ ಬೈರಾಗಿಗಳೂ ಗೋಸಾವಿಗಳೂ ಸದಾ ಅಲ್ಲಾ ಪೂರ್ಣಯ್ಯನ ಭತ್ಯದ ಹೊರ ಆವರಣದಲ್ಲೂ ತುಂಬಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗುತ್ತಲೂ ಊರಿನ ಚಿಕ್ಕವರೂ ದೊಡ್ಡವರೂ ಕೋತಿಗಳ ಆಟಪಾಟಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ನೆಲಗಡಲೆ, ಸೀಬೇಹಣ್ಣು ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಕಸಿಗಳಿಗೆ ತಿನ್ನಲು ಎಸೆಯುತ್ತಾ ವಿನೋದವಾಗಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೈರಾಗಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಬಿಂಕಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಭಸ್ಮೋದ್ಧೂಳಿತಸರ್ವಾಂಗರಾಗಿ ಜಟಾಭಾರದಿಂದೊಪ್ಪುತ್ತಾ, ಬಂದು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಕೈಯೆತ್ತಿ ಆಶೀರ್ವಾದಮಾಡುತ್ತಾ, ನಡುವೆ ನಡುವೆ ಚೀಲರು ಹತ್ತಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಭಂಗಿಚಿಲುಮೆಯನ್ನು 'ಭೋಂ! ಹರಹರ ಮಹಾದೇವ್!' ಎಂದು ಸೇದಿ, ಆಕಾಶಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಧೂಮವನ್ನು ಪಸರಿಸುತ್ತಾ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದಿನದಿನದ ದೃಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕೆರೆಯ ನೀರಿನ ಬಳಿ ಇಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಸೋಪಾನಗಳೂ ಮೇಲ್ಪಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಮುಂಟಪಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಷೇ ವರ್ಷೇ ನರಸಿಂಹ ಜಯಂತಿಯ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಬಳೇಪೇಟೆ ನರಸಿಂಹ ದೇವರ ತೆಪ್ಪೋತ್ಸವ ತುಂಬ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಊರಿಗೆ ಊರೇ ಬಂದು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಭಾನುವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಆರು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಊರಿನ ಸಾವಿರಾರು ಜನ ಕ್ಷೇಮಕಾರಿ (ಗರುಡಪಕ್ಷಿ)ಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೆಂದು ಕೆರೆಯ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದರು.

ದಿನಂಪ್ರತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮೀಮುಹೂರ್ತದ ವೇಳೆಗೆ ಊರಿನ ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ವ್ಯಾಯಾಮಕಾಂಕ್ಷಿಗಳೂ ಕೆರೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಓಡಿ, ಅನಂತರ ಕೆರೆಯ ಸೋಪಾನಗಳ ಮೇಲೆ ನೂರುಗಟ್ಟಲೆ 'ದಂಡೆ' ಹೊಡೆದು, ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆದುಕೊಂಡು, ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಈಜಾಡಿ, ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಂಥ ಕಾಲ ಮತ್ತೆ ಯಾವಾಗ ಬಂದೀತು? ಆಗ ಬೆಂಗಳೂರು ಕಲ್ಯಾಣನಗರ. ಧನಧಾನ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಪೇಟೆಗೆ ಒಂದೊಂದು ಗರಡಿಮನೆ. ಅರಳೇಪೇಟೆ ಕಾಯಂಗಡಿ ಪಾಪಣ್ಣನ ಗರಡಿ, ಬಳೇಪೇಟೆ ಮುನಿಸಾಮಪ್ಪನ ಗರಡಿ, ಗಾಣಿಗರ ಪೇಟೆ ಗರಡಿ. ತಾರಾಮಂಡಲಪೇಟೆ ಗರಡಿ, ರಾಣಾಸಿಂಗನಪೇಟೆ ಗರಡಿ, ಇವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಚಿಕ್ಕ, ದೊಡ್ಡ ಗರಡಿಗಳು. ಗರಡಿಹೈದರು ಪೋಲಿಗಳಲ್ಲ, ಪಟಂಗರಲ್ಲ. ಯಾವ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಮದುವೆಯೇ ಆಗಲಿ, ಭೋಜನಾದಿಗಳೇ ಆಗಲಿ, ದೇವರ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳೇ ಆಗಲಿ—ಆಯಾ ಪೇಟೆಯ ಗರಡಿಯವರು ಒಟ್ಟು ಸೇರಿ, ನಿದ್ರಾಲಸ್ಯಗಳಿಲ್ಲದೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ, ಯಾವೊಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಲೋಪ ದೋಷ ಬಾರದಂತೆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆಂಗಸರ ಮಕ್ಕಳ ಮಾನಪ್ರಾಣಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಬದ್ಧಕಂಕಣರಾಗಿ ನಿಂತು ಗೌರವ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಈ ಪೌರಪುತ್ರರ ಪುಣ್ಯಜೀವನ ನನ್ನ ಸ್ಮೃತಿಪಥದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಉಳಿದಿದೆ.

ಬೈರಾಗಿಮಠಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಮುಂದೆ ಹೋದರೆ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಧರ್ಮಾಂಬುಧಿಯ ಒಂದು ಕೊನೆ ಸೇರಿದಂತಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಎಡಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಕೊಂಡು ಕೆರೆಯ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಹೋದರೆ, ಆ ದಾರಿ ಪುನಃ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ, ನಾಲ್ಕು ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಲಗಡೆಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಯಾಣಿ ಬಾವಿ. ನೀರು ಆಳದಲ್ಲಿ.

ಇಳಿಯಲು ದೊಡ್ಡ ಸೋಪಾನ ಮೆಟ್ಟಲು. ಕಲ್ಯಾಣಿಯ ಹೆಸರು 'ಗೋವಿಂದಶಿಟ್ಟೆ ಬಾವಿ.' (ಈಗ ಸರ್ಕಾರದವರು ಆ ಬಾವಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಸಿ ನೆಲಸಮ ಮಾಡಿ, ಮೇಲೆ ಭಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮಂಟಪಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.) ಈಗ ಕಮಲಾಭತ್ರ ಎಂದು ಇದೆಯಲ್ಲ, ಅದರ ಹಿಂದುಗಡೆಯೇ ಆ ಬಾವಿ ಇದ್ದದ್ದು. ಅದು ಯಾವ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಬಾವಿಗೆ ಗುದ್ದಲಿಪೂಜೆ ನಡೆಯಿತೋ, ತಿಂಗಳಿಗೋ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಗೋ ಆ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದರೂ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದವರು ಹೆಂಗಸರು. ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡವರು ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರಿದ್ದರೂ ಬಟ್ಟೆಯೊಗೆಯುವಾಗ ಕಾಲುಜಾರಿ ನೀರಿನೊಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣ ಹೋದವರೇ ಹೆಚ್ಚು. ಈ ಅನಾಹುತಗಳು ಆಗುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ.

ಕಾವಲುಗಾರ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ: ಆ ಬಾವೀಲಿ ಒಂದು ದೈಯ್ಯ ಐತೆ. ಚಿಂಜೆ ಒತ್ತಾಗ ಯೆಂಗುಸ್ಸು ಒಂಟೊಂಟ್ಯಾಗಿ ಬಟ್ಟೆ ಒಗಿತಾನಿದ್ರೆ ಅಂಗೇ ಕಾಲಿಡ್ತು ಎಳ್ಳೊಂಬುಡ್ತದೆ. ಒಂದ್ಸಾರಿ ನನ್ ಕಣ್ ಮುಂದೇನೆ ಒಬ್ಬೆಂಗಸ್ಸು ಎಳ್ಳೊಂಬುಡ್ತು. ಚಿಂಜೆ ಎಳ್ಳೆಂಟೆ ಆಗೋಗಿತ್ತು. ನಾನೋ ಮುದ್ದು, ಈಜೂ ಬರದು, ಯಾರಾದ್ರೂ ಬರ್ರವ್ವೊ, ಎಂಗ್ಸು ಬಾವೀಲಿ ಬಿದ್ದಿಟ್ಟದಾಳೇ ಅಂತ ಗಟ್ಯಾಗಿ ಅರಚ್ಚೊಂಡ್ರೂ ಒಬ್ಬೂ ಅತ್ರ ಇರ್ತಿಲ್ಲ. ಆ ಎಂಗ್ಸು ಒಂದ್ಸಾರಿ ಮುಣ್ಗೆ ತೇಲೂ ಆಯ್ತು. ನಾನು ಇನ್ನೂ ಇನ್ನೂ ಕೂಕ್ಕೊಂಡ ಮ್ಯಾಕೆ ಬೈರಾಗಿ ಮರ್ಡಿಂದ ಜನಗ್ಗು ಬಂದು. ನೀರೊಳ್ಳೆ ಧುಮ್ಕಿ ಆ ಎಂಗಸ್ಸು ಎತ್ತಾಕೆ ಅಸ್ವೊತ್ತಾಗ ಒಬ್ಬಿಗೂ ಎದೆ ಬರ್ತಿಲ್ಲ. ಅಸ್ವೊತ್ತೆ ಮುಗದೋಯ್ತು ಆ ಎಂಗ್ಸೀನ್ ಕತೆ. ನಾಳೆ ಎಂಗೂ ತೇಲ್ತ್ಯೆತಲ್ಲಾ ಅಂತ ಒಂಟೊಂದ್ರು. ಎಣ ಮಾರ್ನೇ ದಿನ ಚಿಂಜೇಗೆ ತೇಲ್ತು. ಆಮೊತ್ತಿಂದ ಕೋಟಿ ಆಫೀಸೋರು ಅಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟು ನೋಟೀಸ—ಈ ಬಾವ್ಯಾಗ ಇನ್ನುಮ್ಯಾಕೆ ಯಾರೂ ತಾಣ ಮಾಡೋದಾಗ್ಲೀ ಬಟ್ಟೆ ಒಗ್ಗೊದಾಗ್ಲೀ ಕೂಡ್ತು; ಸಜಾ ಆಕ್ಪಿಡ್ತೀವಿ ಅಂತ.

ಆ ಪಾಪಿ ಬಾವೀನ ಬಿಟ್ಟು ನಾಲ್ಕು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದುವರಿದರೆ ಬಲಗಡೆಗೆ ನಾಲ್ಕೈದು ನೀರುಪುಚ್ಚಿಕಾಯಿ ಗಿಡಗಳು. ಮುಂದಕ್ಕೆ ಒಂದು

ದೊಡ್ಡ ಗೋಣೀ ಮರ. (ಇಲ್ಲೇ ಬಹು ದಿನದ ವರೆಗೂ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹೆಂಡದ ಗಡಂಗು ಇತ್ತು.)

ಆ ಗೋಣೀಮರ ಕವಲೊಡೆದು ರೆಂಬೆಗಳು ಹೊರಟುಕೊಂಡ ಕಡೆ, ಮರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸೈಜುಕಲ್ಲು ಸಿಕ್ಕಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಬ್ಬಿಣದ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆದಿತ್ತು. ಆ ಕಲ್ಲು, ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿ ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳಾದ್ದರಿಂದ ರೆಂಬೆಗಳು ದಪ್ಪನಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ಮರ ಆ ಕಲ್ಲನ್ನು ಕ್ರಮೇಣ ತನ್ನ ಗರ್ಭಕ್ಕೇ ಎಳೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಕಾವಲು ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ: ಅವನು ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದಾಗ, ಒಬ್ಬ ಮಲೆಯಾಳಿ ಮಂತ್ರಗಾರ, ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಜನಗಳನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಹೆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಗಂಡು ದೆವ್ವವನ್ನು ಆ ಕಲ್ಲಿನೊಳಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ, ಅದು ಅಲ್ಲೇ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿರುವಂತೆ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆದು ದಿಗ್ಬಂಧನ ಮಾಡಿ, ಈ ಗೋಣೀಮರದಲ್ಲೇ ಇರು ಎಂದು ಆ ಕಲ್ಲನ್ನು ಅದೇ ಮರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಹೋದನಂತೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜನ ಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಆ ದೆವ್ವದ ಬಾಧೆ ತಪ್ಪಿತಂತೆ.

ಆ ಗೋಣೀಮರದ ಹಿಂಭಾಗಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಹೆಜ್ಜೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಾಳುಬಿದ್ದ ಮಹಡಿಮನೆಯಿತ್ತು. ಮನೆಯ ಕೆಳಭಾಗವೆಲ್ಲಾ ಕಲ್ಲಿನ ಕಟ್ಟಡ, ಮಹಡಿ ಮಾತ್ರ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಕಟ್ಟಡ. ಮನೆ ಸುಮಾರು ದೊಡ್ಡದು, ನಾಲ್ಕಾರು ಜನ ಇರಬಹುದಾದದ್ದು. ಮನೆ ಬಹಳ ದಿನ ದಿಂದಲೂ ಪಾಳುಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಒಂದೆರಡು ಅರ್ಧಮರ್ಧ ಕಿಟಕಿ ಬಾಗಿಲು ಗಳ ಕದಗಳು ಇನ್ನೂ ಉಳಿದಿದ್ದವು. ಯಾಕೆ ಆ ಮನೆ ಪಾಳು ಬಿದ್ದಿದ್ದಿತೋ ಹೇಳಬಲ್ಲವರಾರು? ಬಹುಶಃ ಚಿನ್ನಯ್ಯನನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಹೇಳಬಹುದು. ಆ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಎಂಟು ಘಂಟೆಯಾದರೆ ಜನ ಸಂಚಾರವೇ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಲಾಂದ್ರವಾಗಲಿ ಒಂದು ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ದೀಪವಾಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಕಾಮನ ಹುಣ್ಣಿಮೆ

೧

ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಕತೆ ನಡೆದು ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ನಾಲ್ಕತ್ತು ವರ್ಷಗಳಾಯಿತು. ನನಗೆ ಆಗ ಹತ್ತು ಹನ್ನೊಂದು ವಯಸ್ಸು.

ಆಗ ನಾವು ವಾಸವಾಗಿದ್ದುದು, ಬಳೇಪೇಟೆಯ ಕಿಲಾರಿ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ. ಮನೆಯ ಹೆಸರು 'ರತ್ನಾಕರ.' ಮನೆಗೆ ದೊಡ್ಡ 'ಗೇಟು.' ಮನೆಯ ಆಗಿನ ಮಾಲೀಕರು ಕೀರ್ತಿಶೇಷರಾದ ಅಡ್ವೊಕೇಟ್ ಶ್ರೀ ಡಿ. ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯನವರು. ಅವರು ಆಗ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಚೇರ್ ಮನ್ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರು ವಾಸವಾಗಿದ್ದದ್ದು ಮಲ್ಲೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ. ಅವರು ಇದ್ದ ಬೀದಿಗೆ ಈಗಲೂ 'ಡಿ. ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯ ರೋಡ್' ಎಂಬ ಹೆಸರೇ ಇದೆ.

ನಮ್ಮ ಪೇಟೆಯವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಬಳೇಗರಡಿಯೇ ಎಲ್ಲ ಗರಡಿಗಳಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಗರಡಿ. ಪೈಲವಾನ್ ದೊಡ್ಡ ನಂಜನ ಕಾಲ ಮುಗಿಯುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು. ತಿಂದೂ ತಿಂದೂ ನಂಜನ ಹೊಟ್ಟೆ ಪರ್ವತವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಕೈಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ ಚುರುಕೂ, ಶಕ್ತಿಯೂ ಎರಡೂ ಉಡುಗಿಹೋಗಿದ್ದವು. ರಾಣಾಸಿಂಗ್ ಪೇಟೆ ಗರಡಿ ವಸ್ತಾದ್ ಕೃಪಾಸಿಂಗ್ ನಂಜನನ್ನು ಎರಡಾವರ್ತಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಕ್ಕಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ಮೀಸೆ ಮಣ್ಣಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಂಜ ಜಂಬ ಕೊಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದ. ಎಲ್ಲರ ಹತ್ತಿರಲೂ 'ಕೃಪಾಸಿಂಗ್‌ಗೆ ಮಿಠಾಯಿ ಅಂಗಡಿ ಮಾಂಧಾತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಯಾರಿ ಕೊಡಿಸ್ತಾರೆ. ನನಗೂ ಯಾರಾದರೂ ಅಂಗೇ ಕೊಡಿಸಲಿ, ಎರಡೇ ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಕೃಪಾಸಿಂಗ್‌ನ ಮೂಳೇನೆಲ್ಲ ಬಗ್ಗಿಸಿಬಿಡತೇನೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ.

ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಯಜಮಾನ್ ಮುನಿಸಾಮಪ್ಪನವರು "ಲೋ ನಂಜ, ಯಾಕೋ ಸುಮ್ಮನೆ ಜಂಬ ಕೊಚ್ಚೀಯ? ಸುಮ್ಮನೆ ತಿನ್ನೋದ್ರಿಂದ ಬರೋದಿಲ್ವೋ ಗೈರತ್ತು. ಅದು ಅವರವರ ಹುಟ್ಟುಗುಣ ಕಾಣೋ. ನಿನಗೆ ಹತ್ತತ್ತ ನಲವತ್ತು ವಯಸ್ಸಾಗ್ತಾ ಬಂತು. ನಾಲ್ಕು

ಮಕ್ಕಳೂ ಇವೆ. ಮೈಯೂ ಭಾರ ಆಗ್ತೋಯ್ತು. ಇನ್ನೂ ಯಾಕೋ ಜೊತೆ ಹಾಕೋಲ್ತೀಯೆ? ನಂ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಇಥಾನಲ್ಲ, ಅವನ್ನ ಈಸಾರಿ ತಯಾರ್ ಮಾಡು. ಮುಂದಕ್ ಬರೋಗ್ಗ ಮುಮ್ಮಕ್ ಕೊಡ್ತೆ ನಿನ್ ಜಂಬಾನೇ ಕೊಚ್ತಾ ಇದ್ರೆ ಹೆಂಗೆ? ಈ ಸಾರಿ ಕಾಮನ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಪುಟ್ಟ ಮಲ್ಲನ ಕಾಲ್ಗೆ ಬತ್ತದಹುಲ್ಲು ಗೊಲಸು ತೊಡಿಸಿ ಬೆಂಗಳೂರ್ಗೇ ಸವಾಲ್ ಹಾಕೋಣ ನೋಡೋಣ, ಯಾವ ಗರಡಿಯೋರು ಪೋಟಿ ಹಾಕ್ತಾರೋ! ಕೃಪಾಶಿಂಗ್ ತಾನೇ? ನಿನ್ನ ಕೈಲಾಗ್ಲಿಲ್ಲ; ನಮ್ಮ ಪುಟ್ಟ ಮಲ್ಲ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ತೆಗೆಯೋದ್ರೊಳಗೆ ಮಣ್ಣು ಮುಕ್ತಿಸ್ತಾನವನ್ನ. ಅರಳೇವೇಟೆಯೋಗೂ ಇದೆ, ರಾಣಾಸಿಂಗ್ ವೇಟೆ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣು. ಕಾಯಂಗಡಿ ಪಾಪಣ್ಣ ಯೋಳತ್ತಾನೆ—‘ಮುನ್ ಸಾಮಪ್ಪಾ, ತಯಾರ್ ಮಾಡು ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನ್ನ. ದಂಡಿನ ಗಫೂರ್ ಖಾನ್ ಗರಡಿ ಇಮಾಮನ್ನ ಯಂಗಾದರೂ ಮಟ್ಟ ಇಕ್ಬೇರು. ಆಮೇಲೆ ಆ ಕಲ್ಲೂ ವೈಲ್ ಮಾನ್ನೂ ನೋಡೇಬಿಡಲಿ ಒಂದು ಕೈ, ನಂ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ. ಗಳ್ಳೋರು ಗಳ್ಳೋರು ಬೇರ್ಬೇರೆ ಇರೋದಕ್ಕಾಯ್ತದ, ಒರಗೋರು ಬಂದು ನಂ ಉಡುಗರ್ನ ಎದ್ರಿಸಿದ್ರೆ? ಪುಟ್ ಮಲ್ಲ ನಿಂ ಗಳ್ಳೋನೂ ಔದು, ನಂ ಗಳ್ಳೋನೂ ಔದು. ಅನ್ನಿಂದ ನಮ್ಮೂರು ಮಾನ ಉಳಿಬೇಕಪ್ಪಾ ನಂ ಗಳ್ಳಿ ಯಿಂದ ಐವತ್ ರೂಪಾಯ್ ಆಕ್ತೀವಿ ತಿಂಗಳೆ. ನೀವೂ ಐವತ್ ರೂಪಾಯ್ ಆಕ್ರಿ. ತಯಾರ್ ಮಾಡ್ನು ಪುಟ್ಟಲ್ಲನ್ನ ಬರೋ ಕಾಮಣ್ಣನ ಅಬ್ಬದ ವ್ಯಾಳೇಗೆ’ ಅಂತ ಕಾಯಂಗಡಿ ಪಾಪಣ್ಣ ಯೋಳತ್ತಾನೆ. ಪುಟ್ಟಲ್ಲ ಬಾಸೆ ಕೊಟ್ಟನ್ನೆ ನನ್ನವ—‘ಇನ್ನೂ ನಾಕು ತಿಂಗಳು ನೋಬಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಾಕಿಲ್ಲ’ ಅಂತ. ಅವರಮ್ಮ ಬಲವಂತ ಮಾಡ್ತಾ ಔಳಂತೆ. ನಾನೇ ಓಗಿ ಎಲ್ಲೇನಿ—ರೋಟು ನಿಧಾನಮಾಡ್ರೇ ಅಂತ’ ಅಂತಂದ್ರು, ಯಜಮಾನ್ ಮುನಿಸಾಮಪ್ಪ.

ಯಜಮಾನ್ರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ, ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸೂ ಪುಟ್ಟ ಮಲ್ಲನ್ನ ತಯಾರುಮಾಡೋದ್ರಲ್ಲೇ ನೆಟ್ಟಿತು. ‘ನಂ ಉಡುಗನ್ ಕೈಲಿ ಇನ್ನೆಳ್ಳು ತಿಂಗ್ಲೊಳ್ಳಿ ನಿನ್ನ ನೆಲಕ್ಕು ಕ್ಕಿಸ್ತಿದ್ರೆ—ನಾನು ಮೀಸೆ ಬೋಳೇ ಸ್ಕೋತೇನೇ’ತ ದೊಡ್ಡ ನಂಜ ಕೃಪಾಶಿಂಗೂಗೆ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿಯ್ಲೆಬಿಟ್ಟ.

‘ನಿಂ ಪುಟ್ಟೆಲ್ಲನ್ನ ಮೂಳೇನ ಮುರ್ದಿಕೆ’ ಇದೆ—ಆವತ್ತೇ ಮಟ್ಟೇಗೆ ಕಡೇಸಲಾಂ ಹೊಡೆದ್ಬಿಡ್ಬೀನಿ’ ಅಂತ ಬದಲು ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದ, ಕೃಪಾ ಸಿಂಗು. ಸರಿ, ಜಿದ್ದು ಬೆಳಿತು. ‘ಪುಟ್ಟೆಲ್ಲನಿಗೆ ಈ ಸಾರಿ ಭತ್ತದಹುಲ್ಲಿನ ಗೊಲಸು ತೊಡಸ್ತೇನೆ’ ಅಂದುಬಿಟ್ಟು, ಯಜಮಾನ್ ಮುನಿಸಾಮಪ್ಪ.

ಪುಟ್ಟೆಮಲ್ಲ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಮಲ್ಲನೇ ಹೌದು. ಇಪ್ಪತ್ತಾಲ್ಕು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವಯಸ್ಸು. ಸುಮಾರು ಎಣ್ಣೆಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ. ಆಳು ಐದಡಿ ಹತ್ತಂಗುಲ ಎತ್ತರ. ಬಹು ವಿಶಾಲವಾದ ಎದೆ. ಸಣ್ಣಗೆ ತೆಳ್ಳಗಿನ ನಡು. ಮದ್ದಾನೆಯ ಸೊಂಡಿಲಿನ ಸೌಷ್ಠವವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ತೋಳುಗಳು. ಬೆಟ್ಟವನ್ನೇ ಹೊತ್ತು ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ಕಾಲು, ತೊಡೆ. ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಮುಖ. ಇಂಥ ನರಪುಂಗವನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಅವರ ತಾಯಿ ಅಂಜನೇಯನ ವಿಗ್ರಹ ಕೆತ್ತಿದ ಚಿನ್ನದ ‘ತಾಬೀಜ’ನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಕುತ್ತಿ ಮಾಡುವಾಗಲೂ ಪುಟ್ಟೆಮಲ್ಲ ಆ ‘ತಾಬೀಜ’ನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟೆಮಲ್ಲ ಸರಸಿ, ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ನೇಹಿತ. ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತವಾದ ಆಸ್ತಿ ಮಾಗಡಿ ಹತ್ತಿರ ಸ್ವಲ್ಪ ಇತ್ತು. ಸಾಕಷ್ಟು ರಾಗಿ, ಭತ್ತ, ಇತರ ಧಾನ್ಯ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಬೇಕೇಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತ ಮನೆ. ಕಸಬು—ತರಗು. ದುಂದು ಗಾರಿಕೆಯವನಲ್ಲ. ನೀಚ ಹವ್ಯಾಸಗಳೊಂದೂ ಅವನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸಂಜೆಹೊತ್ತು ಕಸರತ್ತೆ ಮಟ್ಟೇಗಿಳಿದ್ರೆ ರಾತ್ರಿ ಎಂಟು ಗಂಟೆಗೇ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದುರೋದು. ಎಷ್ಟೇ ದಂಡೆ ಹೊಡೀಲಿ, ಎಷ್ಟೇ ಬೈರಕ್ ಹೊಡೀಲಿ, ‘ದಂ’ ಬರ್ರಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬರಾದ ಮೇಲೊಬ್ಬರು, ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ದಿನ ನಾಲ್ಕು ಸಮಜೋಡಿಗಳನ್ನ ನೆಲಕ್ಕದಮಿದ್ದ ಪುಟ್ಟೆಮಲ್ಲ. ಅದನ್ನ ನೋಡಿಬಿಟ್ಟು, ಯಜಮಾನು ‘ಇದೆಲ್ಲಾ ನೀನ್ ಕುಡ್ಡ ತಾಯಿಗ್ಗೆ ಆಲಿನ್ ಪರ್ಬಾವ’ ಅಂದ್ರು. ‘ಅಂಗಂದ್ರೇನು? ನಾವೂ ತಾಯೀ ಆಲ್ ಕುಡಿದಿಲ್ವಾ?’ ಅಂತ ಸವಾಲ್ ಆಕ್ಡ ಚಿಕ್ಕರಂಗ. ಅದಕ್ಕೆ ಯಜಮಾನು ‘ಲೋ, ಪುಟ್ಟೆಮಲ್ಲ ಮೊಗ ಆಗಿದ್ದಾಗ ಅವರಮ್ಮನಿಗೆ ಒಂದ್ವಲ ಮೈಯಾಗ ಸರಿ ಇರ್ದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವರ ಬೀದಿ ಎಂಗಸ ರೆಲ್ಲಾ ಎದೇ ಆಲ್ ಕೊಟ್ಟು ಬೆಳಸೆವೋ, ಪುಟ್ಟೆಮಲ್ಲನ್ನ! ಚಂದ್ರಾಸ

ಇದ್ದಂಗೆ—ಅವರ ಬೀದಿ ಎಂಗಸರ್ಗಿಲ್ಲಾ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಮೊಗ ಕಾಣೋ! ಅದಕ್ಕೇ ನೋಡು, ತಾಯೀಅಲ್ ಚೆನ್ನಾಗ್ ಕುಡ್ಡ ಮೊಗ ಚೆನ್ನಾಗೇ ಬೆಳೇತದೆ ಅನ್ನೋದು. ಸಾವರ ವರಸ ಚೆನ್ನಾಗಿರ್ಬೇಕು ನಂ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ' ಅಂತ ಹೊಗಳಿದ್ದರು.

ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಕುಸ್ತೀಲಿ 'ಬುದೀಮ.' ಒಂದು ಸಲಾನೂ ಸೋತ ದ್ವಿಲ್ಲ. ಕುಸ್ತೀ ಇದ್ದ ದಿನ ಅವರ ತಾಯಿ, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡೋವಾಗ 'ನಿಂಗೆ ಒಳ್ಳೇದಾಗ್ಲಿ, ಮೊಗ. ಒರಟುಕುಸ್ತಿ ಮಾಡ ಬೇಡ. ಎದುರು ಜೋಡಿಗೂ ಏನಪಾಯಮಾಡಬೇಡ. ಓಗ್ತಾ, ಅಂಜನೇಯನ ಗುಡೀಗೋಗಿ ಅಸೀರ್ವಾದ ಕೇಳ್ಬಿಟ್ಟೋಗು' ಅಂತ ಹರಸಿ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಮೇಲೆ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಬಳೇಪೇಟೆ ನರಸಿಂಹ ದೇವರ ಗುಡೀ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಅಂಜನೇಯನ ಗುಡಿಗೆ ಬಂದು, ತಾನೇ ಕರ್ಪೂರ ಹತ್ತಿಸಿ, ಕಾಯಿ ಒಡೆದು, ದೇವರ ಮುಂದೆ ಮೊಣಕಾಲೂರಿ, 'ಅಸೀರ್ವಾದ ಮಾಡೋವರ್ಗೂ ನಾನೇಳೋದಿಲ್ಲಾ ನಮ್ಮಪ್ಪಾ' ಅಂತ ಕುಳಿತುಬಿಡ್ತಿದ್ದ, ದೇವರ ಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿ ಇಟ್ಟು, ತದೇಕಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ, ಗಂಟೆ ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತು. ದೇವರ ಬಲಭುಜದ ಮೇಲಿದ್ದ ದಾಸವಾಳದ ಹೂ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದೇನೆ ಅವನು ಏಳೋದು. ಅದನ್ನೆತ್ತಿ ಕಣ್ಣಿಗೊತ್ತೊಂಡು, 'ನಮ್ಮಪ್ಪ ಅಸೀರ್ವಾದ ಮಾಡ್ತಾಂತ ಅಂಜನೇಯನ ಪಾದದ ಭಂಡಾ ರಾನ ನೆತ್ತಿಗೆ ಹಚ್ಚೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿಂದ ನೆಟ್ಟಿ ಕುಸ್ತಿಗೆ ಬಂದು, ಕಾಚಾ ಬಿಗ್ಗು, ತಾಯೀನ ನೆನಸೊಂಡು ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, ಯಜಮಾನ್ರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, ಮಟ್ಟೇಗೊಂದು ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, 'ಅಖಾಡಾ' ಕ್ಕಿಳಿದು, ತೊಡೆ ರೆಟ್ಟಿ ತಟ್ಟಿ, 'ಜೈ ಹನುಮಾನ್!' ಅಂದಾಗ ಬಳೇ ಪೇಟೆ ಎಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ 'ಜೈ ಹನುಮಾನ್!' ಎನ್ನುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗಲೇ ಆಗಿಹೋಗಿಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು ಎದುರಾಳಿಯ ಗುಂಡಿಗೆ, 'ಝಲ್' ಅಂತ. ಐದು ನಿಮಿಷದ ಮೇಲೆ ಎದುರಾಳಿ ನಿಲ್ಲುತಿರಲಿಲ್ಲ, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನ ಮುಂದೆ.

ಪ್ರತಿ ಶನಿವಾರ ನಮ್ಮ ಗರಡೀಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಟ್ಟೀಪೂಜೆ, ಅಂಜ ನೇಯನ ಪೂಜೆ. ಅದನ್ನ ನೋಡುವುದಕ್ಕೂ ಅದಲ್ಲದೆ ಬೊಗಸೆ ಬೊಗಸೆ ಕಡಲೆಪುರಿ, ಕಾಯಿ, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಇವುಗಳನ್ನ ಗಿಟ್ಟಿಸೋದಕ್ಕೂ

ನಾವು ಕೆಲವರು ಹುಡುಗರು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನಮ್ಮಂಥ ಚಿಕ್ಕವರನ್ನು ಗರಡಿಗೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಜಮಾನರು ಮಾತ್ರ 'ಬನ್ನೋ, ಬನ್ನೋ, ಕೂತ್ಕೊಳ್ಳಿ. ಈಗ್ಲಿಂದ ನೋಡಿದ್ರೇನೇ ನಿಮಗೆ ಇನ್ನುಂದಕ್ಕೆ ಉಮ್ಮಸ್ಸು ಉಟ್ಟೋದು' ಅಂತ ನಮ್ಮನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಯಾವಾಗಲೋ ಗರಡಿ ಸುಬ್ಬಯ್ಯನಿಗೂ ನನಗೂ ಸ್ನೇಹ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಕ್ರಮೇಣ ಅದು ಬೆಳೆಯಿತು. ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ನನಗಿಂತ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂರರಷ್ಟು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎರಡೂವರೆಯಷ್ಟಾದರೂ, ದೊಡ್ಡವನು. ಅವನು ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಬಲಗೈ. ಮದುವೆ ಆಗಿತ್ತು. ಒಂದು ಗಂಡುಮಗುವೂ ಇತ್ತು.

ಭಾನುವಾರ ಭಾನುವಾರ ಗರಡಿಗೆ ರಜ. ಬಿಡುವಿದ್ದವರು ಸಂಜೆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾಂಬುಧಿ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಸುರಿದ್ದ ಕಡೆ, ಕೆರೇ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರದ ಕಡೆ, ಸೇರಿ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುವುದು, ಜಂಬ ಕೊಚ್ಚುವುದು, ಇತರ ಗರಡಿಗಳ ವಿಷಯ ಮಾತನಾಡುವುದು, ಏನಾದರೂ ತಿಂಡಿ ತರಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ತಿನ್ನುವುದು—ಇದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು.

೨

ಒಂದು ಭಾನುವಾರ ನಾನು ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ ಸಂಗಡ ಯಾರನ್ನೋ ನೋಡಲು ಸಂಜೆಹೊತ್ತಿಗೆ ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಯಾರನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋಗಿದ್ದೆವೋ ಅವರು ಆ ದಿನ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಾ ಕೆರೆಯ ಏರಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ನಡೆದು ಬಂದೆವು. ಆಗ ಸುಮಾರು ಆರೂವರೆ ಗಂಟೆಯ ಸಮಯ. ಬೈರಾಗಮಠಗಳ ಬಳಿ ಬರುವಾಗ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ನನಗೆ ಹೇಳಿದ: 'ಯಂಗ್ವೇಶೂ! ನೀನು ಇನ್ನನೇ ಗೋಗು. ಇಲ್ಲಿ ನಾಕ್ಷನ ಸ್ನೇಯಿತ್ರವ್ರೆ. ಅವರ್ದ ನೋಡ್ಕೊಂಡ್ವರೀನಿ.'

'ಯಾರ್ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ?' ಅಂದೆ.

'ಇನ್ಯಾರು? ಚಿಕ್ಕಂಗ, ಪುಟ್ಟಿಲ್ಲ, ತಿಮ್ಮಪ್ಪಾ, ಇನ್ಯಾರಾದ್ರೂ ಇರ್ಬೊದು. ಅಗೋ, ಕೆರೇ ಅಂಗಳದಾಗ ಇರ್ತೀವಿ ಅಂತ ಯೇಳವ್ರೆ. ನಾಳೇ ವರ್ಸ ಕಾಮಣ್ಣನಬ್ಬಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಲೈಸನ್ ಕೊಡಾಕಿಲ್ವಂತೆ. ಏನ್ ವಿಷಯಾನೋ, ಮಾತಾಡ್ಬೇಕು.'

‘ನಾನೂ ಬರ್ರೇನೆ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ. ಭಾನುವಾರ, ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಮನೇಗೆ ಹೋಗಿ ಏನ್ನಾಡೋದು? ಅಲ್ಲಿ ಇರೋರೆಲ್ಲಾ ನಮಗೆ ತಿಳಿದವರೇ. ಏನೂ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಮಾಡೋದಿಲ್ಲ.’

‘ನಿನ್ ಇಷ್ಟಾಪ್ಪ. ಒತ್ತಾದ್ರೆ, ಮನೇಗೆ ನೀನೊಬ್ಬೇ ಓಗ್ಬೇ ಕಾಯ್ದದೆ ನೋಡ್ಕೊ.’

ಆದದ್ದಾಗಲಿ ಅಂತ ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ ಜೊತೆಲೇ ಹೊರಟು, ಗೋವಿಂದಶೆಟ್ಟಿ ಬಾವಿ ದಾಟಿ, ದವ್ವದ ಗೋಣಿ ಮರಾನ್ದಾ ದಾಟಿ, ಕೆರೆ ಒಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದು, ಅಂಚಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನೀರು ಬತ್ತಿದ್ದ ಕಡೆ ಹಸುರಿನ ಮೇಲೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಕೂತಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂತು.

ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ‘ಯಾರೋ! ಚಿಕ್ಕಂಗ, ಲೋ!’ ಅಂತ ದೊಡ್ಡ ಕೂಗು ಹಾಕಿದ.

‘ಲೋ! ಜಲ್ದಿ ಬಾರೋ! ಜಿಲೇಬಿ ಎಲ್ಲಾ ಆಗೋಯ್ತದೆ!’ ಅಂತ ಉತ್ತರ ಬಂತು.

ಸುಬ್ಬಯ್ಯನೂ ನಾನೂ ಒಂದೇ ದೌಡು ಓಡಿ ಗುಂಪನ್ನು ಸೇರಿದೆವು. ನನಗೂ ಎರಡು ಜಿಲೇಬಿ ಎರಡು ವಡೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮುದುಕ, ಕಾವಲು ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ಭಾನುವಾರದ ಮಾಮೂಲು ತಿಂಡಿಗೆ ಆಸೆಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ. ಅವನಿಗೂ ಒಂದೆರಡು ಜಿಲೇಬಿ, ಎರಡು ಮಸಾಲೆ ವಡೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ದವಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲುಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಹೇಗೋ ಅದನ್ನು ತಿಂದ.

ತಂದುಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಿದ: ‘ಅದ್ಯಾಕಾ, ಶಿಕ್ಕಂಗಪ್ಪಾ, ಈ ಬರೋ ವರ್ಸ ನಮ್ಮಿಣೀಕಾಮನ್ನ ಕೂರ್ಸಕ್ಕಿಲ್ಲಾ? ಲೇಶನ್ ಯಾಕ್ ಕೊಡಾಕಿಲ್ಲಾ ಅಂದ್ರಂತೆ? ನಗತರ್ ಪೇಟೆ ಕಾಮನ್ ಕೂಡಿಸ್ತಾರೆ. ಗಾಣಗರ್ ಪೇಟೇದು ದೊಡ್ಡಾಯವಾರ ಬಿದ್ದೈತಂತೆ. ಯೆಂಗಾರ ಮಾಡಿ, ನಮ್ಮಿಣೀಕಾಮಣ್ಣನ್ನ ಕೂಡ್ಸೇಬೇಕ್ತು. ನರಸಿಂಸಾಮಿ ಗುಡೀ ಪೂಜಾರಿ ವರದಪ್ಪ ಕಾಮಣ್ಣನ್ ಕೂಡ್ಸೋ ಅಂಗಿದ್ದೆ ರತದ್ ಗಾಡೀಖಾನೇನೆ ಖಾಲಿಮಾಡ್ಕೊಡ್ತೇನೆ ಅಂತ ಯೇಳಾನಂತೆ. ಬರೋ ಕಾಮನಬ್ಬ

ಬಲ್ ಸಂದಾ ಗ್ಮಾಡಬೇಕು! ಏನಂತೀಯ, ತಿಮ್ಮಪ್ಪ? ಏನ್, ಪುಟ್ಟಲ್ಲಪ್ಪ? ಯಜಮಾನೂ, ಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ಮನಸ್ಸಾಡಿದ್ರೆ, ಲೇಶನ್ ಸಂಪಾದ್ನೋದ್ ಏನ್ಯಷ್ಟ? ಅಲ್ಲಾ, ಅದ್ಯಾಕ — ಒಬ್ರೀಗೊಂದು ಒಬ್ರೀಗೊಂದು ಮಾಡೋದು ಈ ಸರಕಾರದೋರು? ದುಷ್ಟೀಕರ್ಮೀಶನ್ರನೇ ಓಗಿ ನೊಕ್ಕಾ ಕೇಳ್ಬಡೋದು—ಯಾಕೆ? ಏನ್ ತೆಪ್ಪೈತೆ ನಂತಾವ? ಯಾಕ್ ಲೇಶನ್ ಕೊಡಾಕಿಲ್ಲಾ? ಅಂತ.’

‘ಯಾಕ್ ಚಿನ್ನಯ್ಯ? ಓದ್ಸಾರಿ ಕಾಮನಬ್ಬಕ್ಕೆ ಊರಾಗಿರ್ದಿಲ್ಲ ನೀನು? ಎಲ್ಲೋಗಿದ್ದೆ?’ ಅಂದ, ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ.

‘ಊರಾಗಿರ್ದಿಲ್ಲಾ, ರಂಗಪ್ಪ. ನನ್ನಳಿಯನ್ನೆ ಜೀವಕ್ ಉಸಾರಿರ್ದಿಲ್ಲ. ಅದ್ದೇ ಆನ್ ಕಲ್ಲೋಗಿದ್ದೆ. ಅದ್ವೈದ್ವಿನ ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದುಟ್ಟೆ’ ಅಂದ ಕಾವಲು ಚಿನ್ನಯ್ಯ.

‘ಅದ್ದೇ ನಿಂಗ್ ಸಮಾಚಾರಾನೇ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಓದ್ಸಾರಿ ಕಾಮ ನಬ್ಬದಾಗ ಎಳ್ಳೆ ಅನಾವುತಗ್ಗು ನಡದೋದ್ವು. ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ, ನೀನೂ ಇರ್ದಿಲ್ಲ. ಮಾಗಡೀಗ್ ಓಗಿದ್ದೇ ಅಂತ ಯೇಳದ್ರು. ತಿಮ್ಮಪ್ಪಾ, ನೀನಿದ್ದೋ ಇಲ್ಲೊ?’ ಅಂದ ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ.

‘ಶನ್ನಾಗೇಳ್ತೆ ಯೋಳು! ಯಾಕ್ ನಾನಿರ್ದಿಲ್ಲಾ! ಡಾಕ್ಟರ್ನು ಕರ್ಕೊಂಬಂದೋನು ನಾನೇ ಅಲ್ಲಾ, ಮಿಶೀನ್ ಆಪ್ತತ್ರೇಯಿಂದ?’ ಅಂದ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ.

ಅದಕ್ಕೆ ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ ಅಂದ: ‘ಔದೊದು. ಈಗ್ ನೆಪ್ಪಾಯ್ತು, ನೋಡ್ತಾ! ಇಗೋ ಈ ಸುಬ್ಬಯ್ಯನೂ ನೀನು ಓಗಿ ಕರತಂದ್ರಲ್ಲಾಪ್ಪಾ. ಅಸೊತ್ತೆ ಯಾವಾಗ್ಲೋ ಓಗ್ಬಟ್ಟಿತ್ತು ಜೀವ, ಗೋವಿಂದೂಗೆ. ಪಾಸ, ಆ ಮುದುಕಿ ಅಂಕಮ್ಮ ಬಂದು, ಎದೆ ಎದೆ ಬಡ್ಕೊಂಡ್ಬಲ್ಲಾ, ‘ನನ್ನಗನ್ನ ಕೊಂದು ಬಿಟ್ರಾ’ಂತ. ಅವಳಿದ್ದದ್ದು ಗೋವಿಂದೂ ಒಬ್ಬೇ ಮಗ. ಏನಾಯ್ತೋ, ಎಂಗೋಯ್ತೋ ಗೋವಿಂದೂ ಜೀವ? ಈವತ್ತಿನ ವರ್ಗೂ ಯಾರ್ಗೂ ಗೊತ್ತೇ ಇಲ್ಲ. ಡಾಕ್ಟ್ರಿ ಮಂಕ್ಚೆದ್ದೋದ್ರು— ‘ಉರ್ಯ್ ನಿಂತೋಯ್ತಾಂ’ದ್ರು. ಪೋಲೀಸ್ ಇನ್ಸ್ ಪೆಕ್ಟರ್ ಮಾತ್ರ ಜಿದ್ದಿಡದ್ರು—‘ಎಲ್ಲಾ ರೂ ಪಾಸೀಗೆ ಅಕಿಪ್ಪಿಡ್ತೀನಿ’ ಅಂತ. ನೀನು,

ಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ಅವರ ಬೋ ರೇಗಿಸ್ಬಿಟ್ಟೆ. ಅದಕ್ಕೇ ಅವು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಬಿಗಿಡಾಯಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟು.'

‘ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಏನ್, ಶಿಕ್ರಂಗಪ್ಪ? ಯಾರೂ, ಏನೂ, ಅಂತ ವಿಚಾರಿಸ್ತೆ ಎಲ್ಲಾರೂ ಬಾಯಿಗೊಂದಿಗೆ ಅನ್ನೋದಾ ಅವನು? ನಮಗೆನು, ಮನೆ ಮಠ ಇಲ್ಲವಾ? ಯೆಂಡ್ರೂ ಮಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲವಾ? ಇತರ ಮಕ್ಕಳು ಆಟಕ್ಕೋಲ್ಲೋ ನೀಚು ನೀವೂಂತ ನಮ್ಮೆಲ್ಲನ್ನ ಬೈದ್ರೆ, ಸುಂಕೆ ಇರ್ಬೇಕಾ ಕೇಳ್ಕೊಂಡು? ಪೋಲಿಸ್ಕೋರಿರೋದು, ತಂಟೆ ತಕರಾರ್, ದೊಂಬಿ ಲೂಟಿ, ಅಪಾಯ ಅನಾವತ್ತ ಇವುಗಳ್ಳ ಆಗೋ ಕೊಡಲೇ ಅದಸ್ಪೃಶ್ಯ ತೆಪ್ಪೋದಕ್ಕಲ್ಲವಾ? ಅಮೇಲೇನು, ಕಳ್ಳ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮ್ಯಾಕೆ? ತೆಪ್ಪು ಮಾಡಿದೋನು ಸಿಕ್ಕಿದ ಮ್ಯಾಕೆ, ಅವನ್ನ ಸಿಕ್ಕಿ ಮಾಡೋದು ಯಾವ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸ? ಚೂಚ್ಚು ಕಂಡಿಡಿಯೋದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲೋನು ಪೋಲಿಸ್ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಾಲಾಯಕ್!’ ಅಂತಂದ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ.

‘ನಾನ್ ಮಾಗಡೀಂದ ಬಂದ ಮ್ಯಾಕ್ ತಿಳಿತು, ಸಮಾಚಾರ ಎಲ್ಲಾ’ ಅಂತಂದ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ.

ಅವಾಗ ಕಾವಲು ಚಿನ್ನಯ್ಯ ‘ಅದೆಂಗೆ ಯೇಳು, ಶಿಕ್ರಂಗಪ್ಪ, ಅಂಕಮ್ಮನ ಮಗ ಗೋವಿಂದನಿಗೆ ಎಂಗ್ಲೀವ ಓಯ್ತು? ಯಜಮಾನ್ರ ತಮ್ಮ ರಂಗಸಾಮಪ್ಪ ಯೆಂಗ್ ಸತ್ತೋದ್ರು? ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಒಂದೊಂದು ಯೋಳ್ತಾರೆ. ನೀನಾದ್ರೆ ಅಲ್ಲೇ ಯಿದ್ದೋನು. ನಿನ್ನಾತೇ ನಂಬ್ಬೆ ಕನಪ್ಪಾ. ನೀನೇಳಿದ್ರೇನೇ ಸೈ’ ಅಂತ ಕೇಳಿಕೊಂಡ.

ಆಗ ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು ಕೆಳಗೆ ನಡೆದು ಹೋಯಿ ತಲ್ಲಾ ಆ ಕಾಮನ ಹುಣ್ಣಿಮೇ ದಿನದ ಚರಿತ್ರೇನ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲುಮಾಡಿದ.

೩

“ಅರಳೇಪೇಟೆ ನಿಜನಿಂಗಪ್ಪ ‘ತುರಾ’ರೊಂಡಾ ಎತ್ತಟ್ಟಿದ್ ನೋಡಿ, ನಂ ಯಜಮಾನ್ರ ತಮ್ಮ ರಂಗಸಾಮಪ್ಪ ‘ಕಲ್ಪಿ’ ರೊಂಡಾನಾ ಎತ್ತಿದ ಮ್ಯಾಕೆ . . . ತಗೋ, ಷುರು ಆತು ವಾಗ್ವಾದ: ‘ತುರಾ’ನೇ

ಎಚ್ಚೊಂತ ಅವು; 'ಕಲ್ಕಿ' 'ತುರಾ'ನ ನುಂಗ್ಬಿಡ್ತು, ಅಂತ ರಂಗ ಸಾಮಪ್ಪ. ಯೆಂಗಪ್ಪಾ, ಯಾರಪ್ಪಾ, ನಿರ್ದರ್ಶೋದು ಈ ತೋಡಕ್ಕ? ಏನ್ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಇಡೋ ಯವಾರ್ಪಾ ಇದು? ದೊಡ್ ದೊಡ್ ಯಿದ್ವಾಂಸರ್ಗೇ ತಿಳ್ಯಾಕಿಲ್ಲ, ಈ ವಿಷ್ಯ! ಪೈಸಲ್ ಮಾಡೋ ಛಾತೀ ಯಾವೋನ್ನೈತೆ! . . .

“ಮಾತಿಗ್ ಮಾತುಗ್ಗು ಬೆಳದು, ರಂಗಸಾಮಪ್ಪ ತೆಗೆದಿಟ್ಟ— ಚಿನ್ನದ್ಗಂಟೆ ಆಕಿ, ಕೆಂಪು ವಜ್ರಗ್ಗು ಕೆತ್ತಿದ್ದ ಚಿನ್ನದ್ ತೋಡಾನಾ! ಸಾಮ್ರಾಜೊಡೆಯ್ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು, ರಂಗಸಾಮಪ್ಪನೆ ಆ ತೋಡ— ಮೈಸೂರಿಗ್ ಕರಿಸ್ಕೊಂಡು, ಸಾಮುಂಡೇಸ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನದ್ಗ ಆ ಮಾತಾಯಿ ಮುಂದೆ ಕುಂಡ್ರಿಸ್ಕೊಂಡು, ಲಾವಣಿಗಳೇಳ್ವಿ—ಮೈಸೂರಿಗೆ ಮೈಸೂರೇ ಸೈ ಅಂದೋಯ್ತು ರಂಗಸಾಮಪ್ಪನ್ನ ಯಿದ್ವಾಂಸ್ರಾ ಸಾಸ್ತ್ರಿಗ್ಗೂ ಮೂಗಿನ್ಮೇಲೆ ಬೆಳ್ಳಿಟ್ಟೊಂಡು 'ಆ ಮಾತಾಯೀನೇ ನಾಲ್ಕೇಲಿ ನೆಲಸ್ತಿಟ್ಟಾಳೆ ರಂಗಸಾಮಪ್ಪನೆ!' ಅಂತ ಮೊಗಳಿದ್ದು . . . ಒಂದ್ ಸಾವಿರ್ರಾಪಾಯಿ, ಚಿನ್ನಯ್ಯಾ, ಆ ತೋಡಾ ಬೆಲೆ! ತೆಗೆದಿಟ್ಟಿಟ್ಟ ರಂಗ ಸಾಮಪ್ಪ: 'ಗೆದ್ದೊಂಡೋಗ್ಲಿ ತುರಾದೋರು ಕಲ್ಕೀನ ಸೋಲ್ವಿ. ಸೋತ್ವಾಂತ ಒಪ್ಪೊಂಡ್ರೆ, ಇಳಿಸ್ಪಿಡ್ಲಿ ತುರಾ ಝಂಡಾನ. ಅವ್ರೇನೂ ಬಾಜೀ ಮಡಗ್ಬೇಕಾದ್ಲಿಲ್ಲಾ'ಂತ ಅಂದೇಬುಟ್ಟ. ದಿಲ್‌ದಾರ ರಂಗ ಸಾಮಪ್ಪ! ಬೋ ದಿಲ್‌ದಾರ! . . .

“ನಿಜನಿಂಗಪ್ಪ ಏನ್ ಕಮ್ಮಿ ಆಳಲ್ಲ! ಊರಿನ ಸಿವಾಸಾರದೋ ರೆಲ್ಲಾ ಋಮ್ಮಕ್ಕು ಅವನೆ. ವುಬ್ಬಳ್ಳಿ ದಾರವಾಡಾನೆಲ್ಲಾ ಜೈಸ್ಕೊಂಡು ಬಂದೋನು. ಅತಣೆ ಸಿವೋಗ ಮಟದೋರು ಶಾಲೋಡಿ ಒದ್ದಿ ಕಳಿಸ್ಕೊಟ್ಟು, ಈಗ ಎಳ್ಳು ವರ್ಸಕ್ಕುಂಚೆ ನಿಜನಿಂಗಪ್ಪಂಗೆ . . .

“ಸರಿ, ಪಂಚಾತ್ರ ಸೇರ್ಪ್ಪು. ಯಾರ್ಯಾರು? ನಂವೇಟೆ ಯಂಗ ಟ್ರಾಮಾ ಸಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಅಲ್ಪಾರ್ಪೆಟೆ ರಾಮಾ ಜೋಸ್ರ, ಮಾಂತಿನ್ ಮಟದ ಯಿರೂಪಾಕ್ ಸಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಗಂಧೆಅಂಗ್ಲಿ ಯೀರಬದ್ರಪ್ಪೋರು, ಸಿಕ್ವೇಟೆ ನರ್ಸಿಮ್ಮಯ್ಯೋರು, ತರಗ್ವೇಟೆ ಮಂಡಿ ಅರಿಯಣ್ಣೋರು . . . ಎಲ್ಲಾ ಸೇರಿದ್ರು . . .

“ಕಾಮನುಣ್ಣೀ ದಿನಾನೇ ‘ಮೇಳ’ ಇಟ್ಟು, ಕಾಸೀ ಯಿಸ್ವೇಸ್ವರನ ದೇವಸ್ತಾನದಾಗ. ಆ ದಿನ ಒಂಬತ್ತೆಂಟೆಗೆ ಪರ್ಸೆ ಸೇರ್ದಂಗೆಬಿಡ್ತು ಜನ. ದೇವಸ್ತಾನದ್ದುಂದೆ ಬೀದೀಲೆಲ್ಲಾ ಸೇರ್ಬುಡ್ತು ಜನ. ಎಲ್ಲಾ ಗಳ್ಡೋರೂ ಬಂದು ಕೂತ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು. ಟೀವೆ ಸರ್ಯಾಗಿ ಪಂಚಾಯಿದ್ವಾರಾ ಬಂದು. ಬೋ ದೊಡ್ಡಬೆ ಸೇರ್ದುಡ್ತಪ್ಪಾ! ನಮ್ಮೂ ‘ಕಲ್ಕಿ’ ಪಂಗಡ. ಸ್ತ್ರೀ ರಾಜರಾಜೇಸ್ವರೀ ಪಟ ಇಟ್ಟು, ನೂರೆಂಟ್ ತೆಂಗನ್ನಾಯ್ ಒಡದು, ಪಟಕ್ಕೆ ಕೆಂಪು ಣೆಗಲು ವೂಸರ ಆಕಿ, ಕೆಂಪು ತಾವರೆವೂ ಸಿಕ್ಕಿ, ದೊಡ್ಡ ಕುಂಕುನುದ ರಾಸಿ ಗೋಪುರಮಾಡಿ, ಮೇಲೆ ಚಿನ್ನದ್ ಕತ್ತಿ ನೆಟ್ಟು, ಕೊನೇಗೊಂದ್ ಲಿಂಬೆಅಣ್ ಸಿಕ್ಕಿ, ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಪೂಜೇ ಮಾಡಿ, ಪಂಚೇರು ಕರ್ಪೂರ ರಾಸೀ ಆಕಿ ಅತ್ತಿ, ‘ಜೈ ಮಹಾ ಕಾಳೀ’ ಅಂತ . . . ರಂಗಸಾಮಪ್ಪ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡ್, ನೋಡು! ಮೈತುಂಬಿಬಿಡ್ತು ದೇವು ರಂಗಸಾಮಪ್ಪನಿಗೆ! ‘ಏಕ್ತಾರ್’ ಯಿಡಿದು ಕೂತ್ಪಟ್ಟ ಜಗದೀಸ್ವರಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡ್ತಾ! . . .

“ನಿಜ್ಜಿಂಗಪ್ಪ ಕಾವೀಬಟ್ಟಿ ಉಟ್ಟೊಂಡು, ಉಬ್ಬಳ್ಳಿ ವೇಟಾ ಕಟ್ಟೊಂಡು, ಅಣೇ ತುಂಬ ಕಣ್ಣು ತುಂಬ ಕಿವಿ ತುಂಬ ಯಿಬೂತಿ ಬಳ್ಳೊಂಡು, ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಸರಗಾಕ್ಷೊಂಡು, ಆವೆ ಮೆಟ್ಟೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ನ್ನ ನೋಡಿದ್ದೆ—ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸಿವನೇ ಬಂದಂಗಿತ್ತು, ಆ ಸಬೇಲಿ! . . .

“ಪಂಚಾಯತ್ತಾರು ರಾಮಾಜೋಸ್ತು ಎ ದ್ವಿಂತ್ಯೊಂಡು, ‘ತುರಾ’ಕ್ಕೂ ಕೈಮುಗ್ದು, ‘ಕಲ್ಕಿ’ಗೂ ಕೈಮುಗ್ದು, ಸಬೇಗೂ ಕೈ ಮುಗ್ದು, ‘ಮೊದಲ್ ಯಾರ್ ಸವಾಲ್ ಆಕ್ತೀರಿ? ದೊಡ್ಡಸಬೆ ಸೇರೈತೆ. ಲಾವಣಿಗ್ಗು ಆಡೋವಾಗ ಪುಂಡ್ಮಾತೂ ಬಂಡ್ಮಾತೂ ಬರಬಾರ್ದು. ಸಬೇಲಿ ಆಕ್ತಂಗೆಯ್ಯೋರು ಇದ್ದಾರೆ, ಯಿದ್ವಾಂಸರಿದ್ದಾರೆ, ಸಾವ್ವಾರ್ ದ್ದಾರೆ. ನಾಯವಾಗಿ ವಾಗ್ವಾದ ನಡೀಲಿ. ಸಂ ಯಿದ್ವತ್ತು ಕೇಳೋಕೆ ಊರೆಲ್ಲಾ ಸೇರೈತೆ. ನಮಿಗೂ ಆಸೆ ಆಯ್ತದೆ. ನಮಿಗ್ ತಿಳಿದ್ಬಟ್ಟೂ ನಾಯವಾಗೇ ಪೈಸಲ್ ಮಾಡ್ತೀವಿ. ಊಂ! ಆಕ್ರಿ, ಯಾರ್ ಮೊದಲೇ ಸವಾಲ್!’ ಅಂದ್ತು . . .

“‘ತುರಾ’ದೋರು ‘ನಮ್ಮೇ’ ಅಂದ್ತು . . .

“ನಿಜನಿಂಗಪ್ಪ ಐದ್ ನಿಮ್ಮ ಗುಡೀ ಒಳಕ್ಕೋಗಿ, ಇಸ್ವೇಸ್ವರನ ದರಸ್ಸು ಮಾಡಿ, ಕೈಮುಗ್ದು, ಗುಡಿಯಿಂದಲೇ ‘ಏಕೌತಾರ್’ ಬಾರಸ್ತಾ ಒರಕ್ಕುಂದು, ‘ನಂಜುಂಡ ನಂಜುಂಡ ಚಿನ್ನಯರೂಪ ನಿಜಲಿಂಗ ನಂಜುಂಡಾಂ’ತ ಆಡ್. ಮೂರ್ಸೇನೇ ಬಿದ್ದೋಯ್ತು ಜನ! ಅಂಗಾಡ್ಬಿಟ್ಟು, ‘ಬ್ರಮ್ಮನ್ನ ಯಿದಿಡಿತ್ತು ಮಾಯೆ, ಯಿಸ್ಸೂನ ಯಿದಿಡಿತ್ತು ಮಾಯೆ, ನಂ ಸಿವನತ್ರ ಸುಳೀವಲ್ಪು ಮಾಯೆ’ ಅಂತ ಲಾವಣೀ ಆಡಿ, ‘ಇದೇ ನನ್ ಮೊದಲ್ಲೇ ಸವಾಲ್!’ ಅಂದ . . .

“ರಂಗಸಾಮಪ್ಪನೆ ಆವೇಸ ಬಂದ್ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ‘ಜೈ ರಾಜರಾಜೇ ಸ್ವರೀ’ ಅಂತೇಳಿ ಎತ್ತಿದ ನೋಡು ಲಾವಣೀನ! ಆ ವಯಸ್ಸಲ್ಲೂಡಾ ರಂಗಸಾಮಪ್ಪಗೆ ಅದೇನ್ ಸಾರೀರಾ ಅಂತೀಯ! ಉಡಾನ್ ಎತ್ತಿದ್ರೆ, ಕೇಚ್ಚುಕ್ಕೇ ಮುಟ್ಟು. ಆ ಸವಾಲ್ಗೆ ಎಂತಾ ಜವಾಬ್ ಕೊಟ್ಟು ರಂಗ ಸಾಮಪ್ಪ—‘ಬೇಷ್ ರಂಗಸಾಮಪ್ಪಾ! ಬೇಷ್!’ ಅಂದ್ಬುಟ್ಟು ಸಬೆ ಯೋರೆಲ್ಲಾ . . .

“ನಿಜನಿಂಗಪ್ಪಾ ಏನ್ ಕಮ್ಮಿ ಪಿಂಡಾನಾ! ಆಕ್ದಾ ಭಡಾ ಸವಾಲ್! ಅಲ್ಲಾ ಡೋಯ್ತು ಜನ! ಸಾಸ್ತ್ರಿಗೈಲ್ಲಾ ಮೂಗಿನ್ಮ್ಯಾಗ ಬೆಳ್ಳಿಟ್ಟೊಂಬುಟ್ಟು . . .

“ತಿರಿ ರಂಗಸಾಮಪ್ಪ ಒಂದು ಚುಟುಕದಾಗ ಎಗರಿಸಿಟ್ಟು ಕಲ್ಕಿ ಸವಾಲ್ . . .

“ಯಿಂಗೇ ರಾತ್ರಿ ಹನ್ನೆಳ್ಳು ಗಂಟೆ ಆಗೋಯ್ತು . . .

“ಕಡೇಗೆ ‘ಮುಕ್ಕಣ್ಣನ್ ಜರೆದೋರು ಮೂರ್ಗಕ್ಕೆ ಬದೋ ದಿಲ್ಲಾಂ’ತ ಸಾಪ ಇಟ್ಟು ನಿಜನಿಂಗಪ್ಪ. ಕುಂತಿದ್ದ ಯಜಮಾನ್ರಿಗೆ ಕೆಂಡದಸ್ವು ಸಿಟ್ಟಿಂದೋಯ್ತು. ‘ಏನ್, ಸಾಸ್ತ್ರ ನಡಸೋಕ್ ಬಂದರೋ ನೀವು? ಇಲ್ಲಾ, ಯವಾರಾ ಮಾಡಾಕ್ ಬಂದರೋ?’ ಅಂತ ಮೊಡೆ ಯೋದಕ್ಕೆ ಓಗ್ಬುಟ್ಟು. ಅಪ್ಪರಲ್ಲೇ ರಾಮಾಜೋಸ್ತೂ ಕಾಯಂಗ್ಗಿ ಪಾಪಣ್ಣ ಇಬ್ಬಾ ಓಡೋಗಿ ಯಜಮಾನ್ರ ಕೈಗಾನಾ ಇಡ್ಕೊಳ್ಳಿದ್ರೆ, ಉಳ್ಳೋಯ್ತಾನಿದ್ದು ತಲೆಗ್ಗು ಆ ರಾತ್ರಿ . . .

“ಸಾಸ್ತ್ರಿಗ್ಗು ಎಲ್ಲಾರ್ನೂ ಸಮಾದಾನಮಾಡಿ, ಬಾಸ್ತಮಾಡಿ, ಬುದ್ಧಾದ ಯೋಳ್ರು. ‘ಕಲ್ಕಿ’ಂದ್ರೆ ಏನು? ‘ತುರಾ’ಂದ್ರೆ ಏನು? ಅದಿಲ್ಲೆ ಇದಿಲ್ಲ, ಇದಿಲ್ಲೆ ಅದಿಲ್ಲ. ನನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವರೊಕ್ಕೊಂಡಿರೋದು ‘ಮಾಯೇ’ನೆ. ಈ ಮಾಯೇನ ಜೈಸ್ತೋನೆ ಈ ಭೂಮಿಮ್ಯಾಗೂ ಮಾದೇವ. ಈ ದಿನ ವಾದ ಮಾಡೋರಿಬ್ಬೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಾಸ್ತ್ರ ತಿಳೋರು. ನನ್ನೇ ತಿಳೇದಿದ್ ಸಂಗಿ ಎಸ್ತೋ ಇವರಿಗೊತ್ತೈತೆ. ಯಿಂಗೇ ಎಲ್ಲಾರೂ ಓದಿ ಕಲ್ತು ಬುದ್ಧಿಮಂತಾಗಬೇಕು. ನನ್ನೇ ದೊಡ್ಡ, ನನ್ನೇ ದೊಡ್ಡಾಂತ ಯವಾರ ಮಾಡಬಾರ್ದು. ಈ ಪರ್ಪಂಚ ಸ್ತುಸ್ತಿ ಮಾಡಿರೋ ದೇವ್ರಿಗೆ ಚಿಕ್ಕದ್ಯಾವ್ವೂ ಇಲ್ಲ, ದೊಡ್ಡದ್ಯಾವ್ವೂ ಇಲ್ಲ. ನಾವೂ ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಂಬೊ ಕಣ್ಣು ಚಿಕ್ಕದ್ಯಾಡ್ತೊಬಾರ್ದು. ಸಿವನಿಗೂ ಸಕ್ತೀಗೂ ಬೇದ ಎಲ್ಲೈತೆ? ಸಿವನ ಸಕ್ತೀನೇ ಮಾಯೆ. ಸರೀರ ಬೇರೆ, ಸಕ್ತಿ ಬೇರೆ ಮಾಡೋದಕ್ಕಾಯ್ತದಾ? ಒಂದ್ರೊಳ್ಳೆ ಒಂದು ಸೇರ್ಕೊಂಡಿಲ್ವಾ ಜೀವ—ಜೀವ್ವ. ಎಳ್ಳೂ ಕೂಡೇ ಇರ್ಬೇಕು. ಬೀಜ ಮೊದ್ಲೋ ಗಿಡ ಮೊದ್ಲೋ ಅಂತ ವಾದಮಾಡಿದ್ರೆ ಕೊನೆ ಎಲ್ಲಿ? ಮೊದ್ಲೆಲ್ಲಿ?’ ಅಂತ ದೊಡ್ಡ ಬಾಸ್ತಮಾಡಿದ್ರು . . .

“ರಂಗಸಾಮಪ್ಪನಂತೂ ಇನ್ನೂ ಕೊಂಚೊಂಚ ಪ್ರಗ್ಣೇನೆ ಬಂದಿರ್ನಿಲ್ಲ. ಅಂಗೇ ಗಾಡೀಲಿ ಮಲಗಿಸ್ಕೊಂಡು ಮನೇಗ್ ಸಾಗಿಸಿದ್ರು. ಮನೇಗೋದ್ರೇಲೆ ಗೊತ್ತಾಯ್ತು—ಕೈ ಕಾಲು ಬಾಯಿ ಮುಖ ಕಣ್ಣು ಒಂದೂ ಸೋದೀನದಾಗಿಲ್ಲಂತ. ನೈದ್ರು ಬಂದು ಯೋಳಿದ್ರು—ಲಕ್ಕಾ ಒಡ್ಡಿದೇಂತ. ಆಮೇಕೆ ಒಂದೇ ದಿನಾನೆ ರಂಗ್ಸಾಮಪ್ಪ ಇದ್ದದ್ದು. ತೀರ್ಕೊಂಬುಟ್ಟ. ‘ನಿಜ್ಜಿಂಗಪ್ಪನ ಸಾಪ ನಿಜಾ ಆಗೋಯ್ತು’ ಅಂತ ಆಡ್ತೊಂತು ಜನ. ಡಾಕ್ಟರು ಬಂದೇಳಿದ್ರು—ತಲೆ ಒಳ್ಳೆ ರಕ್ತದ ಒಡತ ಯೆಚ್ಚಾಗಿ ಯಿಂಗಾಗೋಯ್ತು ಅಂತ . . .

“ಅಲ್ಲಿ ಆಕಡೆ ಯಿಂಗೇ ಯಿಸ್ಟೇಸ್ವರನ್ ಗುಡೀಲಿ ಮೇಳ ಸೇರಿ ದ್ದಾಗ ನಂಪೇಟೆ ಪಡ್ಡೆಲುಡುಗೈಲ್ಲಾ ಸೇರ್ಕೊಂಬುಟ್ಟು ಯೀಕಡೆ ಒಂದ್ ಅನಾವುತ ನಡಸಿಬುಟ್ಟು. ಏನೂಂತೀಯಾ . . . ನಿನಗ್ ಗೊತ್ತೈತಲ್ಲಾ ನಂಪೇಟೆ ವಾಡ್ಕೆ. ಎಲ್ಲಾ ಕಾಮಣ್ಣನ್ನ ವುಣ್ಣಿಮೆ

ರಾತ್ರೀನೇ ಸುಟ್ಟಿ, ನಾವು ಬೆಳಗಿನ್ ಜಾಮ ಐದ್ಗಂಟಿ ಒತ್ತಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಅಚ್ಚೋದು. ನಾವೆಲ್ಲಾ ಇನ್ನೂ ಗುಡೀಲೇ ಇದ್ದಾಗ, ರಂಗಸಾಮಿ ಗುಡಿ ಬೀದಿ ಬಳೇವೇಟೆ ರಸ್ತೆ ಎಳ್ಳೂ ಸೇರ್ತ್ವೆತಲ್ಲಾ ಆ ಚೌಕ್ದಾಗ ಕಾಮಣ್ಣನ್ ಕಂಬ ನೆಟ್ಟುಟ್ಟು, . . . ಅದೇನ್ ದುರ್ಬುದ್ಧಿ ಬಂತೋ ಅವರೆ . . . ಲೋ! ಕಾಮಣ್ಣನ್ ಚಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟೋಣ್ಣೋ! ಅಂತ ಮಾತಾಡ್ಕೊಂಡು, ಎಳ್ಳು ಬೊಂಬು, ಗಳ, ಅಗ್ಗ, ಎಲ್ಲಾ ಜಮಾಯಿಸಿ ಚಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ, ಅದರ್ಮೇಗೆ ಆ ಎಳೇ ನಿಂಬೇಕಾಯಿ, ಆ ಅಂಕಮ್ಮನ ಮಗ ಗೋವಿಂದಾನ ಕಾಸೊಟ್ಟು ಪುಸಲಾಯಿಸಿ, ಎಣದಂಗೆ ಮನುಗಿಸ್ಕಿಟ್ಟು, ಅಗ್ಗದಿಂದ ಚಂದಾಗಿ ಕಟ್ಟುಟ್ಟು, ಉವ್ವಾ ಗಿವ್ವಾ ಆಕಿ, ಗಂದದ್ ಕಡ್ಡಿ ಅಚ್ಚಿ ಸಿಕ್ಕಿ . . . ಆ ಕೆಂಜನರಸಿಮಯ್ಯನ್ ಮಗನೆ ಸೀರೆ ಉಡ್ಡಿ, ಬಳೇ ತೊಡ್ಡಿ, ತಲೇ ಬಿರೇ ಆಕಿ, 'ನನ್ ಗಂಡ ಸತ್ತೋದ್ನೋ! ನನ್ ಮನ್ಮತ ಸತ್ತೋದ್ನೋ' ಅಂತ ಎದೆಎದೆ ಬಾಯ್ ಬಾಯ್ ಬಡ್ಕೊಂತೇ ಳ್ಕೊಟ್ಟುಟ್ಟು . . . ನಾಕ್ ಜನ ಆ ಚಟ್ಟಾನ ಒತ್ತೊಂಡು, ಮುಂದ್ಗಡೆ ಮಡಕೇಲಿ ಬೆಂಕಿನೂ ಒತ್ತೊಂಡು ಎಲ್ಲಾ ರೂನೂ ಗೋಳಾಡ್ತಾ . . . ಬೆಂಗೂರ್ ಒಂಬತ್ ಬಾಗ್ಲೂ ಅಲ್ಲ, ತಂದ್ರಪ್ಪ ಚಟ್ಟಾನ—ನಾವು ಕಾಮಣ್ಣಂಗೆ ಬೆಂಕಿ ಅಚ್ಚೊ ಒತ್ತೆ ಸರ್ಯಾಗಿ . . . ಲೋ! ಯಾರೋ ಯಿಂಗಲ್ಲಾ ಮಾಡಿದ್ದು? ಅಂತ ಕೇಳದ್ರೆ, ಒಬ್ಬನಾದರೂ ನಿಜ ಯೋಳ್ವೇಕಲ್ಲ? ಅವನು ಇವನ್ನ ತೋರಿಸ್ತಾನೆ, ಇವನು ಇನ್ನಾರನ್ನೋ ತೋರಿಸ್ತಾನೆ . . .

“ಅಸ್ತಾಗೇ ಯಜಮಾನ್ರು ಮನೇಯಿಂದ ಸಮಾಸಾರ ಬಂತು: ‘ರಂಗಸಾಮಸ್ವನಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಆಗೋಯ್ತು. ಮೇಲುಸ್ತು ಎಳಿತಾವತೆ.’ ಅಂತ . . . ಇಲ್ಲೋ—ಚಟ್ಟಾ ಕಟ್ಟಿದ್ ಅಗ್ಗ ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಚ್ಚಿ, ಎಬ್ಬಿ ಸ್ತಾರೆ ಗೋವಿಂದಾನ! ‘ಕಮಕ್, ಕಿಮಕ್’ ಇಲ್ಲ. ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಅನೇಕಲ್ನಂಗೆ ಕೊರಿತಾವತೆ. ಅಳ್ಳಾಡಿಸಿದ್ರಾ ಇಲ್ಲ, ಒಳ್ಳಾಡಿಸಿದ್ರಾ ಇಲ್ಲ. ನಿದ್ವೆ ಮಾಡ್ತಾ ಇದ್ದಾಂತೀಯ? ಊಹೂಂ! ಅಸ್ತೆಲ್ಲಾ ಜನ ‘ಗೋವಿಂದೂ! ಗೋವಿಂದೂ!’ ಅಂತ ಕೂಗ್ತಾ ಇದ್ರಾ ಅಂಗೇ ಮನಗಿದ್ದ. ನಮಿಗ್ಗಾ ಬ್ರೀ ಆಗೋಯ್ತು. ಗುಂಡೆ ಜಲ್ಲಂದೋಯ್ತು.

ನಾನೇ ಎದೆಮ್ಯಾಗೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ನೋಡ್ತೇನೆ—ಉಸ್ರೇ ಇಲ್ಲ. ಮೂಗ್ನುತ್ ಬೆಳ್ಳಿಡದು ನೋಡ್ತೆ. ಏನೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನೇನ್ ಗತೀಂತ ಎದೆ ಡವ್‌ಡವ್ ಅಂತ ಬಡ್ಕೊಳ್ಳೋದಕ್ ಸುರು ನಮಗೆಲ್ಲಾ—ತಕ್ಸಣಾನೆ ಓಡಿಸ್ತೆ ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ್ನ: ‘ಯಾವ ಡಾಕ್ಟರಾದ್ರೂ ಪರ್ಟೇ ಇಲ್ಲ. ಎಸ್ಪು ರೂಪಾಯಾದ್ರೂ ಪರ್ಟೇ ಇಲ್ಲ. ಕರ್ಕೊಂಡೇ ಬಾ’ ಅಂತ . . .

“ಇತ್ಯಡೆ ಯಜಮಾನ್ರಿಗೂ ಸಂಗಿ ಯೇಳ್ಕಳಿಸಿದ್ವಿ. ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೀರ್ಗ ಕೊನೇ ಪರಾಣ ಎಳಿತಾ ಐತೆ. ಅದ್ರೂ ಅವರ ಮನಸ್ ಎಸ್ಪು ದೊಡ್ಡೈತೆ ನೋಡು ಇತರರ್ಕಡೆ! ಒಂದೇ ಆರೆ ಓಡೇಬಂದ್ರ— ಕಾಮಣ್ಣನ್ನ ಸುಡೋತಾವ್ವೆ. ಬಂದೋರೆ ಗೋವಿಂದಾನ ನೋಡಿ, ತಲೇತಲೇ ಚೆಚ್ಚೊಂಡ್ರ—ಪರಾಣ ಒಂಟೋಗೈತೇಂತ. ಅವರ ಕಣ್ಣಾಗೂ ನೀರೇ. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕಣ್ಣಾಗೂ ನೀರೇ. ಎಲ್ಲಾರ್ನೂ ಯಿಸಾ ರಿಸ್ತು: ‘ಯೆಂಗೋಯ್ತೋ ಪರಾಣ? ಕೂಕ್ಕೊಂಡ್ತೇನೋ? ಒಳ್ಳಾಡಿ ದ್ವೇನೋ? ಆಯ್ಯೋ! ಅಗ್ಗದಿಂದ ಕುತ್ತಿಗೆತ್ತೆ ಮೇಗ್ ಬಿಗಿದ್ವಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೋ? ಯಾರೋ ನಿಮಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಯೇಳಿದ್ದು? ಇದ್ಮಾಡಬೊದು, ಇದ್ಮಾಡ ಬಾದೂಂತ ಗೊತ್ತಾಗಾಕೆಲ್ವ? ವುಡಗ್ಬುದ್ಧಿ ಮಾಡ್ವಿಟ್ಟು ಅನಾವ್ ಆಗೋಯಿತ್ರಲ್ಲೋ? ಓಗ್ಗಿ, ಒತ್ತೊಂಡೋದೋರು ಆಗಾಗ ಇನ್ನಿ ನೋಡಿಲ್ಲೇನೋ? ಏನ್‌ಬಂತ್ರೋ ಈ ಕೆಟ್ಟುದ್ವಿ ನಿಮಗೆಲ್ಲಾ! ಯಾರ್ಗಿನ್ ಎಂಗಪ್ಪಾ ಸಮಾದಾನ ಯೋಳೋದು? ಉರ್ಗೆಲ್ಲಾ ನಗುಪಾಟ್ಟು ಆಗೋಯ್ತಪ್ಪಾ ನಂಬಾಳು!’ ಅಂತ ಗೋಳಾಡೋಗ್ಬಿಟ್ಟು. . .

“ಅಸ್ತುಲ್ಲೇ ಗೋವಿಂದಾನತ್ತಾಯಿ ಅಂಕಮ್ಮನೆ ಯಾರು ಸಮಾ ಸಾರ ಮುಟ್ಟಿಸಿದ್ರೋ ಏನೋ, ಬೀದೀ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅಳ್ತಾ ಬಾಯ್ವಿ ಡ್ಲೋತಾ ಬಂದ್ಬುಟ್ಟು ಅಂಕಮ್ಮ. ಮಗನ್ನ ನೋಡ್ಬುಟ್ಟು ಅವನೆದೇ ಮ್ಯಾಗೆ ಬಿದ್ದು ತಬ್ಬೊಂಡು, ತಲೆತಲೆ ಚೆಚ್ಚೊಂಡು, ‘ಆಯ್ಯೋ! ಯಾರ್ ಕೊಂದೋರು ನನ್ ಗೋವಿಂದಾನ? ಯಾಕ್ ಚಟ್ಟಿದ ಮ್ಯಾಗ್ ಮಲಗಿಸಿದ್ದು, ನನ್ನ ಮಗನ್ನ, ಅಬ್ಬದ ವುಣ್ಣೇದಿನ? ಯೆಂಗ್ ಸತ್ತಾ? ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ, ವೋಯ್ತಲ್ಲಾ ನನ್ನತ್ತಾ!’ ಅಂತ ಗೋಳಾ ಡೋಗ್ಬಿಟ್ಟು ಅಂಕಮ್ಮ . . .

“ಅಸೊತ್ತೆ ಡಾಕ್ಟರ್ ಬಂದು. ಬಂದ್ ನೋಡಿದ್ ತಕ್ಸಾನ್ ಯೇಳ್ವೆಟ್ಟು—ಎಲ್ಲಾ ಆಗೋಯ್ತಂತ. ಅಂಕಮ್ಮ ಡಾಕ್ಟರ್ ಕಾಲ್ನಿಟ್ಟು ಬಿಮ್ಮಿಡ್ತೊಂಬುಟ್ಟು, ‘ನಾನ್ ನಿಂಪಾದ ಬಿಡೋಕಿಲ್ಲಾ. ಬದ್ಕಿಸಿ ಕೊಟ್ಟೇನೇ ನನ್ ಮಗನ್ನ. ಕೊಂದಾ ಕ್ಕುಟ್ಟಾರೆ ಎಲ್ಲಾರೂ ಸೇರ್ಕೊಂಡೂ’ಂತ ರಾದ್ದಾಂತ ಮಾಡಿದ್ದು. ನಾಕ್ಷನ ಬಂದೆಳದ್ರೂ ಅಂಕಮ್ಮ ಡಾಕ್ಟರ್ ಕಾಲ್ನಿಟ್ಟು ಬಿಡ್ಲೇ ಇಲ್ಲ. ಮಿಸೀನ್ ಆಸ್ತೆ ತ್ರೆ ಡಾಕ್ಟರ್ ಕಾಲಿನ್ ಬೂಡ್ತಿನದ್ದಾರಾನ ಅಂಗೇ ಸಡಲ ಮಾಡ್ತೊಂಡು, ಬೂಡಸ್ತೆ ಅಂಕಮ್ಮನ ಕೈಯಾಗೇ ಬುಟ್ಟುಟ್ಟು, ಗಾಡೀನತ್ತೊಂಡು ಓಡೇ ಪೋಗ್ತುಟ್ಟು—ಇದೇನ್ ಗಾಸಾರ ಬಂತೂಂತ . . .

“ಉರ್ಗೂರೇ ಸೇರ್ಬುಡ್ತು ಜನ. ಅಂಕಮ್ಮನ್ ಕಡೆ ಬಂದುಗ್ಗು ಬಂದ್ಬುಟ್ಟು, ದೊಣ್ಣೆಗಳ್ಳು ಮಚ್ಚುಗಳ್ಳು ತಕ್ಕೊಂಡು—ತರದಾಕ್ ಬಿಡ್ತೀವಿ ಎಲ್ಲಾರೂಂತ. ಅಸೊತ್ತೆ ಅತ್ತನ್ನೆಳ್ಳು ಜನ ಪೋಲೀ ಸ್ತೋರು ಬರ್ಲೇಗಾನ ಇದ್ದಿದ್ರೆ . . . ಆಗೋಗ್ಬಡ್ತಾ ಇತ್ತು, ಬೆಳಕ್ ಆರಿಯೋದ್ರೊಳಗೆ, ಮಾಬಾರ್ . . .

“ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪೋಲಿಸ್ತೋರ್ದು ಯಿಸಾರ್ಲೆ ಗಿಸಾರ್ಲೆ ಎಲ್ಲಾ ನಡೀತು. ನಾವೆಲ್ಲಾ ಕೋರ್ಟ್‌ಗೋಗ್ಬೇಕಾಯ್ತು—ಕೈ ಪಿಯತ್ ಕೊಡಾಕೆ, ಸಾಕ್ಸಿ ಯೋಳಾಕೆ . . .

“ಹಾ! ಮರೆತಿಬಿಟ್ಟೆಲ್ಲಾ: ರಂಗಸಾಮಪ್ಪ — ಗೋವಿಂದೂ ಸತ್ನಲ್ಲಾ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ್ತಾಗ, ಅದೇ ದಿನ ಸಂಜೇ ನಾಗ ತೀರ್ಕೊಂಬುಟ್ಟು.

“ಯಿಂಗಾಗೋಯ್ತು, ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ಪೋದ್ವರ್ವ್ವ ಕಾಮ್ನುಬ್ಬ. ಯಜ ಮಾನ್ಸ ಸಂತೋಸಾನೇ ಪೊಂಟೋಯ್ತಪ್ಪ ತಮ್ಮ ಸಾಯುತ್ತಲ್ಲಾ. ಮೂರ್ತಿಂಗ್ಗು ಬೀದೀಗೇ ಬರ್ನಿಲ್ಲ. ಗಳ್ಳೇ ಕಡೆ ಮೊಕ ಇಡ್ನಿಲ್ಲ. ಕಾಮ್ನು ಕುಂಡ್ರಿಸೋದು ಬೇಡಾಂತ ಯಜಮಾನ್ರೇ ಅಂದ್ಬಿಟ್ಟು—ನಮಗಾಯ್ವಿಲ್ಲಂತ. ಈ ಸಾರೆ ಲೇಶನ್ ಕೊಡಾಕಿಲ್ಲಂತ ಎಳ್ತಾರೆ ಸರ್ಕಾರದೊರ್ರು. ಉಡುಗ್ರೇನೊ ಕೂಡಿಸ್ಪೇಕೂಂತಾರೆ. ಎನೂ ಯಿಸೇಸ ಇಲ್ಲೆ, ಸಾಸ್ತಕ್ಕಾದ್ರೂ ಕೂಡಿಸಿದ್ರೆ ಸಾಕೂಂತಾರೆ . . .

“ಮಗನ್ನ ಕಳ್ಳೊಂಡ್ತೇಲಿ ಅಂಕಮ್ಮನೆ ವುಚ್ಚಿಡ್ತೋಯ್ತು. ಊರಿಟ್ಟೀ ವೊಂಟೋದ್ಕು ಅಂಕಮ್ಮ. ಸಾಲ್ವೇನ್, ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ಅನಾ ವುತಗ್ಗು? ಯಜಮಾನು ಯೋಳ್ತಂಗೆ ಜನಾಯೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ನಗೋ ಅಂಗಾಗೋಯ್ತು ನಮ್ಮಾಳು. ಇದೆಲ್ಲಾ ಮರತ್ತುಡೋಕಾಯ್ದದಾ, ಚಿನ್ನಯ್ಯ?”

“ಔದ್ ಸಿಕ್ರಂಗಪ್ಪಾ, ನನ್ನೇ ಬರ್ಬೇಕಾ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಗಾಶಾ ರಾನಾ? ಇಸ್ವುನೂ, ನಾನೇಳ್ತೇನೆ, ಎಳ್ಳು ವರ್ಸದಿಂದ ಅಣ್ಣಮನುತ್ಸವ ನಿಂತೋದ್ದಕ್ಕೇನೇವೇಯ. ಈ ಸಾರೆ ಅಣ್ಣಮನುತ್ಸವ ಶಂದಾಗ್ ನಡದ್ಬುಡ್ಡಿ—ಈ ಪೀಡೇ ಎಲ್ಲಾ ಕಳದೋಯ್ದದೆ. ಈಚೆಗಂತೂ ಈ ಆಳ್ವಾವೀಲಿ ಅತ್ತತ್ ದಿವ್ವಕ್ ಒಂದೊಂದೆಣ. ಏನ್ ಬೂತಾನೇ ಐತೋ, ದೆಯ್ಯಾನೇ ಐತೋ, ನಾವೆಸ್ವಂತ ಕಾವ್ವಿರಾಕ್ ಆಯ್ದದೆ, ಒಂದೇ ಕಡೆ? ಜಾರ್ಕೆ ಬಾಳ, ನೀರೆಲ್ಲಾ ಪಾಚಿ ಕಟ್ಟೋಗೈತೆ, ಬಾವ್ಯಾ ಗಿಳಿಬೇಡೀಂತ್ರಂದ್ರೆ ಕೇಳ್ತಾರಾ? ನಾನತ್ಕಡೆ ಓದ್ರೆ, ಇತ್ಕಡೆ ಇಳಿ ತಾರೆ. ಮನೇಲಿ ಯವಾರ ಗಿವಾರ ಮಾಡ್ಕೊಂಡ್ಬಂದು ಪರಾಣ ಕಳ್ಳೋತಾರೋ, ಇಲ್ಲಿದ್ರೆ ಜನಾ ಎಲ್ಲಾ ಯೋಳೋವಂಗೆ ದೆಯ್ಯಾನೇ ಯೆಳ್ಳೊಂಡ್ಬುಡ್ತದೋ—ಆ ಸಿವನೇ ಗೊತ್ತು” ಅಂದ, ಇದುವರೆಗೂ ಕತೆ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾವಲು ಚಿನ್ನಯ್ಯ.

೪

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಕೇಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನನಗೆ, ‘ಆ ದೆವ್ವದ ಗೋಣೇ ಮರದ ಹಿಂದಿನ ಹಾಳುಮನೆ ಯಾರದು? ಯಾಕೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ವಾಸವಾಗಿದೋಲ್ಲ?’ ಅಂತ ಕೇಳಬೇಕೊಂಬೋ ಕುತೂಹಲ ಹೆಚ್ಚಿ, ‘ಚಿನ್ನಯ್ಯ? ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿರಬೇಕಲ್ಲೆ, ಆ ಗೋಣೇಮರದ ಹಿಂದಿರೋ ಆ ಹಾಳುಬಿದ್ದ ಕಲ್ಮನೆ? ಅದು ಯಾರ್ದು? ಯಾಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಜನ ವಾಸ ಮಾಡೋಲ್ಲ?’ ಅಂತ ಕೇಳಿಯೇಬಿಟ್ಟೆ.

ಚಿನ್ನಯ್ಯ ನನ್ನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ, “ಯಾರೂ? ಗೇಟ್ ಬಾಗಲ್ಮನೇ ನಾಣಪ್ಪನೋರ ಮಕ್ಕಳಾ ನೀವು! ಸುಮ್ಮಿರಿ ಬುದ್ದಿ. ಈ

ಚಿಕ್ಕಯಿಸ್ವಾಗ ಅದೆಲ್ಲಾ ಕಿನ್ಯಾಗಾಕ್ಕೊಬಾರ್ದು. ಜೀವಕ್ ದಿಗಿಲ್ಲಟ್ಟಿ ಏನಾದ್ರೂ ಕೆಟ್ಟದಾಗ್ಬೊದು. ಬೇಡಿ, ಬುದ್ಧಿ, ನಿಮಗಾಯಿಶಾರ ಎಲ್ಲಾನೂವೇ. ನೆನಿಸಿಕೊಂಡ್ರೇ ನಮಗೇ 'ಜಲ್' ಅಂತದೆ ಎದೆ. ಈಟೊತ್ತಲ್ಲಿ ಅದರ ಗ್ಯಾಪ್ಕಾನೂ ಮಾಡ್ಬಾರ್ದು. ಚಿಕ್ಕೋರು ನೀವು. ಒತ್ತಾಯ್ತು, ಮನೇಗೋಗಿ ಬುದ್ಧಿ. ಯಾರೊತ್ತೇಲಿ ಬಂದ್ರಿ? ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ್ ಜೊತೇಲಾ? ಅಯ್ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ಚಿಕ್ಕುಡುಗರ್ದ ಇಲ್ಲಿಗೆಲ್ಲಾ ಕರ್ಕ್ಕೊಂಬರ್ಬಾರ್ದಂತ ತಿಳಿಯಾಕಿಲ್ವ ನಿನ್ನೆ?" ಅಂದ.

“ಆ ಚಿಕ್ಕಯೋರ್ ಗುಂಡೆ ಯೆಂಗೈತೇಂತ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲಾ ನಿನ್ನೆ. ನೂರ್ ರೂಪಾಯ್ ಬಾಜಿ ಕಟ್ಟೀನಿ ನಾನಾ ಬೇಕಾದ್ರೆ. ರಾತ್ರೆ ಸರೊತ್ತಾಗ ಆ ಗೋಣೇಮರ ಅತ್ತಿ, ಅಲ್ಲಿ ನೀನೇನ್ ಗುರುತಿಟ್ಟಿ ರಿಯೋ ಅದನ್ನಾ ನ ತಂದೊಟ್ಟಿ ಒಪ್ಪೋಂತೀಯ ಅವರ ದೈರ್ಯಾನ್?” ಅಂದ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ.

ಅದಕ್ಕೆ ಚಿನ್ನಯ್ಯ “ಸುಮ್ಮೆ ಮಾತಾಡ್ಬೇಡ, ಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ಯಿಶಾರಾನೇ ತಿಳಿದೆ. ನಿನ್ನೇನು ಗೊತ್ತೈತೇಳು, ಆ ಆಳ್ವನೆ, ಈ ಗೋಣೇಮರದ ರಾಸ್ಯ? ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಮೊರ್ಸದಿಂದ ಇದೇ ಸಾಕ್ರೀಲಿದ್ದೀನಿ ನಾನು. ಜಯಿನ್ರ ಪದ್ಮಯ್ಯಾ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ ಮನೆ ಅದು. ಸರಾಪ್ಪಟ್ಟಿ ಗೋವಿಂದ್ನೆಟ್ಟು ಅವ್ರ ತಂದೇವ್ರೆಸರ್ಗೇ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದು ಆ ದೊಡ್ ಕಲ್ಕಟ್ಟಿ ಬಾವಿ. ಮೂರ್ ಮಾಡಿ ಕಮಲಮ್ಮ ಕಟ್ಟಿದ್ದು ಆ ಸತ್ರ. ಇಸ್ವನ್ನಾನೂ ಇನ್ನೂ ನಾನೇ ನೋಡ್ಕೊಂತಿದೀನಿ. ನಂಗೊತ್ತಿಲ್ವಾ ಇದರ ಎಲ್ಲಾ ಯಿಶಾರ?” ಅಂದ.

“ಅಂಗಾರೆ, ಯೇಳು, ಚಿನ್ನಯ್ಯ. ನನ್ನೂ ಬೋ ದಿನ್ನಿಂದ ನಿನ್ನೇ ಕೇಳ್ವೇಕೊಂತಿತ್ತು. ನೀನೇಳಿದ್ರೇನೆ ಸೈ. ಲೋ ಚಿಕ್ರಂಗ, ಯಾರಾದ್ರೂ ಓಡ್ನಿ ಮಿಠಾಯ್ ಲಚ್ಚೆಯ್ಯಂಗ್ಗೀಯಿಂದ ಒಂದ್ರೂ ಪಾಯ್ಗೆ ಜಾಂಗೀರೂ ವಡೇಸೂರಪ್ಪನಂಗ್ಗೀಯಿಂದ ಒಂದೆಂಟಾಣೆ ಬಿಸಿಬಿಸಿ ಮಸಾಲ್ವಾಡೆ ತರ್ರು. ಇವತ್ತು ಚಿನ್ನಯ್ಯನೆ ಅಬ್ಬಾ ಮಾಡ್ ಸ್ಪಿಡೋಣ. ಯೇಳು, ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ಆ ಆಳ್ವನೆ ಕತೇನೆಲ್ಲಾ” ಅಂದ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ.

“ಒಳ್ಳೇ ಗಾಶಾರಕ್ ಬಂದನಲ್ಲವ್ವಾ ನಾನಿವತ್ತಿಲ್ಲಿಗೆ! ಬೇಡ, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲವ್ವಾ, ಆ ಯಿಶಾರಾನೆಲ್ಲಾ ಈಟೊತ್ನಲ್ಲಿ ಕೇಳಬ್ಬಾರ್. ನೀವೆಲ್ಲಾ ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕೋರು ವಯಸ್ಸಾಗ” ಅಂತ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಎಷ್ಟೋ ಹೇಳಿದ.

ಅದಕ್ಕೆ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ “ಏನ್ ನಾವು ಯೆಂಗಸ್ತು ಕೆಟ್ಟೋದವ್ವಾ ಯೆದರೊಳ್ಳಾಕೆ! ಎಂತೆಂತೆವ್ವಾ ಸಮಾಚಾರಗಳೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿದ್ದೀವಿ. ನೀನೇನೂ ನನ್ನೆ ಪುಕ್ಕಲುಟ್ಟಿಸ್ತೇಡ. ಜಿಲೇಬಿ ವಡೆ ಬರ್ತದೆ. ಯೇಳು. ಇನ್ನೂ ಎಂಟಗಂಟಿ ಒಡ್ಡಿಲ್ಲ” ಅಂದ.

“ಅಂಗಾದ್ರೆ ನಿಮ್ಮೆಯರ್ ಕಣಪ್ಪ. ಅಣ್ಣಮ್ಮಾಯೀನೇ ದಿಕ್ಕು ನನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗೂರ್. ಬಾಳ ದೊಡ್ಡತೆ ಅದು. ಯೆಂಗವ್ವಾ ಮೊದಲ್ಮಾಡ್ಲೀ?”

ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರು ನಾವು ಐದೇ ಜನ: ಚಿಕ್ಕರಂಗ, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ, ತಿಮ್ಮಪ್ಪ, ಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ನಾನು. ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಎರಡು ನಿಮಿಷಗಳ ಕಾಲ ಏನೋ ಯೋಚನೆಮಾಡಿ, ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟ.

ನನಗೆ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಕಿವಿಯಾಯಿತು.

ದೆಯ್ಯದ ಮನೆ

ಕಾವಲು ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಹೇಳಿದ:

“ನಂಗ್ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ನೆಪ್ಪೈತೆ. ಕೆಲ್ಸಕ್ ಸೇಕೊಂಡಿನ್ನೂ ವರ್ದೆ ವಾಗಿರ್ದಿಲ್ಲ. . . . ಜೈನ್ರ ಪದ್ಮಯ್ಯ ಕಟ್ಟಿಸ್ ಮನೆ ಅದು. ಆಗಲೇ ಆಳಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಆಯ್ಬರದ ಮನೇಂತೇಳಿ ಯಾರೂ ಓಗಿ ಸಂಸಾರ ಅಲ್ಲಿ ಉಡ್ಲಿಲ್ಲ. ಅವನೆಣ್ಣಿಗೆ ಚಯರೋಗ ಇತ್ತು. ವೈದ್ರೇಳಿದ್ರಂತೆ: ‘ಒಳ್ಳೇ ಗಾಳೀ ಬೆಳ್ಳೂ ಇದ್ದು, ಸುದ್ವಾಗಿರೋಕಡೆ ಇದ್ದೆ ವಾಸಿಯಾಗ್ತದೆ. ಅಂಗಲೆ ಪೇಟೆ ಓಣೇಲಿರೋ ಗಲೀಜ್ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದೆ ಈ ರೋಗ ವಾಸ್ಯಾ ಗಾಕಿಲ್ಲಾ’ ಅಂತ. ಪದ್ಮಯ್ಯ ಇತ್ತಾಳೆ ತಾಮ್ರದ್ ಸಾಮಾನ್ ಯಾಪಾರಮಾಡ್ತಿದ್ದ. ದುಡ್ಡೂ ಮೊಸ್ತಾಗಿತ್ತು. ಕಟ್ಟೀಸ್ — ಈ ಕೆರೇ ಏರಿಮೇಲೆ, ಆ ದೊಡ್ ಮಾಡೀ ಮನೇನ. ಮಕ್ಕಿರ್ದಿಲ್ಲ, ಪದ್ಮಯ್ಯನೆ. ಸರಿ, ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು, ಸಂಸಾರಾ ಉಡ್ರು. ಮೂರೊರ್ಸ ಸಂಸಾರಾ ನಡ್ತಿದ್ರಂತೆ. ಅವಮ್ಮಗೆ ವಾಸೀ ಆಗ್ಗಿಲ್ಲ. ತೀಕೊಂಬುಟ್ಟಂತೆ ಕೆಟ್ ನಕ್ಸತ್ರದಾಗ. ಯೆಣ್ಣಿ ಸತ್ತೀಕೆ, ಪದ್ಮಯ್ಯ, ತಲೇಮ್ಯಾಗ್ಬಟ್ಟಿ ಆಕ್ಕೊಂಬುಟ್ಟು ಒಂಟೋದ್ದಂತೆ — ಮೊಂಬುಚಕ್ಕೋ, ಸುವಣಬೆಕ್ಕೋ ಕಕ್ಕೋ.

“ಕೊಂಚ್ಚಿನ ಆದ್ಮೇಕೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಆ ಮನೇದು ಕಿಟಕೀ, ಬಾಕಲು, ಎಲ್ಲಾ ಯಾರ್ಯಾರೋ ಪಟಂಗು ಕಿತ್ತೊಂಡೋದ್ರಂತೆ. ಕೆಟ್ ನಕ್ಸತ್ರ ದಾಗ ಸತ್ತಲ್ಲಾ ಅವಮ್ಮ, ಅದ್ಕೆ ಒಬ್ಬಾ ಬರ್ದಿಲ್ಲ ಆ ಮನೇಗೆ. ಅಂಗೇ ಆಳ್ಬಿದ್ದೋಯ್ತು ಆ ಮನೆ. ಅಮೇಲೇನೇನೇಯೇ ನನ್ನಾವಲ್ಲಾ ಕಿದ್ರು ಕೋಟೆ ಆಪೀಸ್ಸೋರು, ಐದ್ರೂಪಾಯ್ ಸಂಬ್ಬ ಗೊತ್ತಾಡಿ. . . ಈಗ್ ನಾನ್ ಕೆಲ್ಸಕ್ಸೇರೇ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟ್ರಿಸ್ ಆಗೋಯ್ತು. ಯಾರವ್ ನನ್ನೆ? ಇರೋ ಒಬ್ಬಗ್ಯೂ ಸುಕವಾಗಿದ್ದಾಳೆ, ಅವಳೆಂಡನತ್ರ, ಯಸ್ವಂತ್ಪರದಲ್ಲ. ನಾನೇ ಅವಾಗಾವಾಗ ಓಗಿ ನೋಡ್ತೊಂಡ್ಪರೀನಿ . . .

“ಬಿಸಿಲ್ಕಾಲ ಆಗ. ಯಾರೋ ಮದರಾಸ್ ಕಡೇಯಿಂದ ಬಂದ್ರು, ರೈಲಿಳಿದು — ಮಳೆಯಾಳೀ ಜನ. ಒಬ್ ಗಂಡ್ನು, ಅವನೆಣ್ಣಿ, ಒಂದ್ ಕೈಮೊಗ — ಜೀವ್ಣ ಉಡ್ಕ, ಈ ಉರ್ಗೆ. ತೋಟದಪ್ಪನ್ ಸತ್ರದಾಗ

ಇಳ್ಳೊಂಡ್ರಂತೆ. 'ಇಲ್ಲಿ ನಿಂಗಾಯತರ್ರೇನೇ ಜಾಗಾ ಕೊಡೋದು, ಪೋಗಿ' ಅಂತಂದ್ಬುಟ್ಟಂತೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಪೋಲೇಪಲೋರ ಸತ್ರಕ್‌ಬಂದ್ರೆ, 'ನಿವೇರಿ ನಡೀಸ್ತಿದ್ವೀವಿ. ಇಲ್ಲಿ ಜಾಗಾ ಸಿಕ್ಕಾಕೆಲ್ಲಾ'ಂತ ಅಂದ್ಬುಟ್ಟಂತೆ. ಇನ್ ಪೂರ್ಣಯ್ಯನ್‌ಸತ್ರಕ್ಕೋದ್ರೆ, ಬ್ಯಾಂಬೆಲ್ಲಾ ಸೇಕೋಂಬುಟ್ಟು, 'ಆಗೋಕೆಲ್ಲಾ'ಂತಂದ್ಬುಟ್ಟಂತೆ. ಅಂಗೇ ಇಂಗೇ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ತಿರ್ಗಾಡಿ ಕಂಗಾಲಾಗಿ ನಮ್ಮತ್ರಕ್ಕಂದ್ರು. ಪಾರ್ಪತೇಗಾರ್ ಲಚ್ಚೇಪತಯ್ಯೋರು ಊರಾಗಿರಿಲ್ಲ ಆ ದಿನ. ಅವ್ರಷ್ಟೆ ಇಲ್ಲೆ ಯಾಗೂ ಇಳ್ಳೊಳ್ಳಾಕೆ ಜಾಗಾಕೊಡಾಕೆ ರೂಲೀಸ್ ಇಲ್ಲ. ಪಾಪ, ಅಲ್ಲಾಡೀ ಅಲ್ಲಾಡೀ ಅವ್ರನೂವೆ ಕಂಗಾಲಾಗೋಗಿದ್ರು. ಕೈಮೊಗ ಒಂದ್ಕಡೆ ಆಸಿವೆ 'ಕಿರೋಂ'ತಲ್ತರೋದು. ನಾನು ಅವರ 'ಇಲ್ಲೇ ಕುಂತೊಂಡಿರೀ, ಆಲ್ತಂದೊಡ್ವೀನಿ ಮೊಗೀಗೆ'ಅಂತ ಜಲ್ಲಿ ವರದಪ್ಪೋರ್ ಮನೇಗೋಗಿ, ವರದಪ್ಪೋರ ಎಣ್ಣೆ ಅತ್ರ ಸಂಗ್ರೀನೆಲ್ಲ ತಿಳ್ಳಿ. . . , ಆಯಮ್ಮ—ವರದಪ್ಪ ನೆಣ್ಣೆ ಚಿನ್ನದಂತಾ ಯೆಂಗ್ಸು—ಒಂದ್ ತಂಬೆ ತುಂಬ ಬಿಸೀ ಅಸೀ ನಾಲ್ ತಂದುಕೊಟ್ಟು—ಆಯಮ್ಮನ್‌ಮನೆ ನೂರ್ಮನೆ ಆಗ್ಲಪ್ಪಾ. . . ಆ ಆಲ್ ತಗೊಂಡ್ಬಂದು ಕೊಟ್ಟಿ. . . ಕಣ್ಣೀರ್ಬಿಡ್ತ ನನ್ನೆಯಿಂದ ಇಸ್ಕೊಂಡು, ಆ ಮಳೆಯಾಳೀ ಯೆಂಗ್ಸು, ಕೂಸಿಗೊಟ್ಟೀ ತುಂಬ ಎರದು, ಇನ್ನೊಂದ್ಬಲಕ್ಕೇಂತ ಒಂದ್ವೀಸಾಯ್ತುಂಬ ತುಂಬಿಸ್ಕೊಂಡು, ಮಿಕ್ಕಿ ದ್ದನ್ನ ಗಂಡನೂ ಕೊಟ್ಟು, ತಾನೂ ಕುಡ್ತು, 'ಎನ್ನ ಪಣಂ?' ಅಂತಾ ನನ್ನೇಳಿದ್ಲು. ನಾನು 'ಯಾರೋ ದರ್ಮಕ್ ಕೊಟ್ಟುಲು, ದುಡ್ವೇಡಾ' ಅಂತ ಸನ್ನೇಲೆ ಏಳ್ಳೆ. ಆಮೇಕೆ ಓಟ್ಟಿಂದ ಅನ್ನಾ ತರಿಸ್ಕೊಟ್ಟೆ. ಅದ್ವಿ ಅವ್ರೇ ದುಡ್ಡಾಕೊಟ್ಟು. ಊಟಾ ಮಾಡಿದ್‌ಮೇಕೆ ಮನೇಗೊಳ್ಳಾಕೆ ಜಾಗಾ ಕೇಳಿದ್ರು. ಕೊಟ್ಟಿದ್ರೆ ನನ್ನೇನೂ ಅನ್ನಿರಿಲ್ಲ ಪಾರ್ಪತೇಗಾರ್ರು. ಆದ್ರೂ ರೂಲೀಸಿತ್ತಲ್ಲಪ್ಪಾ. . . . ಏನ್‌ಮಾಡೋಕೂ ತೋರ್ಬಿರಿಲ್ಲ. ಕಡೇಗೊಂದ್ ನಾಂದ್ರ ಅಚ್ಕೊಂಡು 'ನನ್ನೊತೇಲಿ ಬನ್ನಿ'ಂತ ಅವರೂ ಕಕೊಂಡು ಕರ್ತಂದೆ, ಈ ಅಕ್ಕನೇಗೆ. ಮಾಡೀಮೇಗೆಲ್ಲಾ ಗುಡ್ವಿ ಸುದ್ದಾಮಾಡ್ಕೊಟ್ಟು, ಒಂದೆಣ್ಣೆ ಬತ್ತಿನೂ ಅತ್ತೀಸ್ಕೊಟ್ಟು—'ಇವತ್ ರಾತ್ರಿ ಇಲ್ಲೇ ಇದೊಳ್ಳಿ. ನಾಳೆ ನಂ ಪಾರ್ಪತೇಗಾರ್ ಬರೂತ್ತೂ

ಸತ್ರದಾಗ ಜಾಗಾ ಕೊಡೀಸ್ತೀನೀ'ಂತ ಯೇಳೆ ನಾನ್ಬಂದ್ಬಟ್ಟಿ. ಅವು ಅನ್ನಿ ಆಸ್ಕೊಂಡು ಅಲ್ಲೇ ಮನೀಕ್ಕೊಂಡು.

“ಬೆಳ್ಳಾಗತ್ತೂ ಓಗಿ ನೋಡ್ತೆ. ಆ ಯೆಂಗ್ನತ್ತಾಟದ್ವಾವೀಂದ ನೀರ್ದಂದೊಂಡು, ಗಂಡಾಯೆಂಡ್ರೂ ಯಿಬ್ರೂ ಸೇರ್ಕಂಡು ಮನೇ ನೆಲ್ಲಾ ಗುಡ್ಲಿ, ತೊಳ್ದೂ, ಮನೇ ಮುಂದೆ ಸೆಗಣೇ ಆಕ್ಕಾರ್ಲಿ, ಬೋ ನಾಜೋಕ್ ಮಾಡ್ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು, ಆಸ್ಕೊತ್ತೇನೇ ಮನೇನೆಲ್ಲಾ. ಕೈಮಗ ಆಡ್ಕೊಂತಿತ್ತು ಪಡಸಾಲೇಲಿ. ನಾನ್ ಬಂದದೋಡಿ, ಆ ಯೆಂಗ್ನ ಒಂದ್ಬಟ್ಟಿ ತುಂಬ ಅವ್ರರಿಂದ ತಂದಿದ್ದ ತಿಂಡಿಗಳ್ಳು ತಕ್ಕೊಂಬಂದು ನನ್ಮಂದಿಟ್ಟು, ‘ತಗೋಬೇಕೂ’ತ ನಗ್ಗುತ್ತಾ ಯೇಳದ್ಬು. ನಾನು ರೋಟು ಮಾತ್ರ ತಕ್ಕೊಂಡು, ‘ಸಾಕೂ’ಂತಂದ್ಬಿಟ್ಟಿ. ಆಯಮ್ಮ ಬಲವಂತ ಮಾಡಿದ್ದು. ನೋಡು ಸಿಕ್ರಂಗಪ್ಪಾ. . . ನಂಗಿಪ್ಪ ವಯಸ್ಸಾಯ್ತು. . . ನನ್ ಜೀವ್ಮಾನದಾಗೇ ನಾನೋಡಿಲ್ಲಾಪ್ಪ ಅಂತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಇದ್ದ ಯೆಂಗ್ನ. ಸಾಕ್ಕಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಂಗಿದ್ದು ಆಯಮ್ಮ. ಯೋಳ್ತಾರೆ— ‘ಮಳೆಯಾಳಿ ಯೆಂಗ್ನು ಬೋ ಚೆಲುವೇರೂ’ಂತ. . .

“ಅಂತೂ ಇಂತೂ ಯೆಂಗೋ ಆ ಆಳ್ವನೇನೇ ನಾಜೂಕ್ಕಾಡ್ ಕೊಂಬುಟ್ಟು ಅಲ್ಲೇ ಸಂಸಾರ ಉಡ್ಬಿಟ್ಟು. ನಂ ಪಾರ್ಪತೇಗಾರೂ ಯೇಳದ್ಬು—‘ಇದೊಳ್ಳೇಳು. ಸದ್ಯ ಆ ಮನೇಗೆ ಯಾರೂ ಬರ್ತಿರ್ದಿಲ್ಲ. ಇವ್ರಾದ್ರೂ ಇದೊಂಡು ಒಂದು ಜೀವ್ವಳೆ ತರ್ಲಿ ಆ ಮನೇಗೇ’ಂತ. . . ಆ ಗಂಡನ್ನೆ ಮರಗೆಲಸ ಬೋ ಚೆನ್ನಾಗ್ಬರಿತ್ತು. ಕಟ್ಟಿಅಂಗ್ಲಿ ದೊಡ್ ಮುನ್ನಾಮಪ್ಪ ಮಾಡಿಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದ ಒಪ್ಪಾಗಿ. ನಾನು ಆ ಮಳೆ ಯಾಳದೋನ್ನ ಕರಕೊಂಡೋಗಿ ಅವರತ್ರ ಕೆಲಸಕ್ ಸೇರಿಸ್ಬಿಟ್ಟಿ. ಅವನ್ನೆಲಸ ನೋಡಿ, ಮೂಗಿನೈಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಟ್ಟೊಂಬುಟ್ಟಿ ದೊಡ್ಡುನ್ನಾ ಮಪ್ಪ! ಯೇಳ್ತ—‘ಇದ್ದಾವೆ ನಂ ಜನಾನೂ! ಯಾಕೆ, ಮುದ್ದೆ ಒಡೆ ಯಾಕೆ! ಸರಿಯಾಗಿ ತೋಪ್ಪ ತಳ್ಳಾಕ್ ಬರಾಕಿಲ್ಲ, ಅಂಕರ್ಪ ಎಪ್ಪು? ಇಂಥಾ ಪರಮಾಕ್ಸಿ ಕೆಲಸ ಎಲ್ಲಿಂದ್ಬರ್ಬೇಕೂ’ತ. . . ಅಂಗೇ ಇಂಗೇ ಕುದುಕೊಂಬಿಡ್ತು ಅವ್ರ ಸಂಸಾರ. ಅಲ್ಲೊಂದಲಗೆ ಇಲ್ಲೊಂದಲಗೆ ಜಮಾಯ್ಸಿ, ಕದಾ ಕಿಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಡ್ಕೊಂಬುಟ್ಟು, ಆ

ఆళ్మనేగే. ఎస్వాద్నూ కేలస కల్లొను! సుకవాగిత్తప్పా అవ్ర సంసార.

“యింగిరొవాగ, నోడు పుట్టల్లప్పా, సంతోసాగి రోర్న కంద్రే, ద్యావిగూ ఒట్టే లురినా? అవ్రి లూరిగ్నందో ఎళ్డే తింగ్లొ కాణిస్కోండ్తు, కేట్టజర, చందర్నంగిదో ఆ చిక్కు గూగే. టేశ్చి ఏనో కమ్మి మాడ్చిల్ల. డాక్టర్గళ్ళేనో కమ్మి కఱు మాడ్చిల్ల. సంపాద్నిద్నొ, అవరత్రిద్దిద్నొ, ఎల్లా కఱ్ఱో మాడిదు—లుళిసాకాగ్నిల్లాప్త ఆ చిక్ జీవాన. తీకొంతు. ఆయమ్మనో దుఃఖాన నోడాకాగ్నొ, యోళాకాగ్నొ. మణో మాడాకో బిడువొల్పు సత్తగాన. యేత్త కళ్ళల్లా అదు! సత్ మగాన తోట్లలో ఆక్నొ గ్తాళే ఆయమ్మ. ఆడేళ్ళాళే. ఎదే ఆలో కుడసాకో ఓగ్తాళే. సత్ మగ ఆలో కుడియోదో యేంగప్పా? అదొడొడి నోడి అళ్తాళే. బోలె కస్స ఆగొయ్యప్ప ఆయమ్మన్న సమాదానమాడి, ఆ మగాన మణ్మాడాకే. . . . తుంబిద అనాసే, బోలె గాళికాల, ఆశాడమాస అదు. . . .”

సుబ్బయ్య—“ఇదూ ఆశాడ్మాసానే చిన్నయ్య. బోలెశా బరొలె అమావాసేగే ఇరబేకు, ఆ మగ తీకొండ్తు.”

చిన్నయ్య—“ఇబ్బేదిబ్బేదు, సుబ్బయ్య, నిగ్గేళొదు. యాకంద్రే, ముందక్కేల్తొని, ఆ యిసార ఎల్లా ఇన్నొ బర్మాండ ఐతే. . . . గండా ఎండ్రొ మగన్న కళకొండో దుఃఖ్తాగ ఆవ త్తేల్లా గొళాడ్చిదు. ఇబ్బొ లుపాస, నిగ్గొ సా ముట్టిల్ల. యార్యారొలె బందో ఏనేనోలె సమాదానా మాడ్చొ—ఎనొ పర్వోజనిల్దే ఓయ్యు. మగా ఆడ్చిదో అటదో సామాన్గొళ్ళిటో కొండు ఆయమ్మ దుఃఖపట్టదో నోడిద్రే—‘దేవు యే మక్కళ్ళ కొడొద్యాకే? కిత్తోళ్ళొద్యాకే?’ అన్నిస్తు ఎల్లార్నొ. ఆవొత్తు నన్నొ లూట సేర్చిల్లాప్త. రాత్రి మనిగ్కంద్రే నిద్దే బర్వొల్తొ. ఆ మగాన గ్యాప్మానే బర్తిత్తప్ప. మనే బాక్లత్త వొగొలె

ಅಸ್ಟೋತ್ರೆ ಆ ಮಗಾ ನೆಗತ್ತನೆಗತ್ತಾ. . . ಚಂದರ್ನಂಗಿರೋದು. . . .
ಆಯಮ್ಮಂಗೇ ಆ ಮಗ. . . ಇನ್ನೂ ಬಾಯಿ ಮಾತ್ಪರದು. . . 'ತಾತಾ
ತಾತಾ'ಂತ ಓಡ್ಬರಿತ್ತಪ್ಪ ನನ್ತಾವೈ! ನೋಡು, ಸಿಕ್ರಂಗಪ್ಪಾ,
ನಾನೂ ಈ ವಯಸ್ಸಾಗ ಎಷ್ಟೋ ಸಾವೊಳ್ ನೋಡಿದ್ದೀನಿ; ಆದ್ರೆ
ಆಡಾಡ್ತಾ ನೆಗನೆಗತ್ತಾ ಇರೋ ಎಳೇ ಮಕ್ಕಳ ಸಾವೈತಲ್ಲಾ — ಒಟ್ಟು
ಗಿನ ಕಳ್ಳೆಲ್ಲಾ ಅಂಗೇ ಕತ್ತರಿಸ್ಕೊಂಡ್ ಈಚೇಗ್ ತರ್ಪೈತಪ್ಪಾ. . .

“ಯೆಂಗೋ ಬೆಳಗಾಗುತ್ತೆ ಎದ್ದಿಟ್ಟು ಕೈಕಾಲ್ಗೊಡ್ತೇಲೆ. . . ಈ
ಗಂಡ ಯೆಂಡರ್ಗತಿ ಏನಾಯ್ತೋಂತ ಸಂಕ್ಚ ಆಯ್ತು. . . ವೋದೆ, ಅವು
ಮನೇತಾಕೆ. ಏನ್, ಸದ್ದೇ ಇಲ್ಲ! ಪಾಪ, ಸುಸ್ತಾಗಿ ಬಿದ್ದೊಂಡವ್ರೇ
ನೋಂತ ಒಂದ್ಗಂಟೆ ಬಿಟ್ಟೊಂಡೋಗಿ, ತಿರ್ಗೂ ನೋಡ್ತಿ — ಸದ್ದೇ ಇಲ್ಲ!
ಬಾಕಲ್ತಟ್ಟೆ — ಸದ್ದಿಲ್ಲ! ಕೂಗ್ತಿ, ತಿರ್ಗೂ ಬಾಕಲ್ತಟ್ಟೆ — ಏನೂ ಸದ್ದಿಲ್ಲ!
ಮಸ್ತಾ ಮಗೂನ ಮಣ್ಣಾಡಿದ್ ತಾವೈ: ಮಸಾಣಕ್ ಏನಾದ್ರೂ
ಓದೋ ಏನೋಂತ ಬಾಕಲ್ತಾಕ್ಕೆ — ಅಂಗೇ ತೆರೀತು! ಬಾಕ್ಲಾಕೇ
ಇರ್ಲಿಲ್ಲ! ಒಳ್ಳೆ ಬಟ್ಟೆ ಬರೆ ತೊಟ್ಟೂ ಬಟ್ಟೂ ಬಿದ್ದಿ ದ್ವು. ‘ಮನೇನ
ಯಿಂಗೂ ಬಿಟ್ಟೋಯ್ತಾರಾ! ಇವುಗೇನ್ ಬುದ್ದಿ ಸೆಟ್ಟಿಲ್ವಾ? ಬೋಶಾ
ಮಾಡಿ ಮ್ಯಾಗಿದ್ದಾರೋ ಏನೋ'ಂತನ್ನೊಂಡು ಮೆಟ್ಟಿತ್ತಿ ಮಾಡೀ
ಮ್ಯಾಕ್ ಅತ್ತೋಗಿ, ನೋಡ್ತಿ. ಅಲ್ಲೂ ಸದ್ದೇ ಇಲ್ಲ. ಮೆಟ್ಟು ಪಕ್ಕಾಗೇ
ಇದ್ದ ಬಾಕಲ್ ನೂಕಿ ನೋಡ್ತೇನಿ — ಸಿಕ್ರಂಗಪ್ಪಾ! ತಿಮ್ಮಯ್ಯೋರಾ!
ಸಿವನೈಗಾಣೆ ಇಟ್ಟೊಂಡೇಲ್ಲೇನಿ: ಆ ಮಳೆಯಾಳ ಗಂಡ್ಲು ಕುತ್ತೇಗ್
ನೇಣಾಕ್ಕೊಂಡು ಅಗ್ಗದಿಂದ, ಸೂರಿಂದ ತೂಗ್ಬಿದ್ದಾನೆ. ನೋಡೂತ್ತೂ
ನನ್ನಲೆ ತಿರುಗ್ಬಂದ್ಬಿಡ್ತಪ್ಪ! ಘಟ್ಟಾಗಿ ಕಿಟ್ಟಿ ಕಂಬಿಗಳ್ಳ ಇಡ್ಕೊಂಡ್
ನಿಂತೊಣ್ಣೆದ್ರೆ ಬಿದ್ದೇಬಿಡ್ತಿದ್ದೆ ಮಾಡೀಯಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ! ಚನ್ನಾಗಿ
ನೋಡ್ತಿ! ಕೈಕಾಲು ನಡಕ ವುಟ್ಟೋಯ್ತಪ್ಪಾ ನನೇ!

“ಅದೆಂಗಳದೋ ಮೆಟ್ಟು ಗಳ್ಳೆ, — ರಸ್ತೆಗೋಡ್ಲಂದಿದ್ದೇ ಘಟ್ಟಾಗ್
ಕೂಕ್ಕೊಂಬುಟ್ಟಿ ನಾಕೈದ್ವಾರಿ: ‘ನೇಣಾಕ್ಕೊಂಬುಟ್ಟಾನೆ ಬನ್ನವೋ’
ಅಂತ. ಕೆರ್ರಾಗಿದ್ ಎಂಟೆತ್ತನ ಓಡ್ಬಂದ್ರು. ಅವರ್ಗೇಳ್ತೆ: ‘ಮಳೆಯಾಳ
ದೋನು ಮಾಡಿಮ್ಯಾಗ್ ನೇಣಾಕ್ಕೊಂಡ್ ಸತ್ತಾನೆ. ಅವನೆಡ್ತಿ

ಎನಾದ್ಲೋ!’ ಅಂತ. ಓಡೋದೆ, ಉಪ್ಪಾ ಪೇಟೆ ಪೋಲೀಸ್ ಟೇಸನೆ. ಇಬ್ಬೇ ಇದ್ದು ಪೋಲೀಸ್ನೋರು. ಅವರ್ಗೇಳೆ. ಓಡು ಒಬ್ಬ, ಇನಿಸ್ತೇ ಟ್ರನ್ನ ಕತ್ತರಾಕೆ. . . ನೂರಾರ್ಜನ ಸೇರ್ಬಿಟ್ಟತ್ತೂ ಅಸ್ತೊತ್ತೆ, ಆ ಆಳ ಮನೇತಾವ. ಎಲ್ಲಾರೂ ಓಗಿ ನೋಡಿದ್ರು, ನೇಣಾಕೊಂಡೋನ್ನ.

“ನನಗ್ ಬಲೇ ದಿಗಿಲಾಯ್ತು, ಆಯಮ್ಮ ಎಲ್ಲೋದ್ದೂಂತ? ಮಸಾಣಕ್ ಓದ್ರು ಜನ, ವುಡಕಾಕೆ. ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ವುಡಕಿಬಂದ್ರು, ಸಿಗ್ಗಿಲ್ಲಾಂತ. ಸುತ್‌ಮುತ್ಲಾ ಉರೆಲ್ಲಾ ವುಡುಕ್ನಿದ್ದಿ. ಎನೂ ಪರ್ಯೋ ಜನಿಲ್ಲೆ ಓಯ್ತು. ಅಸ್ತೊತ್ತೆ ಇನಿಸ್ತೆಟ್ರಾ ಬಂದಿದ್ರು, ಬೇದಿರಸ್ ನಲ್ಲೇ. ಎಲ್ಲಾ ನೋಡಿದ್ರು, ಇಸಾರಿಸ್ತು. ನಂಗ್ ತಿಳಿದಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಯೋಳ್ತೆ—ಬರ್ಕೊಂಡ್ರು. ಯೆಣಾನ ಇಳ್ಳಿ, ಯೆಟ್ರೋರ್ಯಾ ಆಸ್ತತ್ರೇಗ್ ಕಳಿಸಿದ್ರು, ಪರೀಕ್ಸೆ ಮಾಡ್ನಾಕೆ.

“ಅಸ್ತೊತ್ತೆ ಪೋಲೀಸ್ ಕಮೀಸನ್ರಾ ಬಂದ್ಬಿಟ್ಟು. ‘ಅವರ್ಗೆ ಇರೋಕೇ ಮನೇನ ಕೊಟ್ರೋರ್ಯಾರಾ?’ ಅಂತ ತನಿಕೆ ಬಂದುಬಿಡ್ತು. ನನಗ್ ಜೀವ ಪುಕಪುಕಾಂದೋಯ್ತು—ಎಲ್ ನನ್ ಸಾಕ್ರೇಗ್ ಕಲ್ ಬಿದ್ದೋಯ್ತದೋ, ಎಲ್ಲಿ ಪಿಂಚಣಿ ಒಂಟೋಯ್ತದೋಂತ. ಅಸ್ತೊತ್ತೆ, ಮಾರಾಯ್ರು ನಂ ಲಸ್ತೀಪತಯೋರು ತಂ ತಲೇಕೊಟ್ಟು, ‘ಆ ಮನೇಲಿ ಬೋ ದಿನ್ದಿಂದ ಯಾರೂನೂ ಇರ್ನಿಲ್ಲ. ನಾಜಾಕ್ಪರ್ಲಿಂತಂತ ನಾವೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಿ’ ಅಂತಂದ್ರು.

“ಇಸ್ತೆಲ್ಲಾ ಆಯ್ತಲ್ಲಾ, ಆ ಯೆಂಗ್ನು ಎಲ್ಲೋದ್ದೂಂತ ಊರಾ ಗಿನ ಕೆರೆ ಕುಂಟೆ ಬಾವಿ ಎಲ್ಲಾನೂ ವುಡುಕ್ನಿದ್ದೂ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಣ್ಬಿರ್ಲಿಲ್ಲ. ಅಂಗೇನಾರೂ ಬಾವ್ಯಾಗೋ ಕೆರ್ಯಾಗೋ ಬಿದ್ದಿದ್ದೆ—ತೇಲೈಕಾಗಿತ್ತಲ್ಲ ಯೆಣ? ಎಳ್ಡಮೂರ್ ದಿನ ಆದ್ರೂ ಪತ್ತೇನೇ ಇಲ್ಲ! ‘ಆಯೆಂಗ್ನು ಈ ಊರ್ಬಿಟ್ಟೇ ಅವರೂರ್ಗೆ ವೊಂಟೋಗಿರ್ಬೇಕು, ರೈಲ್ವಲ್ಲಿ’ಂತ ಜನಗ್ನು ಎಳ್ಳೊಂಡ್ರು. ಆದ್ರೆ ಆ ಪೋಲೀಸ್ ಇನಿಸ್‌ಪೇಟ್ರ ಇದ್ದಲ್ಲ—ಅವನು ಬೋ ಚೂಚ್ಚು. ‘ಬಾವ್ಯಾಗೇ ಬಿದ್ದು ಪರಾಣ ಕಳ್ಳೊಂಡವ್ವೆ. ಕಲ್ಲೋ ಗುಂಡೋ ಕಟ್ಟೊಂಡ್ ಬಿದ್ದವ್ವೆ. ಆದ್ರೆ ಯೆಣ ತೇಲ್ಲಿಲ್ಲಾ. ಯಾವ ಬಾವ್ಯಾಗೇನು—ಗೋವಿಂದ್ನೆಟ್ಟೆ ಬಾವ್ಯಾಗೇ ಬಿದ್ದಿ ಬರ್ಬೋದೂ’ಂತ

ಈಜುಗಾರ್ತನ್ನ ಕರ್ಮ, ಬಾವಿ ಎಲ್ಲಾ ಕೆದಕಿದರಪ್ಪಾ! ತೇಲ್ತು ನೋಡು ಯೆಣ! ಬಾವಿ ಒಳಗೆ ನೀರ್ದಲ್ಲಿ ಚಾಚ್ಕೊಂಡಿರೋ ಚಪ್ಪಿಕಲ್ಲಿನ ಕೆಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಾ ಕೊಂಡಿತ್ತಂತೆ. ನಾನೂ ನೋಡ್ತೇಪ್ಪಾ—ಬಾತ್ಕೊಂಡೋಗಿತ್ತು. ವಾಸ್ತೆ ಬಡೀತಾ ಇತ್ತು. ಆ ವಿಕಾರಾನಾ ಯೇಳಾಕಾಕಾಕಿಲ್ಲ. ಜೀವ ಅನ್ನೋ ಅಕ್ಕಿ ಆರೋದ್ ಮ್ಯಾಗೆ ಏನೈತೆ ಈ ಸರೀರ?

“ಯಿಂಗಾಗೋಯ್ತಪ್ಪ, ನಗನಗ್ತಾ ಇದ್ದ ಸಂಸಾರದ ಗತಿ, ಎಳ್ಳೇ ತಿಂಗಳ್ಳಾಗ. ಯೆಂತಾ ಸಂಸಾರಾಂತೀಯ ಸಿಕ್ರಂಗಪ್ಪಾ, ಸುಬ್ಬಯ್ಯಾ! ಗಂಡಾಯೆಂಡ್ರಾ ಮಗೂನ್ಸಂಗಾಟ ನೆಗ್ತಾ ನೆಗ್ತಾ, ಆಟ ಆಡ್ತಾ! ನಂಗೂನೂ ಎಸ್ಕೋ ದಿವ್ವ ಬೋ ಪರಮಾಕ್ಸಿ ಅಡಿಗಮಾಡಿ ಉಟ ಮಾಡ್ತಾಳೆ ಆಯಮ್ಮ. ನೆನಿಸ್ಕೊಂಡ್ರೆ ಕಣ್ಣೀರುಂಬ್ತದೆ. ಯಾಕ್ ಕೇಳ್ತೆ, ಪುಟ್ಟಲ್ವಪ್ಪಾ, ಈ ಕತೇನ ನನ್ನೇಳಂತ!” ಎಂದು ಕಾವಲು ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ತಂದುಕೊಂಡ.

ಚಿನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಏನು, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕಣ್ಣು ಗಳಲ್ಲೂ ನೀರು ತುಂಬಿತ್ತು.

ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಒಂದು ಸಲ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣೊ ರಸಿಕೊಂಡು, ಹೇಳು ತಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದ:

“ಆದ್ರೆ, ಆ ಗಂಡಸ್ಸು ನೇಣ್ ಯಾಕ್ ಆಕ್ಕೊಂಡಾ? ಯೆಂಡ್ರ ಬಾವ್ಯಾಗ್ ದುಮುಕಿದ್ದು ನೋಡಿದ್ನಾ? ಆ ಸಂಕಟಕ್ ನೇಣಾಕ್ ಕೊಂಡ್ನಾ? ಇಲ್ಲೆ ಇದ್ರೆ, ಗಂಡಯೆಂಡ್ರಾ ಇಬ್ಬಾ ಒಪ್ಪೆ ಮಾಡ್ಕೊಂಡು, ‘ನೀ ಬಾವ್ಯಾಗ್ ಬೀಳು, ನಾ ನೇಣಾಕ್ಕೊಂತೀನಿ’ ಅಂತಂದ್ಕೊಂಡ್ರಾ? ಗಂಡನೂ ಯಾಕ್ ಬಾವೀಗ್ ಬೀಳ್ಲಿಲ್ಲಾ? ಅವ್ವು ಬಾವ್ಯಾಗ್ ಬೀಳೋ ಕೊದಲೇನೇ ಇವನು ನೇಣಾಕ್ಕೊಂಡ್ನಾ? ಇಲ್ಲಿದ್ರೆ, ಅವ್ವು ಬಾವ್ಯಾಗ್ ಬಿದ್ದೇಲಾಕ್ಕೊಂಡ್ನಾ? ಯೆಣ್ಣಿ ಬಾವ್ಯಾಗ್ ಬೀಳೋದನ್ನ ತಡೆಯೋಕ್ ಆಗ್ತಿರ್ಲಿಲ್ಲಾ ಆ ಗಂಡಸ್ಸೆ? ಯೆಣ್ಣು ಜೀವಾನಾ ಆ ಗಂಡಸಿನ್ನು, ಮನೇಲಿ ಯೆಂಗಸನ್ನೊಬ್ಬೇ ಬುಟ್ಟುಟ್ಟು ತಾನ್ ನೇಣಾಕ್ಕೊಳ್ಳಾಕೆ? ಏನೋಪ್ಪ ಸಿವನೇ ಬಲ್ಲ—ಎಂಗಾಯ್ತುಂಬೋದ್ನ.”

“ಅಮ್ಮಾಕ್ ಪೋಲೀಸ್ ಕೇಸೇನಾಯ್ತು, ಚಿನ್ನಯ್ಯಾ?” ಅಂದ ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ.

ಕಾವಲು ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದ:

“ಏನಾಗೋದು ಸಿಕ್ರಂಗಪ್ಪಾ! ದಾದಿಲ್ಲಾ ಪಿರಾಡಿಲ್ಲಾ ಆಕೇಸೆ! ಅದಂಗೇ ಬಿದ್ದೋಯ್ತು. ಒಂದ್ ತಿಂಗಳಾದ್ಮೇಕೆ ಆ ಯೆಂಗಸಿನ್ನಂದೆ ಮಗ್ಗಿಂದ ಕಾಜಗಾನೇ ಬರ್ತಿಲ್ಲಾಂತೇಳಿ ವುಡುಕ್ಕೊಂಡ್ಬಂದ್ರು. ಈ ಊರಿಗ್ಬಂದ್ವೇಲೆ ಎಳ್ಳು ಕಾಜ್ಗ ಬರ್ದಿದ್ದಂತೆ ತಂದೇಗೆ. ಆಮೇಕೆ ಅವು ಎಸ್ಪು ಕಾಜ್ಗ ಆಕೆದ್ರಾ ಒಂದಕ್ಕೂ ಜವಾಬೇ ಬರ್ತಿಲ್ಲಾಂತ ಇಲ್ಲಿಗೇ ವುಡುಕ್ಕೊಂಬಂದ್ರು. ಎಲ್ಲಾ ಇಸಾರ್ನಿ ಗೋಳಾಡ್ತಾ ಗೋಳಾಡ್ತಾ ವೊಂಟೋದ್ರು, ಬಂದ ದಾರಿ ಯಿಡ್ಕೊಂಡು.

“ಅಂಗೇ ಇಂಗೇ ಎಳ್ಳೊರ್ಸ ಕಳದೋಯ್ತು. ಈ ಊರಾಗ ಪಿಳೇಕುರೋಗ ಕಾಣಿಸ್ಕೊಂಡ್ತು. ಅಬ್ಬಬ್ಬಾ! ಎಸ್ಪು ಜನ ಸತ್ತ ಪ್ಪಾ! ಅಳ್ಳೇಪ್ಯಾಟ್ಯಾಗ ಉಟ್ಟುಯ್ಸಿಬಿಡ್ತು. ದಿನಕ್ಕೆ ಅದಿನ್ನೈದು ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಾವುಗ್ಗಾ! ಆ ಪ್ಯಾಟ್ಯೋರೆಲ್ಲಾ ಮನೇಬಿಟ್ಟು, ಬಾಕಿಲ್ಪಿಟ್ಟು, ಜೀವ ಉಳಿದ್ರು ಸಾಕೂಂತ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಓಡೋದ್ರು. ಸರ್ಕಾರೋರಾನೂ ಟಾಂಟಾಂ ಆಕಿಸ್ತಿಟ್ಟು — ಅಳ್ಳೇಪ್ಯಾಟ್ಯೋರು, ಅಕ್ಕಿಪ್ಯಾಟ್ಯೋರು, ಮಿಸೀನ್ ಪ್ಯಾಟ್ಯೋರು, ಎಲ್ಲಾರೂನೆ ತಕ್ಕಣ ಮನೆಗಿಟ್ಟಿಡಬೇಕೂಂತ. ನಂ ಸತ್ರ, ತೋಟದಪ್ಪನ ಸತ್ರ, ಪೂರ್ಣಯ್ಯನೋರ ಸತ್ರ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಭರ್ತೀನೆ ಜನ. ಮಂಟಪಗಳಲ್ಲೂ ಜನಾನೇ, ಗಿಡದಡೀಗೂ ಜನಾನೇ. ಪರ್ಜೆತಿ ಇಟ್ಟೋಯ್ತು ಪ್ಯಾಟೇ ಎಲ್ಲಾ. ಅಣ್ಣಮ್ಮನ್ ತೇರು ನಡೆಸಿದ್ದೇ ಲೇನೇ ಸೊಲ್ಪ ತಾಬಂದೀಗ್ಬಂತು ಪಿಳೇಕು. ಸರ್ಕಾರೋರ್ಗೇನು ನಂಬ್ಬೆ ಇಲ್ವಾ ದ್ಯಾವುಲ್ಲಿ? ಅವೇ ನಡೆಸಿದ್ದಪ್ಪಾ ಉತ್ಸಾಹ. ದುಸ್ಸೇ ಕಮೀಸನೇ ಖುದ್ದಾಗಿ ಬಂದಿದ್ರು. ಊರ್ಗೇ ಊರ್ಗೇ ಊಟ ಆಕ್ಸಿದ್ರಪ್ಪ — ಸಾಂತಿ ಆಗ್ಗಿಂತ. ಜನಗಳೆಲ್ಲಾ ತುಸ ದೈರ್ಯಾನೂ ಬಂತು. ಪ್ಯಾಟೆಪ್ಯಾಟೇನೆಲ್ಲಾ ಕಿಲೀನ್ ಮಾಡಿಸಿದ್ರು. . . ಆಗೊಂದ್ ಯಿಸಾರ ನಡೀತಪ್ಪಾ. ಮರುಬಿಡ್ತಿದ್ದೆ ಯೋಳಾಕೆ. ಏನೂಂತಿಯಾ. . .

“ಅಳ್ಳೇಪ್ಯಾಟೆ ಸಂಸಾರ ಒಂದು, ಯೆಂಗಪ್ಪು ಮಕ್ಕಳ್ಳ ಊರಿಗ್ಗುಳಿಸ್ತಿಟ್ಟು, ಅಣ್ಣಮ್ಮಿರಿಬ್ಬಾ ಆ ಆಳ್ವನೇಗೆ ಓಗ್ಗೀರಿಕೊಂಡ್ರು, ಬೇರೆ ಎಲ್ಲೂ ಜಾಗ ಸಿಕ್ಕೆ. ಊರಿಗೊಸಬ್ಬಂತ ಕಾಣ್ತು. ಯಾಕೇಂದ್ರೆ—

ಅವಿಗಾಮನೆ ಸಮಾಸಾರಾನೇ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನೆಸ್ವೋ ಯೇಳ್ವೆ—
‘ಅಲ್ಲಿಬೇಡಿ. ರಾತ್ರಿ ಒತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಮನೀಕೋಬೇಡೀ’ಂತ. ಅವಂದ್ರು:
‘ಆ ಮನೇಯಾಗಿರೊಲ್ಲ. ಪಕ್ಕದ್ ತ್ವಾಟದ ಮಂಟಪದಾಗೇ ಇರೇವೀ’
ಅಂತ. ‘ಅಂಗಾದ್ರೆ ಸರೀ’ಂತಂದೆ ನಾನು. ಯಾಕೇಳ್ವಪ್ಪ ಅವಿಗಾ ಮನೆ
ಸಮಾಸಾರಾನಾ, ಅವು ಬಯಪಟ್ಟೊಳ್ಳಾಕೆ?

“ಆವತ್ತೆ ಸರ್ಯಾಗಿ ಎಳ್ಳೊರ್ಪ ಆಗೋಗಿತ್ತಪ್ಪ ಆ ಮನೇಲಿ
ಸಾವೊಳ್ ನಡ್ತು. ಲೆಕ್ಕಾಸಾರ ಆಕ್ದಂಗೆ ಅದೇ ಅಮಾವಾಸೆ, ಅಸಾಡ್
ಮಾಸ. ಬಲೋಡ, ಬಲ್ಲಾಳ ಆ ದಿನ. ಸಂಜೆ ಬೇಗ್ಗೆ ಊಟಾ
ಮುಗಿಸ್ಕೊಂಡು ಬೆಚ್ಚೊದ್ಕೊಂಡು ಸತ್ರದ ಬಾಗಿಲಾಕೊಂಡು ಮನೀ
ಕೊಂಬುಟ್ಟಿ.

“ಸುಮಾರು ರಾತ್ರಿ ಕಳ್ಳು ಎಳ್ಳೊಂಟಿ ಮೂರ್ಗಂಟಿ ಇರಬೈದು—
ಸತ್ರದ ಬಾಗಿಲ್ಲ ಯಾರೋ ಧಿಮಿಧಿಮಿಧಿಮಿಧೀಂತ ಗುದ್ದಿದ್ರು. ಬೆಚ್ಚಿ
ಬಿದ್ದೆದ್ದು, ನಾಂದ್ರಾ ಅಚ್ಚಿಸ್ಕೊಂಡು ಬಾಗಿಲೆಗೀತೀನಿ. . . . ಇಬ್ಬರ್
ನಿಂತವೇ, ಗಂಡಸ್ಸು, ಬಾಕ್ಲತ್ರ, ನಡಗ್ತಾ. ನಾಂದ್ರ ಮಕಕ್ಕಿಡ್ತು
ನೋಡ್ತೆ. ಆ ಆಳ್ವನೇಲಿಕ್ಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಣ್ಣಮ್ಮರವ್ವು. ಬಾಳ ದಿನ
ಕಾಯೆ ಬಿದ್ದೆ ಯೆಂಗಿರ್ದೋ ಮಕ ಅಂಗೇ ಇತ್ತು. ‘ಇದ್ಯಾಕಾ?
ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸೆಂದಾಗಿದ್ದಲ್ಲ! ಇಸ್ಪಲ್ಲಿ ಏನಾಯ್ತು ಇಬ್ಬರ್ಗೂ’ಂತ ನನಗೆ
ದಿಗಿಲಾಯ್ತು. . . . ಮಾತಾಡೊಲ್ಲ. ನಡಗ್ತಾ ನಿಂತೊಂಡವ್ವೆ. . .
‘ಎನ್ ಸಳೀನಾ?’ ಅಂತ ಕೇಳ್ತೆ. ‘ಆಲ್ಲಾ’ಂತ ತಲೆ ಅಲ್ಲಾಡಿಸ್ತು.
‘ಒಳಕ್ ಬನ್ನೀ’ಂತಂದೆ. ಯೇಳಿದ್ದೇ ತಡ, ನನ್ನೊಕ್ಕೊಂಡೇ ಬಂದು,
ಒಳಕ್ ಬಂದ್ವಿಟ್ಟು ನನ್ ಆಸ್ತೆ ಮೇಲೇವೆ, ಕುಂತೊಂಡು ಅಳೋದಕ್
ಸುರುಮಾಡ್ವಿಟ್ಟು ಅಸ್ತು ದೊಡ್ಡಂಡಸ್ಸು.

“ಎನೋ ಅನಾವ್ ನಡ್ಕೋಗಿರ್ಬೇಕೂಂತ ನನಗ್ಗಂಚ್ಚಿ
ಆಗೋಯ್ತು — ನಾಂದ್ರಾ ದೊಡ್ಡುಮಾಡಿಟ್ಟು, ‘ಯಾಕ್ರಪ್ಪಾ?
ಏನಾಯ್ತು? ಯಾಕಿಸ್ವ ಗಾಬ್ರಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದೀರೀ’ಂತ ಕೇಳ್ತೆ.

“ಅವುಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡೋನು ಸೊಲೊಲ್ವ ಸುದಾರಿಸ್ಕೊಂಡು ಯೇಳ್ವ:
‘ನಿನ್ನಾತು ಕೇಳ್ವೆ ಕೆಟ್ಟೋದ್ವಿ ನಾವು. ದೆಯ್ಯದ್ ಮನೇಂತ ಯಾಕ್

ಎಳ್ಳಿಲ್ಲ ನೀನೂ! ತ್ವಟ್ಟದ್ ಮಂಟಪದಾಗೇ ಮನೀಕ್ಯೋಬೇಕಂದಿದ್ದಿ. ರಾತ್ರಿ ಅನೀ ಆಕ್ತಿತ್ತು, ಗಾಳಿ ಭರೋಂತ ಬೀಸಿತ್ತು. ಬೋ ಸಳಿ ಆಗೋಯ್ತು. ಕಂಬ್ಬಿ ಒದ್ದೊಂಡ್ರಾ ಸಳಿ ತಡ್ಕೊದಿಕ್ಕಾಗ್ಗಿಲ್ಲ. . . . ಸಿಕ್ಕೋನಂದ—‘ಅಣ್ಣಯ್ಯ, ಆ ಮನ್ಯಾಗೇ ಮನೀಕೊಳ್ಳೋಣ. ಈ ಸಳಿಲಿ ನಿದ್ದೇಬರಾಕಿಲ್ಲಾ’ಂತ. ‘ಅಂಗೇ ಆಗ್ಲಪ್ಪಾ’ಂತ ಎದ್ದು ಇಬ್ಬಾ ಓದ್ವಿ. ಕೆಳಗಿನ್ ಪಡಸಾಲೇಲೇ ಒಂದ್ ಕೈಯೆಣ್ಣೇ ದೀಪಾನ ಆಚ್ಚಿ ಇಟ್ಟೊಂಡು, ಸಾವೇ ಬಿಡ್ಕೊಂಡು, ಮೇಲೆ ಜಮ್ಮಾನ ಆಸೊಂಡು, ಕಂಬ್ಬಿಗೊದ್ದೊಂಡು ಮನೀಕೊಂಡ್ವಿ. ಅಲ್ಲೂ ಸಳೀನೆ. ಏನ್ ಬಾಕ್ಲಾ ಕಿಟ್ಟಿ ತಾಟೂ ಐತಾ ಆ ಮನೇಗೆ? ಒಂದೋ ಎಳ್ಳೋ ಇದ್ದ ಮುರು ಕಲು ಕಿಟ್ಟಿ ಕದ ‘ಪಟ—ಪಟ’ಂತ ಒಡ್ಕೊಂತಿತ್ತು. ಸಿಳ್ಳಾಕ್ದಂಗಿ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿತ್ತು. ಜೊತೇಗ್ ಮಳೇನೂ ಸುಮಾರಾಗಿ ಬೀಳಿತ್ತು. ಇನ್ನಾ ಸಿಡ್ಲಾ ಮಿಂಚೂ ಯೋಳೋಕ್ಕಾಗಾಕಿಲ್ಲ, ಅದರಾರ್ಭಟ. . . . ‘ಆಯ್ಯೋ ದೇವ್ರೇ! ಇದ್ಯಾಕಂತಾ ಕಸ್ವಾ ಬಂತಪ್ಪಾ! ಈ ಪೂರಿನ ಯಾಪಾರ ಇಲ್ಲಿದ್ರೆ ಓಗ್ಗಿ, ನಾಳೆ ಪೂರ್ಗೆ ಓಗ್ಗಿಡಾಣಾ’ಂತ ನಿರ್ದರಿಸಿ ಕೊಂಡು, ಮನೀಕೊಂಡ್ವಿ. . . . ನಿದ್ದೆ ಬರುಪೊಲ್ತು. ಪೂರ್ಣಯ್ಯನ್ ಸತ್ರದ ಗಂಟೇಲಿ ಅನ್ನೊಂದೂ ಬಡೀತು, ಅನ್ನೆಳ್ಳೂ ಬಡೀತು. . . . ಸುರೂ ಆಯ್ತಪ್ಪ, ನಮಿಗ್ಗಾ ಸಾರ. . . .’

“ನಾನ್ ಕೇಳ್ವಿ: ‘ಯಾಕ್ರಪ್ಪಾ? ಏನಾಯ್ತೇಳಿ? ಇದ್ಯಾಕೆ, ಇನ್ನಾ ಯಿಂಗ್ ನಡಗ್ಗಿದ್ದೀರಿ? ಇಲ್ಲಿ ಬೆಚ್ಚಗೈತಲ್ಲಾ’ಂತ. ಅದ್ಕೆ ಅವೇಳಿದ್ರು: ‘ಸಳಿ ಅಲ್ಲಪ್ಪಾ. ಗುಂಡ್ಲೇನೆ ನಡಗ್ತಾಐತೆ. ಜರಾ ಬಂದಂಗೈತೆ, ಜತೇಗೆ ಕೈಕಾಲ್ಕೂ ಬಂದಂಗಾಯ್ತದೆ. ಕಣ್ಣಿಗ್ ಬಿತ್ತಪ್ಪಾ, ಇಬ್ಬಿಗೂ, ಕತ್ತಲಾ ಗಿದ್ರಾ! ಬೆಳ್ಳೇ ಆಚ್ಚ ಮೊದ್ಕೊಂಡಿತ್ತಪ್ಪಾ! ನಮ್ಮಾಸ್ಸೆ ಪಕ್ದಲ್ಲೇ ನಡ್ಕೊಯ್ತಪ್ಪಾ! ಎಜ್ಜೇ ಸಬ್ಬ ಕೂಡಾ ಕೇಳಿದ್ದಪ್ಪಾ! ನಡುಗೋಯ್ತು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ್ಗೂ ಪಂಚಪರಾಣಗೋಳು. ಜೀವ ಉಳದ್ರೆ ಸಾಕೂಂತ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಓಡ್ಬಂದ್ವಿ! ಮನೇಯಿಂದ ಬಾಕಲೆ ಎತ್ತಿ ಬಿಸಾಕ್ದಂಗಾಯ್ತು ಇಬ್ಬರ್ನೂ! ಇನ್ನೆಂಗಪ್ಪಾ ಒತ್ತಳ್ಳೋದು, ಬೆಳಗಾಗೋ ತನಕ? ನೀ ಮನೀಕೊಳ್ಳಬೇಡಾಪ್ಪಾ! ನಮ್ಮ ಜೀವ ಓಗ್ಗಿಟ್ಟೇತು!’

“ನಾನೇಳೆ — ‘ಸಾಂತಮಾಡ್ಕೊಳ್ಳಪ್ಪಾ ಒಸಿ ಮನಸ್ಸು. ಅದ್ಕೇ ನಾನೇಳಿದ್ದು — ಆ ಆಳ್ವನೇಲಿಬೇಡೀಂತ, ಎಳ್ಳೆಳ್ಳೆ ಸಾರ್ತಿ. ಎಳ್ಳೊರ್ಪ ದಿಂದ್ ಆಳ್ವದ್ದೆತ್ತೆ. ಒಬ್ಬಿಗಾದ್ರೂ ಎದೆ ಇಲ್ಲ, ಅಲ್ಲೋಗಿರಾಕೆ. ಎಳ್ಳೊ ಒರ್ಪದಿಂದ್ ಇದೇ ದಿನ್ಸಾಗ ಮೂರ್ ಜೀವ, ಗಂಡ ಯೆಣ್ಣಿ ಒಂದ್ ಕೈಮಗ, ಒಂದೇ ದಿನ ಪರಾಣ ಕಳ್ಳೊಂಡಿದ್ ಗೊತ್ತಿಲ್ವಾ ನಿಮ್ಗೆ? ಊರೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತೆತ್ತೆ. ನೀವು ನಿಲ್ಲೋದಕ್ ಜಾಗಾ ಇಲ್ಲೆ ಆ ಪಕ್ಕದ್ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಯೆಂಗಪ್ಪ ಎಳ್ಳಿ ಈ ಸಮಾಸಾರಾನ? ಅದೂ ಅಲ್ಲೆ, ಆ ಮನೇಲಿರಾಕಿಲ್ಲ, ಮಂಟಪದಗೇ ಇರ್ತೀವಿ ಅಂದಿದ್ರ ಮ್ಯಾಗೆ ಸುಮ್ಮಾಗೋಗ್ಬಿಟ್ಟೆ ನಾನೂ. ಏನಾಯ್ತು ನಿಮ್ಗೆ? ಯಿವರವಾಗೇಳಿ. ಎನ್ನಂಡ್ರಿ? ಎನ್ನಾಣಿಸ್ಕೊಂಡ್ತು? ಸದ್ಯಕ್ ಬದಿಕಿಬಂದ್ರಲ್ಲ! ಕುತ್ತೆ ಗಿತ್ತೆ ಕಿಮಿಚಾಕಿದ್ರೆ ಎನ್ನತೀ? ಒಬ್ಬೊಬ್ಬೇ ಇದ್ದಿದ್ರೆ ಅಂಗೂನೂ ಆಗೋಗ್ಬಿಡ್ತಾನಿತ್ತೋ ಎನೋ!’ ಅಂದೆ.

“ಅವ್ರಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕೋನು ಇನ್ನೂ ನಡಗತ್ತಾನೇ ಇದ್ದ. ದೊಡ್ಡೋನು ತಮ್ಮನ್ನ ಎದೇಗ್ಕಟ್ಟೊಂಡು, ‘ಇನ್ನೇನ್ ಎದರ್ಕ್ ಇಲ್ವೋ, ಸಿಕ್ಕೋನೇ. ಸಮಾದಾನಮಾಡ್ಕೊಳ್ಳೋ’ಂತ ಯೇಳತ್ತಾ ನನಗೆಳ್ಳ — ‘ನೀನು ಬಲೇ ತೆಪ್ಪಾಡ್ಲೆ, ಸಿನ್ನಯ್ಯ. ನಮಗಾ ಸಮಾಸಾರ ಒಂದೂನೂ ತಿಳಿದು. ಯೋಳ್ಬೇಡ್ವಾ ನೀನು? ಅನ್ನಾಯವಾಗಿ ನವ್ವೀವ ಓಗಿದ್ರೆ, ಆ ಪಾಪ ನಿನ್ ತಲೇಗೇ ಸುತ್ತಿರೋದು.’

“ನಾನಂದೆ — ‘ಸಿವಸಿವಾ! ಸಿವಸಿವಾ! ಓಯ್ತು ಪಾಪ. ಎನ್ನಪ್ಪಾ, ನೀವಿಬ್ಬೂ ಮಂಟಪದಗೇ ನಾವ್ ಮನೀಕ್ಕೋಂತೀವೀಂತ ಯೇಳಿದ್ದರ ಮ್ಯಾಕೇನೇ ನಾನ್ನಮ್ಮಾದೆ. ನೀವು ಆ ಆಳ್ವನೇಲೇ ಇರ್ತೀ ವೀಂತೇಳಿದ್ರೆ ಕಂಡಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದೆ ಸಮಾಸಾರಾನೆಲ್ಲಾ. ಪಕ್ಕದ ಮಂಟಪಲ್ಲೇ ಇರೋರ್ಗೆ ಯಾಕಾರ ಯೋಳ್ಬೇಕು ಆ ಕೆಟ್ಸಂಗ್ತೀ ನಾಂತ ಸುಮ್ಮಾಗ್ಬಿಟ್ಟೆ. ಸದ್ಯಕ್ಕದಿಕಿ ಬಂದ್ರಲ್ಲಾಪ್ಪಾ! ಅಣ್ಣಮ್ಮೇ ಸಂರಕ್ಷನೆ ಮಾಡಿದ್ದು ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರೂ, ನಂತಾಯಿ! ಬೆಳಗ್ಗೆ ತಾಣ ಮಾಡಿ, ಆಯಮ್ಮನ್ನೂಡಿಗೋಗಿ ಶೆಂದಾಗ್ ಪೂಜೆಮಾಡಿಸ್ತೆ. ಅಲ್ಲೆ, ಅಂಗೇ ಗಾಳಿಅನುಮಂತರಾಯನ್ ಗುಡಿಗೂ ಓಗಿ, ಕಾಯೊಡ್ತು

ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, ದಾರ ಕಟ್ಟಿಸ್ಕೊಳ್ಳಿ ಇಬ್ಬಾನೂ, ಪೂಜಾರಿ ಕೈಯಿಂದ.’

“ಸಿಕ್ಕೋನು ಇನ್ನೂ ಎದಕೊಂಡೇ ಗಡಗಡಾಂತ ನಡಗಿದ್ದ. ಐದೈದ್ ನಿಮ್ಮಕ್ಕೊಂದ್ಸರಿ ‘ಬ್ಬ-ಬ್ಬ-ಬ್ಬ’ಂತಿದ್ದ. ಅಣ್ಣ ಯೇಳ್ತದ್ದ— ‘ಈಗೇನಿಲ್ಲೋ ಸಿಕ್ಕೋನೇ. ನೋಡು, ಈಗ ಸತ್ತಕ್ಕಂದಿದ್ದೀವಿ. ನೋಡು, ನಾಂದ್ರಾ ಅಚ್ಚೈತೆ. ಸಿನ್ನಯ್ಯ ಇಲ್ಲೇ ಕುಂತನ್ನೆ ಅತ್ತು. ಅಲ್ಲೋಡು, ಸತ್ತದಾಗ ಎಲ್ಲಾರೂ ಮನೀಕ್ಕೊಂಡವ್ರೆ. ಇನ್ಯಾಕ್ ಬಯಬೀಳ್ತೀಯಾ? ಒದ್ದೊಂಡು ಗೋಡೇಗೊರಕ್ಕೊಂಡು ಕುಂತೋ. ಇನ್ ನಿದ್ದೆ ಎಲ್ಲರ್ದೆ? ಎಂಗ್ಬರ್ದೇ?’

“ಅಮೇಕನ್ನಂದ—‘ನೋಡು, ಸಿನ್ನಯ್ಯ. ರಾತ್ರಿ ಎಂಟಗಂಟೇ ಗೇನೆ ಸೀನಪ್ಪನೋಟಲೋಗಿ ಉಟಾಮಾಡ್ಕೊಂಡು, ಬಂದು ಬಿದ್ ಕೊಂಡ್ವಿ ವಂಬತ್ತಂಟೆ ಸುಮಾರ್ಗೆ, ಮಂಟಪ್ಪಲ್ಲಿ. ಮಳೇ ಜೋರಾಯ್ತು, ಗಾಳಿನೂ ಎಚ್ಚಾಯ್ತು. ಇನ್ ಮಿಂಚೋ ಗುಡ್ಕೋ. . . ಬೂಮಿನೇ ನಡಗಿಸ್ತಿತ್ತು. ಮಂಟಪ್ಪದ ಗಿಲ್ಲ ಇರಾಕೆ. ಅದ್ರಿಂದ ಆ ಆಳ್ತನೇಗೆ ಓದ್ವಿ ಮನೀಕ್ಕೋಣಾಕೆ. ಎಣ್ಣೆ ಅಣ್ಣೆ ಅಚ್ಚೊಂಡು, ನೆಲ ಸುದ್ದಮಾ ಡ್ಕೊಂಡು, ಆಸ್ಕೊಂಡ್ ಮನೀಕ್ಕೊಂಡ್ವಿ. . . . ನಿದ್ದೇಬರ್ದೇ ಇಲ್ಲ. ನಾವ್ ಮನೀಕ್ಕೊಂಡಿದ್ದಿದ್ದು ಕೆಳಗಿನ್ ಪಡಸಾಲೇಲಿ. ಕಾಲ್ದಶೆ—ಬೀದೀ ಕಡೆ ಅಯ್ತಲ್ಲಾ ಆ ಕೋಣೇಗೋಗೋ ಬಾಕ್ಲು; ತಲ್ಲಶೆ—ಮಾಡೀ ಮೇಲಕ್ಕತ್ತೋಗೋ ಮೆಟ್ಟು. . . ಅನ್ನೊಂದೊಡೀತು, ಅನ್ನೆಳ್ಳೊಡೀತು. ಸುಮಾರ್ ಒಂದಗಂಟೆ ಸಮಯ. ಮಳೆ ನಿಂತೋಗಿತ್ತು. ಗುಡ್ಕೊನೂ ಮಿಂಚೂ ನಿಂತಿತ್ತು. ಗಾಳಿ ಮಾತ್ರ ಅಂಗೇ ಬೀಸ್ತಿತ್ತು. ನಂಗೇ ಸೊಲ್ವ ಮಂಪ್ರೆ ಆಯ್ತು. . . . ಸಿಕ್ಕೋನೇಬ್ಬಿಸ್ತ— ‘ಅಣ್ಣಯ್ಯ, ಅಣ್ಣಯ್ಯ. ಏಳಣ್ಣಯ್ಯ, ಯಾರೋ ಮಾಡಿ ಮೆಟ್ಟಿತ್ತಿ ಓದ ಸಬ್ಬ ಆಯ್ತಂತಂದ. ನಾವ್ ನಿದ್ಗಣ್ಣಲ್ಲೇ ಅವನ್ನೆ ಏಳ್ಳೆ—‘ಏ! ಏನೋ ಬೆಕ್ಕೋ ನಾಯೋ ಇರ್ಬೇಕು. ಸುಂಕೆ ಮನೀಕ್ಕೊಳ್ಳಪ್ಪಾ’ಂತಂದೆ. ‘ಇಲ್ಲ ಅಣ್ಣಯ್ಯಾ, ಬೆಕ್ಕು ನಾಯಿ ಓದ್ರೆ ಸಬ್ಬ ಗೊತ್ತಾಗಾಕಿಲ್ವಾ? ಯಾರೋ ಮನಸ್ರೇ ಅತ್ತೊದಂಗೇ ಸಬ್ಬ ಆಯ್ತು. ಕಡ್ಡೀ ಗೀಸಿ ಕೈದೀಪ ಅತ್ಸಪ್ಪಾ’ಂತಂದ.

ನಾನು ಕಡ್ಡೀ ಗೀಸಿ ದೀಪ ಅತ್ತೋದಕ್ ಓಗ್ರೀನಿ—ಅಣತೇಲಿ ಒಂದ್ ತೊಟ್ಟು ಎಣ್ಣೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಇಲೀನೋ ಯೆಗ್ಗಾನೋ ಎಲ್ಲಾ ನೆಕ್ಕಿ ಕಿಲೀನ್ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತೆ. ಬತ್ತಿನೂ ಮೂರೂ ಮುಕ್ಕಾಲ್ ಪಾಲ್ ತಿಂದಿಟ್ಟಿತ್ತೆ. ಇನ್ನೇನ್ಮಾಡೋದು? ಆ ಉಳ್ಳ ಬತ್ತಿಗೆ ತಿರಿ ಕಡ್ಡೀ ಗೀರಿಕ್ಕಿ, ಇಬ್ಬ್ರೂ ಮಾಡೀ ಅತ್ತಿ ನೋಡಿದ್ವಿ. ಬೆಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲ, ನಾಯೂ ಇಲ್ಲ, ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ನಾಯೇ ಬಂದಿರ್ಬೇಕೂಂತಂದ್ಕೊಂಡು ಬಂದು ತಿರ್ಗಿ ಮನೀಕ್ಕೊಂಡ್ ಬಿಟ್ಟಿವ್ವ . . . ದೀಪ ಬತ್ತಿ ಎಲ್ಲಾ ಸುಟ್ಟೀರೋ ಗ್ಬಿಡ್ತು ನಂ ಗಾಸಾರಕ್ಕೆ. ನಮ್ಮತ್ರ ಒಂದ್ ದೀಪ ಇಲ್ಲ, ಒಂದ್ನಂದ್ರ ಇಲ್ಲ. ಅಂಗೇ ಮನೀಕ್ಕೊಂಡಿದ್ವಿ. ಪುನಾ ಸದ್ವಾಯ್ತು—ಯಾರೋ ಮಾಡಿ ಅತ್ತೋದಂಗಿ. ಈ ಸರಿ ನಾನೂ ಎದ್ದೇ ಇದ್ದೆ. ಮೆಟ್ಟಿಲ್ಲಿ ಬೆಕ್ಕು ನಾಯಿ ಅತ್ತೋದ್ರೆ, ಈ ತರ ಸಬ್ಬ ಆಗೋಕಿಲ್ಲ. ನಾನು ದೈರ್ಯ ಮಾಡ್ಕೊಂಡು, 'ಯಾರದು? ಮಾಡೀಗೆ ಅತ್ತೋದೋರೂ'ಂತ ಕೂಗ್ತೆ. ಜವಾಬಿಲ್ಲ. ಯಾಕೋ ನಮ್ಮೂ ಎದೆ ಪುಕಪುಕಾಂತಂತು. ನಂ ಬಟ್ಟೆಬರೆ ಕದಿಯಾ ಕ್ಯಾರೋ ಕಳ್ಳಗಿಳ್ಳ ಬಂದಿರ್ಬೇಕೂಂತ ಪಕ್ಕದಾಗಿನ್ ಬಿದರ್ ದೋಣ್ಣೇನ ಅತ್ರಕ್ಕೆಳ್ಳೊಂಡು, ಅಂಗೇ ಕಾದ್ವಿ. ಏನ್ ಸದ್ದೇ ಇಲ್ಲ. . . . ಕಾಲ್ಗಂಟಿ ಆಗಿರ್ಪೋದು. ಆಮೇಕೆ, ನಮ್ ಕಾಲ್ದಿಶೇಗಿದ್ದ ಕೋಣೇಲಿ ಒಂದ್ ಸಿಕ್ಕಗ ಅಲ್ತಿದ್ ಸದ್ದು ಕೇಳ್ತಂತು. ಸಿಕ್ಕೋನು ನನ್ನಟ್ಟಿ ಯಿಡ್ಕೊಂಡು ಕೇಳ್ತ, ನನ್ನಿವೀಲಿ—'ಕೇಳಿಸಿಲ್ವಾ ನಿಂಗಿ, ಮಗ ಅತ್ತಂಗೇ?' ಅಂತ. ನಾನಂದೆ—'ಒಂದೊಂದ್ವಲ ಗುಳ್ಳೇನರಿ ಕೂಗಿದ್ರೆ ಅಂಗೇ ಕೇಳಿಸ್ತದೇ' ಅಂತ . . . ಸೊಲ್ವು ಪೊತ್ತಾಯ್ತು. ಕೋಣೇಲಿ ಮಗ ಅಲ್ತರೋ ಸಬ್ಬ ನಮ್ಮೆ ಶೆನ್ನಾಗ್ಗೆಳ್ಳಂತು. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರೂ ಸಸ್ತಾಸ್ತ ಉಡುಗೋಯ್ತು. ಸಿಕ್ಕೋನು ನನ್ನಟ್ಟೇನ ಬದ್ವರ್ವಗಿಡ್ಕೊಂಬುಟ್ಟಿ. ಅಪ್ಪುಲ್ಲೇ ಒಂದು ಯೆಂಗ್ಗಿನ್ ದ್ವನಿ 'ಎಂಡೇ ಮಗನೇ! ಎಂಡೇ ಮಗನೇ!' ಅಂತ, ಅದೇನ್ ಬಾಸೇನೋ ತಿಳೀಲಿಲ್ಲಾಪ್ಪ, ಅಂಗಂತ ಕೂಗ್ತಾ ಕೂಗ್ತಾ, ಕಾಲಿಗ್ಗಿರ ಮೆಟ್ಟೊಂಡು ನಮ್ಮಾಸ್ಗೆ ಪಕ್ಕಲ್ಲೇ, ತೀರ ಪಕ್ಕಲ್ಲೇ ನಡ್ಕೋಯ್ತುಪ್ಪ—ಚಕ್ ಚಕ್ ಚಕ್ ಚಕ್ ಅಂತ ಕೆರಾ ಆಕ್ಕೊಂಡು, ನೆಲಕ್ಕೇಚ್ಕೊಂಡು ನಡೀತಿದ್ರೆ ಎಂಗಾಯ್ತದೆ ನೋಡು ಸದ್ದು, ಅಂಗೇ ಆಯ್ತುಪ್ಪ! ಉದ್ದಕ್ಕೆ

ತೆಳ್ಳೆ ಬೆಳ್ಳೆ ಅಚ್ಚಡ ಒದ್ದೊಂಡೋದಂಗಾಯ್ತು! ಎಂಟತ್ ಯೆಚ್ಚೆ ನಡ್ಡೋಗಿ ಕೋಣೆ ಒಳಕ್ಕೆ ಓದಂಗಾಯ್ತು! ನಾವಿಬ್ರೂ ಆ ಸಳೀನಾಗ ಬೆವತೇ ಓಗ್ಗಿಟ್ಟು. ಆಮೇಲಾ ಕೋಣೇಲಿ ತೊಟ್ಟು ತೂಗ್ತಾ ತೂಗ್ತಾ ಲಾಲೀ ಅಡೂ ಕೇಳ್ತಪ್ಪಾ. ಇಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಎದೇನೇ ಸಂತೋಯ್ತು. ಕೈಕಾಲು ಒಂದೂ ಸೋದೀನಾನೇ ಇರ್ತಿಲ್ಲ. ಸಿಕ್ಕೋನು ಘಟ್ಟಾಗ್ ಕಿರಚ್ಚೊಂಬುಟ್ಟು! ಆಗ ನೋಡು, ನಮ್ಮಿಬ್ಬರೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಎಸ್ತಂಗಾ ಯ್ತಪ್ಪಾ, ಬಾಕಲಾಗ್ಚೇ. ಎಂಗೋಡ್ಬಂದ್ವೋ ಇಲ್ಲೆ, ನಮ್ಮೇ ತಿಳೇ ದಪ್ಪಾ! . . ಇನ್ನೇನಪ್ಪಾ ಗತಿ? ಎಬ್ಬಿಸಪ್ಪಾ ಯಾರಾದ್ರೂ! ಸಿಕ್ಕೋನೆ ಇನ್ನೂ ಗ್ವಾನಾನೇ ಬಂದಿಲ್ಲ! ತೆವ್ವೋದಂಗೈತೇ'ಂತ ಅಸ್ಪು ದೊಡ್ಡ ಗಂಡ್ನು ಅಳೋದಕ್ ಸುರುಮಾಡ್ಡ ಸತ್ರದಾಗಿದ್ದೋರು ಒಬ್ಬೊ ಬ್ರಾಗಿ 'ಎನಾಯ್ತು? ಎನಾಯ್ತು?' ಅಂತ ಎದ್ಬಿಟ್ಟು. ನಾನೂ ಆ ಮೂರ್ಗಂಟಿ ರಾತ್ರಾ ಗ ನಾಂದ್ರಾ ಅಚ್ಚೊಂಡೋಗಿ, ನರಸಿಂದೇವರ್ ಗುಡಿ ಪೂಜಾರಿ ವರದಪ್ಪನೋರ್ ಕರ್ಕೊಂಬಂದು, ಅಮ್ಮೊತ್ನಲ್ಲಿ ಅವ್ರಿ ಬ್ರೀಗೂ ಮಂತ್ರ ಆಕ್ಸಿ, ನರಸಿಂದೇವ್ರ ರಕ್ಸೆಕಟ್ಟಿಸ್ತ ಮೇಗೇನೇ ಗ್ವಾನ ಬಂತು, ಸಿಕ್ಕೋನೆ.

“ಅದ್ವೇವೇಪ್ಪ, ಆ ಅಳ್ಬಿದ್ ಮನೇ ತಾವ—ಮನೇತಾವೇನೂ, ಆ ರಸ್ತೇಲೇ—ಓಡಾಡಾಕಿಲ್ಲ ಜನಗ್ಗು, ರಾತ್ರಿ ಆದ್ರೆ. ಆಯ್ತಲ್ಲಪ್ಪಾ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಾಸಾರಾನೂ. ನೆನ್ನೆ ನಡದಂಗೈತೆ ನನ್ನಂತೂನೂ. ಆಗ್ಲೇ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಸಗಳಾಗೋಯ್ತು. . . . ಇನ್ ಓಗ್ರಪ್ಪಾ ನೀವೆಲ್ಲಾ ಮನೆ ಸೇರ್ಕೊಳ್ಳಿ. ಇದ್ದೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿ ಕೆಟ್ಕನಸಾಗ್ಬಿದು. ಓಗ್ತಾ ಅಂಜನೇ ಯನ್ ಗುಡೀಗೋಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಆಕಿ ಕುಂಕ್ಮ ಅಚ್ಚೊಂಡೋಗಿ. ಎಂಗೋ ಎನೋ! . . . ಇನ್ನರೇನೇಪ್ಪಾ—ಸಿಕ್ರಂಗಪ್ಪಾ, ಪುಟ್ಟೆಲ್ಲಪ್ಪ, ತಿಮ್ಮಯ್ಯೋರಾ, ಸುಬ್ಬಪ್ಪಾ—ಈ ಐನೋರ್ ಉಡುಗನ್ನ ಯಾಕ್ ಕರಕೊಂಡ್ ಬಂದೇಪ್ಪಾ, ಈ ಸಣೀ ಕತೇನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಾಕೆ? ಬರೇನಪ್ಪಾ. ನಮಸ್ಕಾರ ಎಲ್ಲಿ ಗೂ. ಒಂಬತ್ತಂಟಿ ಒಡಿದಿದ್ದೇ ತಿಳೇ ನಿಲ್ತೇ! ಇನ್ನು ಪಾರುಪತೇಗಾರಿಗೆ ಎನ್ನಮಾದಾನ ಎಳೋದಪ್ಪಾ ನಾನೂ?”—ಅಂತ ಹೇಳುತ್ತಾ ಕಾವಲು ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಹೊರಟ.

‘ಕೋ, ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ನಿನ್ ಪಾಲು ಜಿಲೇಬಿ ವಡೆ ತಕ್ಕೊಂಡೋಗು’ ಎಂದು ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ ಚಿನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಕೈತುಂಬ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದ. ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಆ ಜಿಲೇಬಿ ವಡೆ ಎಲ್ಲಾ ತಣ್ಣಗಾಗಿಹೋಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನೇ ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆವು.

*

*

*

*

ತಿನ್ನುತ್ತಾ ತಿನ್ನುತ್ತಾ, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲುಮಾಡಿ, “ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೇಳ್ತಾನೆ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಕತೇನ, ಗುಂಡೆ ಜಲ್ ಅನ್ನೋ ವಂಗೆ!” ಅಂತಂದ.

ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ “ಕತೆ ಅಲ್ಲ, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಅದು. ಎಲ್ಲಾ ನೂ ನಡದ ಸಮಾಸಾರಾನೇ. ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಎಂದೂ ಸುಳ್ಳು ಯೇಳೋನಲ್ಲ. ಇದ್ದಿದ್ದು ಇದ್ದಂಗೆ ಯೇಳ್ಳ.” ಅಂದ.

“ಈ ಸಮಾಸಾರಗ್ಗು ಎಲ್ಲಾ ನಂಗೂ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ರೆ ಇಸ್ಪು ಯಿಂಗಡವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರ್ತಿಲ್ಲ” ಅಂದ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ.

ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ—“ಇಗಾ, ಇಂತಾ ಕತೆಗಳ್ನ ನೀವೂ ನಚ್ಚಿಬಿಡಿ. ಮೊದ್ದೇ ನಂ ಜನ ಪುಕ್ಕ. ಇನ್ನೂ ದಿಗಿಲ್ಪಿದ್ದೋಗೋಕೆ!” ಅಂದ.

ಸುಬ್ಬಯ್ಯ—“ಈ ಪ್ಯಾಟೇಲೇ ಉಟ್ಟೋರಾವು. ನಮಗ್ಗೊತ್ತಿಲ್ವಾ ಇದು ಸುಳ್ಳೋ ನಿಜಾನೋ ಅನ್ನೋದು. ಎನ್ನಾತಾಡ್ತೀಯ, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ!”

ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ—“ಒಂದ್ವಿಷ್ಯ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕಿವೀಗ್ ಬಿದ್ರೆ, ಅದು ಎಲ್ಲಾಯ್ತದೆ. ಇಂಗೇ ಮೂರ್ಜನದ ಕಿವೀಗ್ ಬಿದ್ರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಿವಿ ಬಾಲ ಎಲ್ಲಾ ಉಟ್ಟೊಂಬುಡ್ತದೆ. ಕೊನೇಗೆ, ಅದದ್ದೇ ಒಂದಾದ್ರೆ ಜನಗ್ಗು ಎಳ್ಳೊಳ್ಳೋದೇ ಇನ್ನೊಂದಾಯ್ತದೆ.”

ತಿಮ್ಮಪ್ಪ—“ಮೂರ್ಜನ ಯಾರೇಳಿದ್ರಪ್ಪಾ? ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಲಾಗಾ ಯತ್ತಿಂದ ಇಲ್ಲೇ ಇರೋನು. ಅವನ್ನಾತ್ನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ್ದೋರಗ್ಗು ನಂಬ್ಬೆ ಐತೆ. ಈ ಪ್ಯಾಟೇಲಿ ಏನ್ ಸಮಾಸಾರ ಕೇಳ್ ಬೇಕಾದ್ರೂ ಪೋಲೀಸ್ ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಮೊದಲು ಚಿನ್ನಯ್ಯನ್ನೇ ಕರ್ಸಿ ಕೇಳ್ತಾರೆ. ಚಿನ್ನಯ್ಯನೆ ಸುಳ್ಳು ಯೇಳಾಕೇ ಬರೋಕಿಲ್ಲ.”

ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ—“ಆ ಮಳೆಯಾಳಿ ಸಂಸಾರ ಸತ್ತಿರೋದು, ಆ ಮನೇಲಿ. ಯೆಂಗ್ಲೂ ಬಾವೀಗ್ಗಿದ್ ಸತ್ತಿರಬೊದು. ಗಂಡ್ಲು ನೇಣಾ ಕೊಂಡ್ ಸತ್ತಿರಬೊದು. ಆದ್ರೆ, ಆ ಮೂರ್ಜಿವಾನೂ ದೆವ್ವಗಳೇ ಆಗಿ ಆ ಮನೇಗೇ ಕುಂತವ್ರೇ ಅಂಬೋದು ನಂಬಾಕಾಗಾಕೆಲ್ಲ. ಆ ಮನೇಲಿ ಮನೀಕ್ಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಣ್ಣವ್ವೀರಿಬ್ರೂ ಏನಾರ ಕೆಟ್ ಕನಸು ಕಂಡಿರ ಬೇಕು, ಬಯಬಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಏನೋ, ದೆಯ್ಯಗಳಂತೆ, ದೆಯ್ಯಗಳು! ಒಳ್ಳೇದವ್ವಾ. . . ನೀವ್ಯಾರಾದ್ರೂ ಕಣ್ಣಾರ ಕಂಡಿದ್ದೀರಾ, ದೆಯ್ಯಗಳ್ಳ? ಅಜ್ಜೀ ನನ್ನೆ ಕಥೆ ಯೋಳಾಕ್ಕಿಲ್ವಾ ಬ್ರಮ್ಮರಾಕ್ಸನನ್ನು—ಕೇಳಿದ್ದೀ ವಪ್ಪ ನಾವೂನೂ ಚಿಕ್ಕಂದ್ವಾಗ ಇಂಥಾ ಎಸೋ ಕತೆಗಳ್ಳ.”

ತಿಮ್ಮಪ್ಪ—“ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ, ನೀನಿನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕೋನು. ನಿಂಗಿ ರಕ್ತ ಚೆನ್ನಾಗೈತೆ. ಮೈಯಾಗ ತ್ರಾಣ ಚೆನ್ನಾಗೈತೆ. ನಿನ್ ನಂಜ್ಕೆ ಅಂಗೇ ಇಲ್ಲವ್ವಾ, ಸಾವಿರ ವರ್ಸ. ನಂಗೋಡು—ನಿನ್ನಿಂತ ಎರಡ್ರಸ್ಸು ವಯಸ್ಸಾಗೈತೆ. ಈಗ ಚೆನ್ನಯ್ಯ ಏಳಿದ್ದಿಕ್ಕಂತ ಎದೆ ನಡಗೋ ಸಮಾಸಾರ ಗ್ಗು ಎಸೋ ನಡೋಗೈತೆ, ನಾ ಕಂಡಂಗಿ.”

ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ—“ದೆಯ್ಯ ಎಲ್ಲಂತು ತಿಮ್ಮಪ್ಪ. ಸತ್ತೋರೆಲ್ಲಾನು ದೆಯ್ಯಗೈ ಆದ್ರೆ, ಲಾಗಾಯ್ತನಿಂದ ಸತ್ತೋರ ದೆಯ್ಯಗಳು, ಈ ಪರ ಪಂಚದಲ್ಲಿರೋ ಜನಗಳ್ಳಿಂತ ಸಾವಿರ ಸಾವಿರ ಪಾಲು ಎಚ್ಚಾಗಿರ ಬೇಕಲ್ವಾ? ಒಂದೊಂದ್ನೇಗೂ ಒಂದೊಂದ್ವಾವಿರ ದೆಯ್ಯಗ್ಗು ಆಯ್ತದೆ ಅಲ್ಲೀಗೆ.”

ತಿಮ್ಮಪ್ಪ—“ಸತ್ತೋರೆಲ್ಲಾ ದೆಯ್ಯಗಳಾಗೋಕೆಲ್ಲ, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ. ತಿಳಿದೋರು ಯೋಳತ್ತಾರೆ: ಯೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಸೆ ಇಟ್ಟೊಂಡು ಸಾಯೋರೂ, ಇಂತಾದ್ದು ತನೀಗ್ಗಿಕ್ಲೆಲ್ವೇ, ಇಂತಾದ್ದು ತನೀಗಾಗ್ಲಿಲ್ವೇ ಅಂತಂತ ಕೊರಗೀ ಕೊರಗೀ ಸಾಯೋರೂ, ಎಚ್ಚು ಆಣ ಕೂಡಾಕೇ ಕೂಡಾಕೇ ತಾನೂ ಅನುಬವಿಸ್ತೆ, ಇತರಗೂ ಕೂಡ್ತೆ, ದಾನಾ ದರ್ಮಾ ಮಾಡ್ತೆ, ಯಾಗೂ ಎನ್ ಉಪಕಾರಾನೂ ಮಾಡ್ತೆ, ಸಾಯೋವಾಗ ‘ಅಯ್ಯೋ, ಸತ್ತೋಯ್ತೇನಲ್ಲಾ, ಈ ಅಣ್ಣನೆಲ್ಲಾ ಬುಟ್ಟುಬುಟ್ಟು’ಂತ ಅನ್ನೋರೆಲ್ಲಾ ದೆಯ್ಯಗೈ ಆಗ್ತಾರೆ.”

ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ—“ದೆಯ್ಯ ಇಥೇಂತ ನಂಬೋರು ನಂಬ್ಬಿ. ನಾನ್ ನಂಬಾಕಿಲ್ಲ. ನಂಗೆ ಯಾವೆದರ್ಕೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಇವತ್ ರಾತ್ರೀನೇ ಬೇಕಾದ್ರೆ, ನಾನೊಬ್ಬೇ ಆ ಅಳ್ತನೇಲಿ ಮನೀಕ್ಯೋಂತೀನಿ. ನೀವ್ ಪಂದ್ಯ ಕಟ್ಟಿ.”

ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ— “ಯಮಗುಂಡ್ಗೆ ಕಣಪ್ಪಾ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲಂದು. ದೇವು ಸಾವಿರ ವರ್ಸ ಇಟ್ಟಿಲ್ಲಪ್ಪ ನಿನ್ನ.”

ತಿಮ್ಮಪ್ಪ—“ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ, ನೀನಿನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕೋನು. ದೊಡ್ಡೋರ್ ಮಾತ್ಗೆ ಗೋರ್ವ ಕೊಡ್ಬೇಕು.”

ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ—“ಯಾತರ್ಮಾತು ತಿಮ್ಮಪ್ಪ? ಅಂಗಾರೆ, ನಿಮ್ಮನ್ ಕಂಡ್ರೆ ನಂಗೆ ಇಸ್ವಾಸ ಇಲ್ವಾ? ಮರವಾದೆ ಇಲ್ವಾ? ಇಂತಾ ಬೆಪ್ಕತೆ ಕೇಳಿದ್ರೆ, ಸಿಟ್ ಬರ್ಪ್ಪೆತೊ ಇಲ್ವೊ ಏಳು.”

ಸುಬ್ಬಯ್ಯ—“ಅಂಗಾರೆ, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ, ನೀನಾ ಮನೆಯಾಗ ಮನೀಕ್ಯೋಂತೀಯಾ?”

ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ—“ನೀನ್ನಾನಾ ಅಂಗಾಡಿದ್ರೆ, ನಾವು ನೂರೂರು ರೂಪಾಯಿ ತಲಾ ಬಾಜಿ ಕಟ್ಟೀವಿ. ಎಂಗೇ, ತಿಮ್ಮಪ್ಪ? ಸುಬ್ಬಯ್ಯ? ಮುನ್ನೂರು ರೂಪಾಯ್ಗೆ ಚಿನ್ನದ್ದೋಡಾ ಮಾಡ್ಬಿಟ್ಟು, ಯಜಮಾನ ಕೈಯಿಂದಾನೆ ನಿನಿಗಾಕಿಸ್ತೀವಿ.”

ತಿಮ್ಮಪ್ಪ, ಸುಬ್ಬಯ್ಯ—“ಅಂಗೇನೆ ಸೈ.”

ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ—“ನಾನೂ ಸೈಯ್ಯೇ. ಏನ್ ಇವತ್ತೇ ಆಗ್ಲೋ?”

ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ—“ಇವತ್ತು ಬೇಡ. ಇದು ಎಂಗೂ ಅಸಾಡ್ ಮಾಸಾನೇ. ನಾಳೆ ಬರೋ ಅಮಾಸ್ಯೇನೆ ಅವು ಸತ್ತಿದ್ದಿನಾಂತ ಯೋಳ್ಳ ಚಿನ್ನಯ್ಯ. ಆವೊತ್ತೇ ಯಾಕಾಕ್ಕೂಡ್?”

ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ—“ಏನ್ ಅಮಾಸ್ಯೇಂತ ಎದರಿಸ್ತೀರೋ ನನ್ನ? ಅಮಾಸ್ಯೇನೇ ಆಗ್ಲೇಳು. ನೀವೆಂಗೇಳಿದ್ರೆ ಅಂಗೇ. ನಿಮ್ ಮುನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಬಂದುಬಿಡ್ತೊಂತದ್ದೊಳ್ಳಿ.”

ತಿಮ್ಮಪ್ಪ—“ನಾವೊಡೋ ಮುನ್ನೂರು ಮೂರ್ಸಾವ್ರ ಅಗ್ಲೀ ನಿನಗೆ, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ - ನಿನ್ ಸೋಬಣಕ್ಕೆ ಒಂದ್ಜೆ

ರೇಸ್ಮಿ ದೋತ್ರ, ನಿನ್ನೆ ಣ್ಣೀಗೆ ಒಂದ್ ಕಾಸಿ ಪೀತಾಂಬ್ರ ನಮ್ ಗರಡೀ ಕಡೆಯಿಂದ ಉಡುಗೈ ಕೊಡಿಸ್ತೀವಿ.”

ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ—“ಬರೋ ಅಮಾವಾಸೇಗೇನೇ ಆಗ್ಲಿ. ಎಸ್ಕೊತ್ತೇ? ಎಂಗಿ? ನಾನಲ್ಲಿ ಮನೀಕ್ಕೊಂಡಿದ್ದೇಂಬೋದ್ ನೋಡೋರ್ಯಾರು?”

ಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ, ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ, ತಮ್ಮತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಮಾತಾಡಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅನಂತರ...

ತಿಮ್ಮಪ್ಪ—“ಯಾರಪ್ಪಾ ನೋಡೋರೂಂತೀಯಾ? ಇಕೋ, ನಾವೊಂದ್ ನಿರ್ದಾರಕ್ಕಂದಿದ್ದೀವಿ, ಮೂರ್ಜನಾನೂ. ಏನಾದ್ರೂ ಗುರಾಕ್ಚಿಟ್ಟು, ನಿನ್ನೆಗೆ ಮೂರು ಕಬ್ಬಿಣದ್ ಮೊಳೆ ಕೊಡ್ತೀವಿ. ಅದ್ ನೀನು ಬರೋ ಅಮಾವಾಸೇ ರಾತ್ರಿ ಅನ್ನೆಳ್ಳು ಗಂಟೇ ಮೇಕೆ, ನೀನು ಮೊಬ್ಬೇ ಆ ಮನೇಗೋಗಿ, ಬೀದಿ ಕಡೆ ಕೋಣೇಲೊಂದ್ಕೊಳೆ, ಕೆಳ್ಳಿನ್ ಪಡ್ಸಾಲೇಗೊಂದ್ಕೊಳೆ, ಮಾಡೀ ಅತ್ತಿ ಮೆಟ್ಟು ಪಕ್ಕಾಗಿರೋ ಬಾಗಿಲ್ ಕಡೆ ಗೋಡೇಗೊಂದ್ಕೊಳೆ ಬಡದ್ಬಟ್ಟರಬೇಕು. ನಾವ್ ಆವತ್ತಿನ ದಿನ ಅನ್ನೊಂದ್ಗಂಟೇಗೆ ಸರಾಾಗಿ ಕೊಡ್ತೀವಿ ನಿನ್ನೆಗೆ ಮೊಳೆಗಳ್ಳು, ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ ಮನೇಲಿ. ನಿನ್ನೊತ್ತೇಗೆ ಆವತ್ರಾತ್ರಿ ಕಮಲಾ ಸತ್ರದ ವರ್ಗೂ ಯಾರಾದ್ರೂ ನಂಪೈಕಿ ಬರ್ತಾರೆ. ನೀನ್ ಮೊಳೆ ಮೊಡದ್ಬಟ್ಟು ಬಂದು ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ್ ಮನೇಲೇ ಮನೀಕ್ಕೊ. ಬೆಳಗಾಗುತ್ತೂ ನಾವೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟಿಗ್ಗೇರಿ ಈ ಆಳ್ತನೇತಾವ್ವ ಬಂದು, ನೀನೊಡೆದಿರೋ ಮೊಳೆಗಳ್ಳು ಅಜಮಾಸಿ ಮಾಡ್ತೀವಿ. ಇದು ನಿನ್ನೆ ಒಪ್ಪೆ ತಾನೆ? ನೀನು ರಾತ್ರಿ ಆ ಮನೇಗೋಗೋವಾಗ ಕೈಯಾಗ ಬೆಂಕಿಪಟ್ಟಿ, ಇನ್ಯಾತರ್ದಾನ ಬೆಳಕು ಗಿಳಕು ಏನೂ ತಕ್ಕೊಂಡೋಗ್ಬಾರ್ದು— ಕತ್ತಾಗೇ ಓಗ್ಬೇಕು, ಕತ್ತಾಗೇ ಬರ್ಬೇಕು. ಇದ್ಮಾತ್ಕೊಡ್ಬೇಕು.”

ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ—“ಸೈ. ಒಪ್ಪೇನೆ. ಇದೋ, ಬಾಸೆ ಮಾಡ್ತೀನಿ, ದೇವ್ರ ಎಸಮೇಗೆ.”

ಸುಬ್ಬಯ್ಯ—“ಮಾತೇ ಬಾಸೆ ಇದ್ದಂಗಿ ನಂ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನತ್ರ. ಗಂಡಸಂದ್ರೆ ಇಂಗಿರ್ಬೇಕಪ್ಪಾ! ಅದ್ಕೇ ಯಜಮಾನು ಯಾವಾಗ್ಲೂ ಯೇಳ್ತೀರೋದು—‘ಭಾತಿ ಐತೋ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲಂಗಿ! ದಿಲ್ ಕಚ್ಚಾ ಅಲ್ಲ

ಅವನೂ'ಂತ. ಈ ಸಾರಿ ಬತ್ತದಲ್ಲಿನ ಗೊಲ್ಸು ಆಕ್ತಾರಂತೆ, ಪುಟ್ಟ ಮಲ್ಲ, ನಿನ್ನಾಲ್ಗೆ. ಬೆಂಗಳೂರೂ, ದಂಡೂ, ಎಳ್ಳಕ್ಕೂ ಸವಾಲ್ ನಿಂದು. ಆ ಕೃಪಾಶಿಂಗೂ ಒಂದ್ ಜಂಬಾ ಕೊಸ್ತಾನೇ ಕೊಸ್ತಾನೇ, ಪುಟ್ಟ ಮಲ್ಲಾ, ನೀನವನ್‌ಗಾನಾ ಈ ಸಾರಿ ಎತ್ತಿ ಕುಕ್ಕಿಡು. ವೊಟ್ಟೆತುಂಬಾ ಆಲ್ ಕುಡೀತೀವಿ ನಾವೆಲ್ಲಾರೂ, ನಿನ್ನೆಸರೇಳೆ. ಆಕ್ಲೆ ಯೆಜ ಮಾನ್ತೂನೂ ಮೀಸೇಮೇಲ್ ಕೈ.”

ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ—“ಇನ್ನೇಳಪ್ಪಾ. ಸಳಿ ಜೋರಾಯ್ತು. ಅತ್ತಂಟಿ ಒಡೀತೋ ಎನೋ.”

ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದು ಮನೇ ದಾರಿ ಹಿಡಿದೆವು.

ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಲೇ, ಆಯಿತು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಆಶೀರ್ವಾದ ನನಗೆ. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರೋದಿಲ್ಲಂತ ಆಣೆ ಇಟ್ಟೊಂಡೆ. ಅದ್ರೆ ಅದು ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ. ಪುನಃ ಯಥಾಪ್ರಕಾರಾನೇ, ನಾಯಿಬಾಲ.

ಆಷಾಢ ಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ

ಆಷಾಢ ಬಹುಳ ಚತುರ್ಥಿ ದಿನವೇ ಮೇಲಿನ ಮಾತುಕತೆ ಎಲ್ಲಾ ನಡೆದು, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡದ್ದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪುವವರು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆರಾತ್ರಿಯೇ ಮನೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಕೈಮೇಲೆ ಕೈ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು, 'ಯಾರತ್ತರ್ದಲ್ಲೂ ಈ ಸುದ್ದಿ ಎತ್ತೂಡ್ತು, ತಿಳಿಸ್ತೂಡ್ತು'ಂತೆ ಭಾಷೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ. ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಹೆದರಿಸಿಯೂಬಿಟ್ಟು ನನ್ನ—'ಈ ಸುದ್ದಿ ನಿನ್ನಿಂದಾಗಾನೆ ಏನಾದ್ರೂ ಮೊರಕ್ಬಂದ್ರೆ, ಪೂತೇ ಆಕ್ಬಿಡ್ತೇವೆ ನಿನ್ನಾ'ಂತೆ. ಸುಬ್ಬಯ್ಯನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ವಿಶೇಷ ಗೌರವ ಇತ್ತು, ಹೆದರಿಕೆಯೂ ಇತ್ತು. ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಖದೀಮ. ಒಳ್ಳೇ ಮಾತಿಗೆ ಬಂದರೆ, ಅವನಂಥ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನುಷ್ಯನೇ ಇಲ್ಲ. ತನ್ನ ಜೀವ ಬೇಕಾದರೂ ತೆರುತ್ತಿದ್ದ, ಸಮಯಕ್ಕೆ. ನ್ಯಾಯವಿಲ್ಲದ ಕಡೆ, ತನ್ನ ಜೀವಾನೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ಇತರರ ಜೀವಾನೇ ಆಗಲಿ, ಅವನಿಗೆ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ, ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಅಂದರೆ ನಮ್ಮ ಪೇಟೆಗೇ ಗೌರವ.

ಹತ್ತುದಿನ ಕಳೆದೂ ಹೋಯಿತು. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಬಂದೇ ಬಂತು. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ದಿನದ ಹಿಂದಿನ ದಿನವೇ, ಅಂದರೆ ಚತುರ್ದಶಿ ದಿನವೇ, 'ದಿನ-ವಾರ-ನಕ್ಷತ್ರ-ತಿಥಿ' ಹೇಳುವ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಂದು, ನನ್ನ ಅಜ್ಜಿಯ ಕೈಯಿಂದ ಅಕ್ಕಿ, ಬೇಳೆ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಜೆಲ್ಲ, ಬಾಳೇಹಣ್ಣು ಎಲ್ಲಾ ದಾನವಾಗಿ ಪಡೆದು, 'ನಾಳೆ ಭಾನುವಾರ, ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ; ಮೂಲಾ ನಕ್ಷತ್ರ, ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣ; ಗ್ರಸ್ತ ಆರೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ, ಮೋಕ್ಷ ಒಂಬತ್ತೂಕಾಲು ಗಂಟೆಗೆ. ಶುದ್ಧಮಂಡಲ ದರ್ಶನ ಒಂಬತ್ತೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ. ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಬಹುದು, ಹತ್ತುಗಂಟೆಗೆ. ಧನುರಾಶಿಮವರು ಖಂಡಿತ ಶಾಂತಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅನರ್ಥಯನ. ಕ್ರೂರದಿನಾ'ಂತೆ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದ. ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಪೂರ್ವಾಷಾಢ ನಕ್ಷತ್ರ. ನನ್ನದು ಧನುರಾಶಿ. ಆದಿನ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕರೆಸಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಯುಷ್ಯಹೋಮ, ನವಗ್ರಹ ಜಪ, ಹೋಮ, ಎಲ್ಲಾ ಮಾಡಿಸಿದರು, ನನಗಾಗಿ. 'ಈದಿನ ಮನೇಬಿಟ್ಟು

ಹೊರಗೆ ಹೋಗಕೂಡದು' ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಆಗಿಯಾಯಿತು, ನನಗೆ. ನನಗೋ, ಅವತ್ತೆಲ್ಲಾ 'ಸುಬ್ಬಯ್ಯನು ಯಾವಾಗ ನೋಡ್ಬೇನೋ? ಏನೆಲ್ಲಾ ಏರ್ಪಾಡು ನಡೆದಿದೇ'ಂಬೋ ಯೋಚನೆಯೇ ಹೊರತು, ಬೇರೆ ಏನೂ ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸಂಜೆ ಆಗುತ್ತಲೂ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಅಜ್ಜಿಯನ್ನು ವುಸಲಾಯಿಸಿ, 'ನನ್ ಸ್ನೇಹಿತ ಸೂರಿ ಮನೆಲಿ ಇಂಡಿಯಾ ಭೂಪಟೆ ಹೊಸ್ತಾಗಿ ತರ್ಸಿದ್ವಾರಂತೆ. ಪಕ್ಕದ್ದನೇ ತಾನೇ—ನೋಡ್ಕೊಂಡ್ ಬಂದ್ಬಿಡ್ಬೇನೆ ಅಜ್ಜೀ, ಹತ್ತೇ ನಿಮಿಷ್ದಲ್ಲಿ'ಂತ ಹೇಳಿ, ಮನೆಯಿಂದ ನುಣುಚಿಕೊಂಡು, ನಾನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆ ಮೇಲೆ ಸೂರಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಭೂಪಠವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು, ನೆಟ್ಟಗೆ ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆ.

ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಆಗತಾನೇ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದವನು ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೂ 'ಕೆಂಡ'ವಾದ. ನಾನು ಕೇಳಿಕೊಂಡೆ—, 'ಸಿಟ್ಟುಮಾಡಬೇಡ, ಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ನಾನ್ಯಾಗೂರ್ ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ ಸಮಾಚಾರಾನಾ'ಂತ. ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಹೇಳಿದ—'ಒಳ್ಳೇದು. ಎಲ್ಲಾ ಏರ್ಪಾಡಾಗೋಗೈತೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅಸ್ವೊತ್ತೇ ನಿಮನೇ ಮುಂದೆ ಬರೋವಾಗ ತಿಳಿಸ್ತೀವಿ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಾಸಾರಾನು. ಈಗ 'ಗಂ' ಅಂತ ಮನೇಗೋಗು' ಅಂದ.

ನೆಟ್ಟಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆ. ನಾನು ಬೇಗ ಮನೆಗೆ ಬಂದದ್ದು ನೋಡಿ ನಮ್ಮಜ್ಜಿಗೆ ಬಹು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹೊತ್ತು ಹೋಗಿ ಊಟ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಏನೂ ಊಟ ಮಾಡದೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡೆ. ಯೋಚನೆಯೆಲ್ಲಾ ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ ಮನೆಲಿ, ಆ ಹಾಳು ಬಿದ್ದ ಮನೆಲಿ. ಏನು ಮಾಡಿದರೂ, ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡರೂ ನಿದ್ರೆ ಬರವೊಲ್ಲದು.

ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗ ಒಂದು 'ಬಿ—ಟೈಂಪೀಸ್' ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು ತಲೆದೆಸೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಐದೈದು ನಿಮಿಷಕ್ಕೆ, ಹತ್ತು ಹತ್ತು ನಿಮಿಷಕ್ಕೆ ಒಂದೊಂದು ಸಲ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ 'ಷುರು.' ಮನೆಯವರೆಲ್ಲಾ ಮಲಗಿ, ದೊಡ್ಡವರು ಗೊರಕೆ ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೂ 'ಷುರು.'

ನನಗಂತೂ ನಿದ್ರೆ ಯೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಗಡಿಯಾರದ 'ಟಿಕ್ ಟಿಕ್' ಎಲ್ಲಾ ಎಣಿಸಿದೆ.

ಹತ್ತು ಹೊಡೆಯಿತು . . . ಹನ್ನೊಂದೂ ಹೊಡೆಯಿತು.

*

*

*

*

ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚನೆಗಳು ಮೊದಲಾದುವು . . .

ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ ಮನೇಲಿ ಸೇರಿದ್ದಾರೆ. ಮಾತುಕತೆಗಳು ನಡೆದಿವೆ . . . ಅಗೋ, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಹೊರಟ, ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ ಮನೆಯಿಂದ. ಜೊತೇಲಿ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಇದ್ದಾನೆ. ಇನ್ನೇನು, ನಮ್ಮ ಮನೆ ಮುಂದೇನೆ ನಡೆದಿದ್ದೀಗ್ತಾರೆ . . . ನಡೆದಿದ್ದೀಗುವ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿ ಬರಿದೆ. ಹೆಜ್ಜೆಗಳು ಹತ್ರಹತ್ರ ಬರಿವೆ. ಅದೋ, ಅವರೇ ನಡೆದಿದ್ದೀಗ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳಿಬರಿದೆ ಅದೋ, ಮನೆ ದಾಟಿ ಮುಂದಕ್ಕೋದ್ರು . . . ಹೋದ್ರು . . . ಹೋದ್ರು . . . ಈಗ ಹೆಜ್ಜೆ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಲ್ಲ . . .

ಇನ್ನೊಂದು ನಿಮಿಷ . . . ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಂಜನೇಯನ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದ ತೆಂಗಿನಕಾಯನ್ನು ಇಗೋ ಈಗ ಒಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಕರ್ಪೂರ ಹಚ್ಚಿದ, ಕೈಮುಗಿದ, ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿದ, ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದ . . .

ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಟ. ಜೊತೇಲಿ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಇದ್ದಾನೆ . . .

ಕಮಲಾಭತ್ರದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ . . .

ಇಗೋ, ಕಮಲಾಭತ್ರದ ಹತ್ತಿರ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಇಬ್ಬರೂ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ ಕೈಯಿಂದ ಮೊಳೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ . . .

ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಗೆ ಆರೇ ನಿಮಿಷ ಇದೆ, ಅಷ್ಟೆ . . .

ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ - 'ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ, ನಾನಿಲ್ಲೇ ಕಾದಿರೇನೆ. ಬೇಗ ಮೊಳೆಗಳ್ಳ ಹೊಡೆದು ಬಂದುಬಿಡು. ನರಸಿಂಹ ದೇವರನ್ನು

ಧ್ಯಾನಮಾಡ್ತಾ ಹೋಗು. ಇಗೋ, ನಿನ್ನೆತ್ತೀಲಿ ಅಂಜನೇಯನ ಭಂಡಾ ರಾನೂ ಇದೆ. ಕುತ್ತಿಗೆ ತಾಬೀಜಿನಲ್ಲಿ ಅಂಜನೇಯನೇ ಇಧಾನೆ. ಯಾವ ಭಯಾ ತಾನೇ ಏಕೆ? ನಿನ್ನ ಕೂದಲು ಅಲ್ಲಾಡೋಲ್ಲ. ಬೇಗನೆ ಬಂದ್ಬಿಡು, ನಾನಿಲ್ಲೇ ಕಾದಿರ್ದೇನೇ'ಂತ . . .

ಹೊರಟ, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ, 'ಜೈ ಹನುಮಾನ್!' ಅನ್ನುತ್ತಾ. ಕಮಲಾ ಭಕ್ತದ ಸಕ್ಕದ ಓಣೀಲಿ ಹೊರಟ . . .

ಕೆರೇ ಏರಮೇಲೆ ಹೋಗೋದಕ್ಕೆ ಮೆಟ್ಟು ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದಾನೆ . . . ಹತ್ತಿದ . . . ಹೊರಟ, ಬಲಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಕೊಂಡು . . . ನೀರುಪುಚ್ಚಿಕಾಯಿ ಗಿಡಗಳನ್ನು ದಾಟಿಹೋದ . . . ಗೋಣೀಮರದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದ . . . ಬಲಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದ . . .

ಇದೋ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆ. ಕತ್ತಲೋ ಕತ್ತಲು. ತುಂಬಿದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ. ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ. ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಲಾಂದ್ರದ ಕಂಬವೂ ಇಲ್ಲ. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಬೆಳಕೂ ಇಲ್ಲ. ತುಂಬ ಮೋಡ ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಿದೆ. ಎದರಿಗೆ ಏನಿದೆ, ಏನಿಲ್ಲ - ತಿಳಿಯುವುದು ಕಷ್ಟ. ನೆಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹಾವುಗಳಿವೆ, ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳಿವೆ. ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ಆಚೆ ಈಚೆ ಹೋದರೆ ಲಾಂಟನಾ, ನಾಗಕತ್ತಾಳಿ ಪೊದೆಗಳು. ಜೊತೆಗೆ ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಗಾಳಿ, ಮನುಷ್ಯನನ್ನೇ ತೂರಿಕೊಂಡು ಹೋಗು ವಷ್ಟು ಬಿರುಸಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿದೆ . . .

ನೆಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ಪುಟ್ಟ ಮಲ್ಲ. ಯಮಗುಂಡಿಗೆ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನದು. ಅಂಜನೇಯ ಅವನ ಎದೆ ಯಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತೆ ಭಯವೆಂದರೆ ಏನು! . . .

ಹಾಳುಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿಯೇಬಿಟ್ಟ!

ಬೀದಿಯ ಕಡೆಗೆ ಇರುವ ಎರಡು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿದ, ಒಂದೊಂದಾಗಿ. ನಾಲ್ಕು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳು. ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕಾಲಿನಿಂದ ತಡವರಿಸಿ ನೋಡಿ, ಇನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳು ಇಲ್ಲ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ . . . ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಚಡಾವು ಮೆಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ . . .

ಪಡಸಾಲೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಕೈಯಿಂದ ತಡವರಿಸಿ ಗೋಡೆ ಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ . . .

ಬೀದಿಯ ಕಡೆಯ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಸಿಕ್ಕಿತು ಬಾಗಿಲು. ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದ . . .

ಗಾಳಿ 'ಸುಯ್ಯೋಂ' ಎಂದು ಬೀಸುತ್ತಿದೆ. ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಹಾಕಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಷರಟು 'ಪಟಪಟ' ಬಡಿಯುತ್ತಿದೆ. ಎದೆ ಮಾತ್ರ ಶಾಂತ ವಾಗಿದೆ. ಯಾವುದೋ ಒಂದೆರಡು ಮುರುಕಲು ಕಿಟಕಿ ಬಾಗಿಲು ರಪ ರಪನೆ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ನೂರಾರು ಸಾವಿರಾರು ಕಪಟದ ಹಕ್ಕಿ ಗಳು ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, 'ಕೀಚ್ ಕೀಚ್' ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತಾ, ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಬಡಿಯುತ್ತಾ ಆಚೆ ಈಚೆ ಹಾರಾಡುತ್ತಿವೆ. ಮನೆಯ ಮೇಲೆಯೋ ಅಥವಾ ಎದುರಿನ ಹುಣಿಸೇಮರದ ಮೇಲೆಯೋ 'ಕಿಚಕಿಚ' ಎಂದು ಹಾಲಕ್ಕಿಗಳ ಕೂಗು . . .

ಈ ಭೀಕರ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ಅತಿಭೀಕರ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಒಂದು ಮೊಳೆಯನ್ನು ಕೈಸುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಗೋಡೆಗೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಥಪ್—ಥಪ್! . . . ಥಪ್—ಥಪ್! . . .

ಎರಡು ನಿಮಿಷ ಆಯ್ತು. . . ಐದು ನಿಮಿಷ ಆಯ್ತು. . .

ಥಪ್—ಥಪ್! . . . ಥಪ್—ಥಪ್! . . .

ಇದೇನು, ಒಂದು ಮೊಳೆ ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಐದು ನಿಮಿಷವೇ!..

ಇನ್ನೇನು ಮುಗಿಯಿತು . . .

ಇಲ್ಲ! ಮುಗಿಯಲೇ ಇಲ್ಲ! . . .

ಇನ್ನೂ . . . ಥಪ್—ಥಪ್! . . . ಥಪ್—ಥಪ್! . . .

ಇದೇನು, ಹತ್ತು ನಿಮಿಷವಾದರೂ ಇನ್ನೂ ಒಂದೇ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ!

*

*

*

*

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಜ್ಜಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಗಿ, "ಯಾಕೋ ನೆಂಕಟೇಶ, ಇನ್ನೂ ನಿದ್ದೇನೆ ಮಾಡ್ಲಿಲ್ಲ? ದೀಪ ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೊಂಥ್ರೆ ನಿದ್ದೆ ಬರುತ್ತೇನೋ? ಸಣ್ಣದು ಮಾಡಿ, ದೂರ ಇಟ್ಟು, ರಾಮಾ ಕ್ರಿಷ್ಣಾ

ಅಂತ ಮಲಕ್ಕೊಳ್ಳೋ'ಂದು. ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನ ಜತೆಯಲ್ಲೇ ಹೋಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಒಳಜೀವ ತತ್ಕ್ಷಣ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡಿತು. ನಾನು— 'ಎನೂ ಇಲ್ಲ ಅಜ್ಜಿ. ಯಾಕೋ ನಿದ್ದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕತೆ ಓದ್ತಾ ಇದ್ದೆ' ಅಂದೆ. ಅಜ್ಜಿ ಅಂದಳು— 'ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಮಲಗಿಕೋವ್ವಾ. ಅರ್ಧ ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತು. ಕೆಟ್ಟ ಗಾಳಿಗಳು ಸಂಚಾರ ಮಾಡೋ ಹೊತ್ತು. ಅಮಾ ವಾಸ್ಯೆ ಕೆಟ್ಟದಿನ.' ನಾನು ದೀಪ ಚಿಕ್ಕದು ಮಾಡಿ, ದೂರ ಇಟ್ಟು, ಅಜ್ಜಿ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡೆ . . .

ಆದರೂ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಇನ್ನೂ ಮೊಳೆ ಹೊಡೀತಾನೇ ಇದ್ದ: ಥಪ್—ಥಪ್! . . . ಥಪ್—ಥಪ್! . . . ಶಬ್ದ ನಿಲ್ಲಲೇವೊಲ್ಲದು.

ಆಗ ನನ್ನಜ್ಜಿ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಎದ್ದುಬಂದು, "ಯೇನೋ ಮಗೂ, ಏನೇನೋ ಕನವರಿಸುತ್ತಿದ್ದೀ? ಭಯಬಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕಾಣ್ತೀಯಲ್ಲೋ! ತಾಳು, ನಾನು ನಿನ್ನತ್ತಲೇ ಹಾಸಿಗೆ ಎಳೋತೇನೆ. ನಿಮ್ಮ ತಂದೇನ ಎಬ್ಬಿಸಲೇನೋ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ನಾನು 'ಸುಮ್ಮಿರು, ಅಜ್ಜಿ. ನಾನು ಕನವರಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ, ನೆನವರಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ. ಏಕೋ ನಿದ್ರೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೆ.' ಅಂದೆ. ಸಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹೊರಳಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡೆ . . .

ಆದರೆ ಅದೇ 'ಥಪ್—ಥಪ್! . . . ಥಪ್—ಥಪ್! . . . ' ನಿಲ್ಲಲೇ ಇಲ್ಲ, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಮೊಳೆ ಹೊಡೀತಿರೋ ಶಬ್ದ.

ಆಗ ನನಗೊಂದು ಯೋಚನೆ ಮೊದಲಾಯಿತು. ನಾನು ಮಲ ಗಿರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೂ ಆ ಹಾಳು ಬಿದ್ದಿರುವ ಮನೆಗೂ ಏನಿಲ್ಲವೆಂದರೂ ಒಂದು ಮೈಲಿ ದೂರದ ಮೇಲಾಗುವುದು. ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಶಬ್ದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೇಗೆ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದೆ? ನನಗೆ ಬಹು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು.

ಹೊರಳಿ, ಎದೆ ಮೇಲಾಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡೆ. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ನನ್ನ ಬಲಗೈ ನನ್ನೆದೆಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅಲ್ಲೇ ಇತ್ತು. ಥಫ್ಥಫ್ ಅಂತ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದು ನನ್ನ ಎದೆ! ನನ್ನ ಕೈಕಾಲು ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದುದು ತಿಳಿದುಬಂತು. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದರೆ ಸಾಕು, ಭೀಕರ ವಾದ ವಿಕಾರವಾದ ಕನಸುಗಳು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ರಾಕ್ಷಸರೇ, ಭೂತಗಳೇ,

ಪಿಶಾಚಿಗಳೇ! ತೊಟ್ಟೆಲು ತೂಗುತ್ತಿರುವ ಪಿಶಾಚಿಗಳು! 'ಲಾಲಿ' ಹಾಡು ಹಾಡುತ್ತಿರುವ ಪಿಶಾಚಿಗಳು! ತೊಟ್ಟೆಲು ಹಗ್ಗ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಉಯ್ಯಾಲೆಯ ಕೊಕ್ಕೆಗಳಿಗೆ ಹಗ್ಗ ಕಟ್ಟಿ, ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ನೇಣು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಪಿಶಾಚಿಗಳು! ಆ ನೇಣು ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಪಿಶಾಚಿಗಳನ್ನು ಇತರ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ, ಇಲ್ಲಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಉಯ್ಯಾಲಾಡಿಸುತ್ತಾ 'ಲಾಲಿ' ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಪಿಶಾಚಿಗಳು! ಆ ಗೋವಿಂದ ಶೆಟ್ಟಿ ಬಾವಿಯಲ್ಲಂತೂ ನೂರಾರು ಪಿಶಾಚಿಗಳು ನೀರಿನೊಳಕ್ಕೆ 'ಧಡಾರ್' ಅಂತ ಧುಮುಕೋದು! ತಿರುಗಿ ನೀರಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಬರೋದು, ತಿರುಗಿ ಬಾವಿಗೆ ಧುಮುಕೋದು! ಬೇಡಸ್ವಾ ಬೇಡ ಆಗಿಹೋಯಿತು ನನ್ನ ಜೀವ.

ರಾತ್ರೆಯೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ನನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತು 'ರುದ್ರ' ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ.

*

*

*

*

ಹೇಗೋ ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಏಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ—ತಲೆ ಗಿರ್ರೆಂದು ಸುತ್ತುತ್ತಿದೆ. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಸಂಕಟ. ಅಜ್ಜಿ ಬಂದು, 'ಯಾಕೋ? ಹುಷಾರಾಗಿಲ್ಲೇನೋ? ರಾತ್ರೆಯೆಲ್ಲಾ ಅದೇನೇನೋ ಪೇಚಾಟ ನಿಂದು? ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ತಿರಗ್ತೀಯಪ್ಪ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಅಲೀತಿ. ಸಂಜೆ ಆಗುತ್ತಲ್ಲ ಮನೇಗೆ ಬರೋಲ್ಲ. ಏನಾದರೂ ಕಂಡು ಹೆದರ್ ಕೊಂಡ್ಯೇನೋ?' ಅಂತ ಕೇಳಿದ್ದು. ನಾನು ಕಳ್ಳನ ಹಾಗೆ ನಗುತ್ತಾ, 'ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಇದೋ ಎದ್ದೆ. ಟಿಫಿನ್ ಏನ್ನಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದೀಯಾ?' ಅಂತ ಕೇಳ್ದೆ. 'ದೋಸೆ' ಅಂತ ಉತ್ತರ ಬಂತು, ಹಾರಿಹೋಯಿತು ಎಲ್ಲಾ ಸುಸ್ತು, ತಲೆ ತಿರುಗೋದು ಎಲ್ಲಾ. ಎದ್ದು ಹಲ್ಲುಜ್ಜಿ, ಮುಖವನ್ನು ತೊಳೆದು, ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಉಪಾಹಾರ, ಕಾಫಿ, ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಬಿದ್ದೇಲಿ, ಯಥಾಪ್ರಕಾರ ಆಗಿಹೋಗಿಬಿಟ್ಟೆ ನಾನು.

ಆಗ ಸುಮಾರು ಏಳುಗಂಟೆ. 'ಇದ್ಯಾಕೆ? ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಎಲ್ಲಾ ಹೇಳ್ತೇನೆ ಅಂದೋನು ಇನ್ನೂ ಬರ್ಲೇ ಇಲ್ಲಲ್ಲಾ? ಬಹುಶಃ ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟನೋ ಏನೋ, ಅಲ್ಲೇ ಹೋಗಿ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನ ಬಂಗಾರದ ತೋಡಾ

ಆದ್ರೂ ನೋಡ್ಕೊಂಡೇ ಬರೋಣ. ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ ಮನೆಗೆ ಹೋದರೆ ಸರಿ' ಅಂದುಕೊಂಡು, ಮನೇಗೆಟು ದಾಟಿ ಬೀದಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೆ.

ಯಾರೋ ಮೇಲ್ಬೀದಿಯಿಂದ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಗಸರು ನಮ್ಮ ಮನೇ ಮುಂದೇನೇ ಓಡಿಹೋದರು. ಹೆಂಗಸರು ಓಡಿಹೋಗುವುದು ಬಹು ಅಪರೂಪ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ಗಂಡಸರೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹೆಂಗಸೂ ಓಡಿಹೋದರು. ಏಕೋ? ಏನೋ? ಯಾರನ್ನು ಕೇಳುವುದು?

ಮೇಲಿಸಿಂದ ಚಿಕ್ಕನರಸಿಂಹಯ್ಯನ ಮಗ ನಾರಾಯಣಿ ಓಡಿ ಬಂದಿದ್ದ. ನನಗೆ ಅವನ ಪರಿಚಯ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಲೇ ಕೇಳಿದೆ—'ನಾರಾಯ್ಣೀ! ನಾರಾಯ್ಣೀ! ಏಕೋ? ಏನೋ? ಏಕ್ ಓಡ್ತಾ ಇದ್ದೀ? ಜನಗಳೆಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಓಡ್ತಾ ಇದ್ದಾರೋ?' ಅಂತ.

ನಾರಾಯಣಿ ಅಂದ—'ಅಯ್ಯೋ! ತಿಳಿದಿಲ್ವಾ ನಿನ್ನೆ? ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ! ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲಪ್ಪಾ! ಒಂಟೀದ್ದಂತಪ್ಪಾ! ಆ ಆಳ್ವನೇಲಿ ಸತ್ತೋಗಿ ದಾನಂತಪ್ಪಾ! ಅದ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ಓಡೋಗ್ತಿದಾರೆ! ಬಾ, ಓಗೋಣಾ' ಅಂತಂದ.

ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ವಿವೇಚನೆಯೇ ಇಲ್ಲದೆ, ನಾನೂ ಓಡದೆ ನಾರಾಯಣಿಯ ಜತೆಯಲ್ಲಿ.

ಊರಿಗೆ ಊರೇ ಓಡಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಹಿಂದೆ, ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ, ಗಂಡಸರೂ ಹೆಂಗಸರೂ ಹುಡುಗರೂ ಮಕ್ಕಳೂ ಎಲ್ಲರೂ ಓಡಿಬಂದರು. ಕೆರೆಕಟ್ಟೆಯೆಲ್ಲಾ ತುಂಬಿಹೋಗಿತ್ತು ಜನ. ಎಳ್ಳು ಚೆಲ್ಲಿದರೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳದಷ್ಟಿತ್ತು ಜನ.

ಆಗ ಸುಮಾರು ಎಂಟುಗಂಟೆ. ಹೇಗೋ ನೂಕಿಕೊಂಡು ನುಣಿಚಿ ಕೊಂಡು ಆ ಹುಳುಮನೇ ಹತ್ತಿರ ನೇರಿದೆವು.

ಯಜಮಾನರು ಒಂದು ಕಡೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ತಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು. ಅಧೋವದನರಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು. ಸುತ್ತಲೂ ನಾಲಕ್ಕಾರು ಸ್ನೇಹಿತರು ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲೂ ನೀರು. . . . ಹಾಳುಮನೆಯ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಒಬ್ಬ ವಯಸ್ಸಾದ ಹೆಂಗಸು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾಳೆ.

ನಡುನಡುವೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಆಕಾಶವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಳುತ್ತಾಳೆ. ಆಕೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಹತ್ತು ಸಮವಯಸ್ಸಿನ, ಹೆಚ್ಚು ವಯಸ್ಸಿನ ಹೆಂಗಸರು ಅಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬಿದ್ದಿರುವ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕೂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲರ ಮುಖಗಳಲ್ಲೂ ದುಃಖ ತುಂಬಿದೆ. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ಅಳುತ್ತಿದ್ದಾಕೆಯೇ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನ ತಾಯಿ. ಆಕೆ ಸಂಕಟಪಡುವುದು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಹು ಘೋರವಾಗಿದೆ. . . . ಮನೆ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳ ಮೇಲೆ — ಒಂದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ತಿಮ್ಮಪ್ಪ, ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ ಮೂವರೂ ಕೂತಿದ್ದಾರೆ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಪೋಲೀಸ್ ಕಾನ್ಸ್ಟೇಬಲರು. ಇಬ್ಬರು ಪೋಲೀಸ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರುಗಳು ಆಚೆಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಒಬ್ಬ ಕಾನ್ಸ್ಟೇಬಲ್ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳ ಬಳಿ ಲಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಒಳಕ್ಕಾಗಲಿ ಮೆಟ್ಟಿಲಿನ ಮೇಲಕ್ಕಾಗಲಿ ಯಾರನ್ನೂ ಬಿಡುವಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ದೊಡ್ಡ ಆಫೀಸರುಗಳು ಇನ್ನೂ ಬಂದಿಲ್ಲವಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿರಬಹುದು.

ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನ ತಾಯಿ, ಹತ್ತುನಿಮಿಷಕ್ಕೆ ಒಂದೊಂದು ಸಲ 'ಅಯ್ಯೋ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲಾ! ಅಯ್ಯೋ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲಾ! ಬಾಪ್ಪಾ! ಬಾರೋ! ಎದ್ದು ಬಾರೋ! ನಿನ್ನೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಬಂದಾಳೋ! ಅಳತಾ ಬೇಳೋ! ಬಾರೋ ಮಗನೇ! ಇನ್ನತ್ತೇ ದಿನಕ್ಕೆತ್ತಲ್ಲೋ ನಿನ್ ಸೋಬಣ! ಆ ಸಂತೋಸಾ ನಾವ್ಯಾರೂ ನೋಡ್ತಾಡ್ತಾಂತ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬೇನೋ! ಇನ್ನೆಂಗೆ ಮನೆ ತುಂಬಿಸ್ಕೊಳ್ಳೋ ಸೊಸೇನ? ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಅಂಗೊಳಲ್ಲೋ, ಇನ್ನೆಂಗೆ ನೋಡ್ತಾ ಇರೋ! ಅಪ್ಪಾ! ಮಸಾಣಾ ಆಗೋಯ್ತಲ್ಲೋ ನಿನ್ನಮನೆ! ಸಿವ್ವೇ! ನನ್ ಭಾಗ್ಯಾನ ಯಾಕಿತ್ತೊಂಡೆ? ನಿನ್ನ ದಿನಾನಿತ್ಯ ಪೂಜೆ ಮಾಡ್ತಿದ್ದಲ್ಲೋ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ! ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಮಾಡ್ಲೆ ಮನೆಯಿಂದಾಚೆ ಒರಡ್ತಿರ್ದಿಲ್ಲಲ್ಲೋ ಸಿವನೇ! ನನ್ ತಾಳೆ ಕಿತ್ತೊಂಡಿದ್ದೂ ಸಾಲೆ, ನನ್ ವಂಸಾನೂ ನಿಮ್ಮೂಲ ಮಾಡಿದೆಲ್ಲೋ! ಸಿವನೇ! ನಿಂಗ್ ಮಕ್ಕಿಲ್ವಾ? ಎಣ್ಣೆ ಇಲ್ವಾ? ಅವಿಗೆ ನನ್ನಂಕ್ ಬರಾಕಿಲ್ವಾ! ಅವ್ರೂ ನನ್ನಂಗಾಗಾ ಕಿಲ್ವಾ? ನನ್ನಿಟ್ಟಿಟ್ಟು ಅವನ್ನ ಕಿತ್ತೊಂಡ್ಯಲ್ಲೋ! ನನ್ನೊಟ್ಟಿ ಉರಿದ

ಹಾಗೆ ನಿನ್ ಹೊಟ್ಟೇನೂ ಉರಿಯಾಕಿಲ್ಲವ್ವ!’ ಅಂತ ಕಲ್ಲೂ ಕರಗುವ ಹಾಗೆ ಆಕೆ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಹೇಗೆ ಸತ್ತ ಎಂಬೋದನ್ನು ಯಾರನ್ನು ಕೇಳೋದು? ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ—‘ದೆವ್ವ ಕತ್ತಿವಿಚಾಕ್ಚಿಟ್ಟಿತ್ತೋ’ಂತ, ‘ಮೋಳೇನ ಸುತ್ತೇಯಿಂದ ತಲೇವಳಿಕೆ ಬಡಿದೈತೇ’ಂತ, ‘ಒಟ್ಟಾಗಿ ನ ಕಳ್ಳೆಲ್ಲಾ ಬಗೆದಾಕೈತೇ’ಂತ, ‘ಎನೋಪ್ಪ, ರಕ್ತ ರಕ್ತ ಕಾಕೊಂಡು ಸತ್ತೋಗನ್ನೇ’ಂತ, ‘ನಾಗ್ರಾಪೋ ಎನೋ ಕಚ್ಚಿ ಸತ್ತೋಗನ್ನೇ’ಂತ, ‘ಯಾರೋ ಸಾಯಿಸಿಬಿಟ್ಟು ಗೋಡೇಗೆ ಮೊಳೆ ಒಡೆದು ನೇತಾಕಾರೇ’ ಅಂತ—ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ನಾನು ನಾರಾಯಣಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ—‘ಎದುರಿಗಿರೋ ಆ ದೊಡ್ಡ ಹುಣಿಸೇಮರ ಹತ್ತಿದರೆ, ಮಹಡೀಮೇಲೆ ಏನಾಗಿದೆಯೋಂತ ನೋಡ ಬಹುದು. ಯಾರ್ಯಾರೋ ಹತ್ತಿ ನೋಡುತ್ತಿದಾರೆ. ನೀನಾದರೆ ನನಗಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮರ ಹತ್ತಬಲ್ಲೆ. ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ನನ್ನಗೇಳು’ ಅಂತ.

ನಾರಾಯಣಿ ಮರ ಹತ್ತುವುದರಲ್ಲಿ ಕೋತಿಗೆ ತಮ್ಮ. ಅಷ್ಟು ಜನ ಮರ ಹತ್ತುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಮರದ ರೆಂಬೆ ಮುರಿದು ಏನಾದರೂ ಅಪಾಯವಾಗಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಪೋಲೀಸ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ‘ಇಳೀರಿ, ಮರದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ’ ಅಂತ ಗದರಿಸುತ್ತ ಬಂದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಿ ನೆಗೆದೇಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಕೊನೇ ರೆಂಬೆಗೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಯೇ ಬಂದ. ಅವನು ಮರದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ದುಮುಕಿದ ಕೂಡಲೇ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಬಂದ. ಸರಿ, ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲೂ ಕೋಟೇ ಕಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟಿತು ಜನಸಂದಣಿ.

ನಾರಾಯಣಿ ಹೇಳಿದೆ—‘ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರೋ ಷರ್ಟ್‌ನ ಒಂದು ಭಾಗ ಗೋಡೆ ಮೋಳೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಹರಿದೂ ಹೋಗಿದೆ ಷರ್ಟ್. ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಕಾಲು ಮಡಿಚಿಕೊಂಡು ಮುಕಮಡಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿ ದಾನೆ. ತಲೆ ಹಿಂಭಾಗ ಮಾತ್ರ ಕಾಣತ್ತೆ. ಮುಖ ಕಾಣ್ತಾ ಇಲ್ಲ’ಂತ.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಗಾಡಿಯಿಂದ ಯಾರ್ಯಾರೋ ಆಫೀಸರುಗಳು ಬಂದಿಳಿದರು. ಅವರೆಲ್ಲಾ ಮಹಡಿ ಹತ್ತಿಹೋಗಿ, ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ

ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ, ಕೆಳಗಡೆ ಇಳಿದು ಬಂದು, ಮನೆಯೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ, ಕಡೆಗೆ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ತಿಮ್ಮಪ್ಪ, ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ ಇವರುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಪೋಲೀಸ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಹತ್ತಿರ ಏನೇನೋ ಹೇಳಿ, ಬಂದ ಗಾಡೀಲೇ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಮೂವತ್ತು ಬಾರ್ ಸಿಪಾಯಿಗಳೂ ಬಂದೂಕು ಸಮೇತ ಬಂದರು. ಆಫೀಸರುಗಳು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ಹೆಣ ಸಾಗಿಸುವ ಗಾಡಿ ಬಂತು. ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನ ಹೆಣ ಇಳಿಸಿ ಕೆಳಕ್ಕೆ ತಂದು, ಒಂದೇ ನಿಮಿಷ ಅವನ ತಾಯಿಗೆ ತೋರಿಸಿ, ಗಾಡಿಯೊಳಗೆ ಇಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು, 'ಆಸ್ಪತ್ರೇಲಿ ಶವ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಸ್ಸ ಮೇಲೆ ಹೆಣಾನ ಕೊಡ್ತೀವಿ. ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬನ್ನೀ' ಅಂತ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟು, ಹೆಣದ ಗಾಡಿಯನ್ನು ಆಸ್ಪತ್ರೇಗೆ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಹಿಂದೆಯೇ ನಾಲ್ಕಾರು ಜಟಕಾ ಗಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನ ತಾಯಿ, ಬಂಧುಗಳು, ವಿಕೋರಿಯಾ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಯಜಮಾನರೂ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಇನ್ನೆರಡು ಜಟಕಾದಲ್ಲಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಇಬ್ಬರು ಪೋಲೀಸಿನವರು ಅಚೆ ಈಚೆ, ನಡುವೆ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ತಿಮ್ಮಪ್ಪ, ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ ಇವರೂ ಹೊರಟರು. ಇವರ ಹಿಂದೆ ಎರಡು ಬಾರ್ ಸಿಪಾಯಿಗಳು—ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಜೈಲ್ ಕಡೆಗೆ. ನನಗಂತೂ ನನ್ನನ್ನೂ ಎಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೋ ಎಂದು ಹೆದರಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ದೂರ ಓಡಿಹೋಗಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮರದ ಹಿಂದೆ ಆವಿತುಕೊಂಡೆ. ಎಷ್ಟಾದರೂ ಪುಕ್ಕಲು. ಹಾಗೂ ಅಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಧೈರ್ಯ ಎಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕು ನನಗೆ?

ಆಷಾಢ ಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಹೀಗೆ ಮುಗಿಯಿತು.

*

*

*

*

ಇನ್ನು ಉಳಿದ ಸಮಾಚಾರ ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪ.

ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪನ ತಮ್ಮನಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದ ಸಂಗತಿ—ಇದು:

ತಿಮ್ಮಪ್ಪ, ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ, ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಈ ಮೂರು ಜನರೂ ಸೇರಿದ್ದರಂತೆ ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ, ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ. ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಬಂದನಂತೆ ಹತ್ತೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ. ಎಲ್ಲರೂ

ಸೀರಿ, ಅರ್ಧ ಗಂಟೆ, ಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತು ಮಾತನಾಡತಾ ಇದ್ದರಂತೆ. ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಕೆಂಪಿನ ತೋಡಾನ ತಂದಿದ್ದನಂತೆ, ಮುನ್ನೂರೈ ವತ್ತು ರೂಪಾಯಿನದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನ ಹೆಸರು ಕೆತ್ತಿಸಿಬಿಟ್ಟು ಮಾರನೇ ದಿನಾನೇ ಯಜಮಾನರ ಕೈಯಿಂದ ತೊಡಿಸಿಬಿಡೋದು, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಗೆದ್ದರೆ ಅಂತ ಮಾತಾಡ್ಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ. ಆಮೇಲೆ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಅವರ ಮನೇಗೆ ಹೊರಟೊದ್ದಂತೆ. ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಇಬ್ಬರೂ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟರಂತೆ, ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆ ಆದಮೇಲೆ. ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಮನೇಲೇ ಇದ್ದು ಬಿಟ್ಟನಂತೆ. ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನ ಜೊತೇಲಿ ಕಮಲಾಭತ್ರದ ವರೆಗೂ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡ್ತಾ ನಿಂತೊಂಡ್ರಂತೆ ಇಬ್ಬರೂ. ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆ ಹೊಡೀತಿರೋನಾಗ ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನ ಕೈಗೆ ಮೂರು ದೊಡ್ಡೊಳ್ಳೆನೂ ಸುತ್ತಿಗೆನೂ ಕೊಟ್ಟು, 'ಬೇಗ ಬಂದ್ಬಿಡು, ಪುಟ್ಟಲ್ಲ. ನೀನು ಬರೋವರ್ಗೂ ನಂಜೀವ ಇರೋಕಿಲ್ಲ. ಬೇಗ್ಬಂದ್ಬಿಡೊ'ತಂದನಂತೆ. ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಹೇಳಿದನಂತೆ ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ—'ನೀನು ಓಗು. ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ ಮನೇಲಿರು. ಅತ್ತಿ ಮಿಸ್ತಲ್ಲಿ ಬಂದ್ಬಿಡ್ತೇನೇ'ಂತ. ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ ಹೇಳಿದನಂತೆ—'ನಾನಿಲ್ಲೇ ಇರ್ತೇನಪ್ಪ, ನರಸಿಂದೇವರ ಗುಡೀ ಜಗಲೀ ಮೇಲೆ, ನೀನ್ಬರೋ ಗಂಟಾಂ'ತಂದು. ಸರಿ, ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಹೊರಟನಂತೆ.

ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಕೆರೆವಿರಿ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿಹೋದಾಗ ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗ್ಗೋಗೋ ಆಯಿತಂತೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೆರ ಸಂಕಟ ಆಯಿತಂತೆ. ಮನಸ್ಸು ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲವಂತೆ. 'ಛೇ! ಇಂಥಾ ಕೆಲ್ಸ ಮಾಡ್ಕೋದೇ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನ ಕೈಲಿ? ಏನಾದ್ರೂ ಕೆಟ್ಟದಾಗಬಾದು. ದಿನ ಬೇರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನ್ನ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರದೇಬಿಡಬೇಕೊ'ಂತ ನಿರ್ಧರಿಸಿಬಿಟ್ಟು, ಓಡಿದನಂತೆ ತಾನೂ ಕೆರೆಯ ವಿರಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ. ಆಗಲೇ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಹೊರಟು ಐದು ನಿಮಿಷ ಆಗ್ಲೋಗಿತ್ತಂತೆ. ಆ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಗಾಳಿ ಅಂತೂ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ತ್ತಂತೆ. 'ಹೇಗಪ್ಪಾ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನ್ನ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗೋದೂ? ಈ ಹಾಳು ಪಂದ್ಯ ಏಕ್ಪಂತೋ? ಏನಾದ್ರೂ ಆದ್ರೆ ನಾಲ್ಕು ಜನಕ್ಕೆ ಮುಖಾ

ಹೇಗಪ್ಪಾ ತೋರ್ಸೋದು ? ‘ಅಮ್ಮಾ! ಅಣ್ಣಮ್ಮಾ!! ನಮ್ಮಾಯೀ!!!
ಪುಟ್ಟಮ್ಮಲ್ಲನ್ನ ಎಂಗಾರೂ ಕಾಪಾಡಮ್ಮಾ! ಮಕ್ಕಳ ಕೈಯಿಂದ ಹೂ
ಬೆಳಕು ಹೊರಿಸ್ತೇವೆ ಉತ್ಸವ ಮಾಡಿಸ್ತೇವೆ’ಂತ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡು
ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನಂತೆ. ಮುಂದಕ್ಕೂ ಹೋಗೋದಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲವಂತೆ, ಓಂದಕ್ಕೆ
ಬರೋದಕ್ಕೂ ಆಗಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಕೈಕಾಲು ನಡಗತಾ ಇದ್ದು ಹೋಯಿತಂತೆ.
ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ನಿಂತಿದ್ದನೋ ಅವನಿಗೇ ತಿಳಿಯದಂತೆ.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ “ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ! ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ!!” ಅಂತ
ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿ ದೂರದಿಂದ ಪುಟ್ಟಮ್ಮಲ್ಲ ಅರಚಿಕೊಂಡ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಬಂತಂತೆ.
ಅದು ಪುಟ್ಟಮ್ಮಲ್ಲನ ಧ್ವನಿನೇ ಅಂತ ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು
ಬಂತಂತೆ. ಹೇಗೋ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು “ಪುಟ್ಟಮ್ಮಲ್ಲಾ! ಪುಟ್ಟ
ಮ್ಮಲ್ಲಾ! ಪುಟ್ಟಮ್ಮಲ್ಲಾ ಲೋ!” ಅಂತ ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡ
ನಂತೆ. ಜವಾಬೇ ಇಲ್ಲವಂತೆ. ಇನ್ನೂ ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿದನಂತೆ.
ಜವಾಬೇ ಇಲ್ಲವಂತೆ. ‘ಅಯ್ಯೋ! ಏನೋ ಆಗೋಯ್ತು ಪುಟ್ಟಮ್ಮಲ್ಲನೆ!
ಪುಟ್ಟಮ್ಮಲ್ಲಂಗೇನೋ ಆಗೋಯ್ತು’ಂತಾ, ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ
ಎಂಬೋ ಜ್ಞಾನ ಕೂಡ ಇಲ್ಲದೆ, ನೆಟ್ಟಗೆ ಉಪ್ಪಾರವೇಟೆ ಪೋಲೀಸ್
ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟನಂತೆ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ. ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪನ ಕೂಗನ್ನು
ಕೇಳಿ, ಇಬ್ಬರು ಕಾನ್ಸ್ಟೇಬಲುಗಳು ಲಾಂದ್ರಾ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ದೊಣ್ಣೆ
ಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಈಚೆಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೂ, ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ ಸ್ಟೇಷನ್
ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಬಂದು ಜ್ಞಾನ ತಪ್ಪಿ ಬೀಳುವುದಕ್ಕೂ ಸರಿಹೋಯಿತಂತೆ.
ಆಗ ಅವನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ತಂದು, ತಲೆಗೆ ನೀರು ತಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ
ನಂತೆ, ಚಿಕ್ಕರಂಗಪ್ಪ—‘ಹೋಗ್ರಪ್ಪಾ ಬೇಗ್ಗೆ! ಪುಟ್ಟಮ್ಮಲ್ಲನ್ನ ಆ ಹಾಳ್
ಮನೇಲಿ ಹೊಡೆದ್ದಾಕಿಟ್ಟಿದಾರೆ’ಂತ. ಪೋಲೀಸಿನವರು ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ
ಮನೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಡಸರನ್ನು ಕೂಗಿ ಎಬ್ಬಿಸಿ, ಲಾಂದ್ರಗಳನ್ನೂ ದೊಣ್ಣೆ
ಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಓಡಿದರಂತೆ, ಹಾಳುಮನೆಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ.
ಮನೆಯೆಲ್ಲಾ ಹುಡುಕಿ ಮೆಟ್ಟಲು ಹತ್ತಿ ನೋಡುವಾಗ, ಬಾಗಿಲು ಪಕ್ಕ
ದಲ್ಲೇ ಪುಟ್ಟಮ್ಮಲ್ಲ ಸತ್ತುಬಿದ್ದಿದ್ದನಂತೆ. ಎದೆ ಎತ್ತರ ಮೆಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ಒಂದು
ದೊಡ್ಡ ಆರಂಗುಲ ಉದ್ದದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಮೊಳೆ, ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ

ಬಳದಿದ್ದು, ಗೋಡೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಮುಕ್ಕಾಲು ಪಾಲು ಹೋಗಿತ್ತಂತೆ. ಮೊಳೆ ಹೊಡೆಯುವಾಗ ಗಾಳಿಗೋ ಅಥವಾ ಇನ್ನು ಹೇಗೋ ಅವನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಷರಟಿನ ಒಂದು ಪಕ್ಕದ ಕೊನೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಇತ್ತಂತೆ. ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲ ಆ ಷರಟಿನ ಕೊನೆಯನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಮೊಳೆಯನ್ನು ಗೋಡೆಗೆ ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನಂತೆ. . . .

*

*

*

*

ಸರ್ಕಲ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಹೇಳಿದ್ದು:

ಪಂದ್ಯ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನು ಆ ಹಾಳುಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಕೆಳಗಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆದು, ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟು, ಮಹಡಿಯ ಮೇಲಕ್ಕೂ ಹತ್ತಿಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಇದ್ದಾಗ—ಉದ್ದವಾದ ಷರಟಿನ ಹಿಂಭಾಗ ಗಾಳಿಗೆ ಹಾರಿ ಮೊಳೆಯ ಕೊನೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಕತ್ತಲು ಬಹಳ ವಾದ್ದರಿಂದ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನಿಗೆ ಅದು ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ. ಬೇಗನೇ ಹೊಡೆದು ತಾನು ಹೊರಡಬೇಕು ಅನ್ನೋ ಆತುರ ಬೇರೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಜೊತೆಗೆ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಭಯವೂ ಆಯಿತೋ ಏನೋ. ಮೊಳೆ ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟು ಮೆಟ್ಟಲು ಇಳಿಯಲು ಹಿಂದಿರುಗಿದಾಗ, ಆ ಮೊಳೆ ಅವನ ಷರಟನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಯಾರೋ ಅಥವಾ ಯಾವುದೋ ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಎಳೆಯುತ್ತಿಥೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅಷ್ಟು ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಪುಟ್ಟಮಲ್ಲನಿಗೂ ಹೃದಯಸ್ತಂಭನವಾಗಿರಬೇಕು. . . .

*

*

*

*

ಆಮೇಲೇನು?

ಕೇಸಾಯಿತು. ಶಿಕ್ಷೆಗಳೂ ಆಯಿತು. ಬಿಡುಗಡೆಯೂ ಆಯಿತು. ಆಗಿನ ಬಳೇಪೇಟೆ ಗರಡಿಯು ಕೆಲವು ವರ್ಷ ಅಜ್ಞಾತವಾಗಿತ್ತು.

ಹಳೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ

ಜಿ. ಪಿ. ರಾಜರತ್ನಂ ಅವರ

ಹೊಸ ಸಹಾಯ

೧. ಪಂಪಭಾರತಸಾರ—ಪೂರ್ವಭಾಗ ರೂ. ೨
(ಮೊದಲಿನಿಂದ ವಿರಾಟಪರ್ವ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಪಂಪ
ಭಾರತವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಆ ಸಂಗ್ರಹದ ಹೊಸಗನ್ನಡ
ಗದ್ಯಾನುವಾದ)
೨. ರನ್ನನ ರಸಘಟ್ಟ ರೂ. ೧ ೪
(ರನ್ನನ ಗದಾಯುದ್ಧವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಆ ಸಂಗ್ರಹದ
ಹೊಸಗನ್ನಡ ಗದ್ಯಾನುವಾದ)
೩. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ ರೂ. ೧ ೦
(ಶ್ರೀ ಕ. ವೆಂ. ರಾಘವಾಚಾರ್ಯ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆಯ
ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಗದ್ಯಾನುವಾದ)

ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ

೧. ಪಂಪಕವಿಯ ಕರ್ಣರಸಾಯನ

(ಮೂಲ, ಅರ್ಥ, ಟಿಪ್ಪಣಿ, ಮುನ್ನುಡಿ)

೨. ಶ್ರೀ ಕವಿರತ್ನ

(ಕವಿಯ ಜೀವನ, ಕೃತಿ ಪರಿಚಯ)

ಸತ್ಯಲೋಧನ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರ, ಕೋಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು
ಮೆಜಸ್ಪಿಕ್ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಮೆಜಸ್ಪಿಕ್ ಸ್ಟೋರ್, ಬೆಂಗಳೂರು
ಕವಿರತ್ನ